

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Magistrsko delo

**CEDULARNA OBDAVČITEV KAPITALSKIH
DOBIČKOV FIZIČNIH OSEB**

Uroš Gregorič

Ljubljana, oktober 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Magistrsko delo

**CEDULARNA OBDAVČITEV KAPITALSKIH DOBIČKOV
FIZIČNIH OSEB**

Kandidat: Uroš Gregorič
Številka indeksa: 04035344
Program: Magistrski študijski program Uprava II. stopnja
Mentorica: Dr. Maja Klun

Ljubljana, oktober 2008

POVZETEK

Predmet magistrskega dela je obravnava cedularne obdavčitve kapitalskih dobičkov fizičnih oseb, s katero želim potrditi naslednje hipoteze:

- 1) prehod na cedularno obdavčitev kapitalskih dobičkov je pozitivno.
- 2) cedularna obdavčitev je povečala obdavčitev manj premožnih ter srednjega sloja.
- 3) kapitalski dobički so v Sloveniji visoko obdavčeni.

Razdeljeno je na več vsebinskih sklopov: v prvem je podan splošen opis obdavčitve z dohodnino ter s kronološkim pregledom dohodninskih reform v Sloveniji; v drugem, osrednjem delu je predstavljena obdavčitev kapitalskih dobičkov v RS s pojasnitvijo uvedbe obdavčitve kapitalskih dobičkov in prehod na cedularno obdavčitev. Predstavljeni so viri dobička iz kapitala z obdavčeno in neobdavčeno odsvojitvijo kapitala. V tem delu so prikazani izračuni realne efektivne davčne stopnje z vplivom ukinitve revalorizacije. Izračuni so pokazali, da je realna davčna stopnja višja od zakonske in da je odvisna tudi od višine letnega donosa. Sledijo izračuni primerjave davčne obveznosti po stari in novi zakonodaji ter prikaz vpliva uvedbe dodatne olajšave za kapitalske dobičke na efektivno davčno stopnjo. Zadnji sklop predstavlja stopnjo harmonizacije kapitalskih dobičkov v EU ter primerjalno analizo obdavčitve kapitalskih dobičkov v evropskih državah.

KLJUČNE BESEDE: davki, dohodnina, delnice, premoženje, kapital, naložbe, analize, cedularna obdavčitev.

SUMMARY

The subject of the master's thesis is schedular taxation of capital gains of natural persons. My aim is to confirm the following hypotheses:

- 1) the transition to schedular taxation of capital gains is a positive thing,
- 2) schedular taxation increased the taxation of less wealthy people and the middle class,
- 3) capital gains in Slovenia are taxed at a high rate.

The thesis is divided into several parts. The first part gives a general description of the personal income tax system and a chronological overview of taxation reforms in Slovenia. The second (central) part presents taxation of capital gains in Slovenia with the explanation of the introduction of capital gains taxation and transition to schedular taxation. Sources of capital gains with taxation and non-taxation of capital disposal are presented. This part presents the calculation of the real effective tax rate with the impact of the elimination of revaluation. The calculations have shown that the real tax rate is higher than the legal tax rate and that it depends on the amount of annual yield. This is followed by the comparison of the calculation of the tax liability according to the old and the new legislation and by the presentation of the impact of the introduction of the additional tax relief on capital gains on effective tax rate. The last part presents the rate of harmonisation of capital gains in the EU and the comparative analysis of capital gains taxation in European countries.

KEY WORDS: taxes, personal income tax, shares, assets, capital, interest, investments, analysis, schedular taxation.

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
KAZALO	iv
1 UVOD.....	1
1.1 Izhodišča raziskave ter razlogi za izbiro tematike magistrskega dela	1
1.2 Postavitev hipotez	2
1.3 Uporabljene raziskovalne metode	3
1.4 Namen magistrskega dela	3
1.5 Ocena dosedanjih raziskovanj.....	3
1.6 Sestava magistrskega dela	4
2 DOHODNINA	6
2.1 Razvoj ter spreminjanje zakonodaje v zvezi z dohodnino v Republiki Sloveniji	8
2.1.1 Reforma davčne zakonodaje leta 2004 z ZDOH-1	8
2.1.2 Reforma davčne zakonodaje leta 2007 z ZDoh-2	10
2.2 Dohodninski zavezanec	11
2.3 Viri dohodkov	11
2.3.1 Obdavčljivi dohodek.....	13
2.3.2 Davčne stopnje	14
3 OBDAVČITEV KAPITALSKIH DOBIČKOV V RS.....	25
3.1 Uvedba obdavčitve dobička iz kapitala in reforme.....	25
3.2 Viri dobička iz kapitala.....	27
3.3 Obdavčljiva in neobdavčljiva odsvojitvev kapitala	28
3.3.1 Obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov	31
3.3.2 Obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov v RS.....	33
3.3.2.1 <i>Kritika novega ZDDPIFI.....</i>	<i>35</i>
3.3.2.2 <i>Legalno izogibanje plačilu kapitalskih dobičkov s pomočjo izvedenih finančnih instrumentov</i>	<i>37</i>

3.3.2.3	<i>Obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov v Avstriji in Nemčiji</i>	<i>38</i>
3.4	Davčna stopnja – cedularna obdavčitev	38
3.4.1	Obdavčitev kapitalskih dobičkov iz tujine ter obdavčitev nerezidentov	39
3.4.2	Davčna osnova glede na vrednost pri pridobitvi in odsvojitvi kapitala	42
3.4.3	Analiza davčne obveznosti po stari in novi ureditvi za različne sloje	50
3.4.4	Slabosti previsoke obdavčitve kapitalskih dobičkov	53
3.4.4.1	<i>Prednosti zmanjšanje davčnih stopenj</i>	<i>54</i>
3.4.4.2	<i>Obdavčitev prodaje pretežnih lastniških deležev</i>	<i>55</i>
3.4.4.3	<i>Slabost prevelike obdavčitve kapitala na izkušnji pretežnih lastniških deležev</i>	<i>56</i>
3.5	Napoved ter plačilo davka na kapitalske dobičke	57
3.6	Odlog ugotavljanja davčne obveznosti	58
4	OBDAVČITEV KAPITALSKIH DOBIČKOV V EVROPI	59
4.1	Predpisi EU za obdavčitev kapitalskih dobičkov	59
4.2	Davčne značilnosti obdavčitve kapitalskih dobičkov evropskih držav	60
4.2.1	Nemčija	64
4.2.2	Francija	65
4.2.3	Irska	65
4.2.4	Nizozemska	66
4.2.5	Velika Britanija	66
5	OCENA OPRAVLJENEGA DELA	67
5.1	PREVERITEV HIPOTEZ IN REŠITEV	67
5.2	OCENA UPORABNOSTI REZULTATOV (PRISPEVEK K STROKI) ...	71
6	ZAKLJUČEK	73
	LITERATURA	76
	VIRI	78
	SEZNAM TABEL	81
	SEZNAM GRAFIKONOV	82
	PRILOGE	83
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	86

1 UVOD

1.1 Izhodišča raziskave ter razlogi za izbiro tematike magistrskega dela

V svojem magistrskem delu želim prikazati cedularno obdavčitev kapitalskih dobičkov fizičnih oseb v Sloveniji, njene prednosti in slabosti.

Davčno področje sem za temo svojega magistrskega dela izbral zaradi pomembnosti, saj si brez njih ne znamo več predstavljati obstoja moderne države, zato jih država tudi prisilno pobira. Benjamin Franklin je tako že leta 1789 izjavil: "Na tem svetu ni nič zanesljivega, razen smrti in davkov". Davki vplivajo na naše odločitve posredno in neposredno. Na kapitalskem področju lahko davki vplivajo na odločitev o obliki in trajanju naložbe.

Za raziskavo s področja kapitalskih dobičkov sta me vzpodbudila globalizacija in povezovanje v nadnacionalne skupnosti, kajti te vplivajo na družbo na vseh področjih. Z globalizacijo postaja globalni kapital vse bolj mobilni, države pa si vse bolj prizadevajo, da bi zajezile odtekanja tega kapitala iz razvitih v manj razvite države ali celo v davčne oaze. Glede na podatke o stotih najbogatejših Slovencih predstavljajo najbogatejši sloj ljudi večinoma tisti, ki so prišli do velikega kapitala z lastninjenjem, to so tako imenovani kapitalisti, v zadnjem času imenovani tudi tajkuni¹. Ti so obdobje tranzicije izrabili tako, da so pod izredno ugodnimi pogoji prišli do velikega premoženja. Glede na trenutne razmere se ta postopek privatizacije v Sloveniji še ni zaključil, je pa že v zaključni fazi. So pa na splošno tako v Sloveniji kot v razvitem svetu prihodki od kapitala bistveno presegli prihodke od dela, zato se pojavljajo vprašanja, kako obdavčiti kapitalske dobičke. Pri davkih je pomembno tudi to, da čim višji so davki, tem bolj vplivajo na naše odločitve. Učinkom davkov se sicer ni mogoče izogniti, je pa mogoče davčno obveznost zmanjšati. Pri kapitalu se to zaradi lahke mobilnosti kapitala kar pogosto dogaja; tudi to je prikazano v raziskavi.

Tretji razlog, ki me je vzpodbudil k izbiri teme, sta reformi davčnega sistema v Republiki Sloveniji, prva se je zgodila s 1. 1. 2005, druga pa s 1. 1. 2007, ki sta bistveno spremenili obdavčitev kapitalskih dobičkov. V letu 2008 se tako prvič odmerja

¹ Tajkun je novejša tujka; v slovarju SSKJ je še ni. Izvira iz japonske besede »taikun« in pomeni »veliki gospod«. Kasneje je beseda označevala predvsem mogočne poslovneže. V nekdanjih socialističnih državah z besedo tajkun označujejo osebe, ki so si v času privatizacije in uvajanja kapitalsko-tržnega sistema ustvarile veliko bogastvo in mrežo poslovnih povezav. V Sloveniji se je pojem tajkun, kot način obvladovanja gospodarstva z mrežami povezanih novih bogatašev začel pogosteje uporabljati po tem, ko je predsednik vlade Janez Janša sprožil proti tajkunske kampanjo oziroma vojno (po Wikipedia).

dohodnina po novi reformi. Omenjeni reformi sta popolnoma na novo uredili področje obdavčitve kapitala in obdavčitve kapitalskih naložb; z njima se je odpravila nepravilnost predhodne zakonodaje; ta je namreč davčno ugodneje obravnavala pasivne dohodke v primerjavi z aktivnimi dohodki, saj so bili ti davčno bolj obremenjeni, še posebej, če upoštevamo tudi obremenitev s prispevki za socialno varnost. Davčno so bili tako bolj obremenjeni dohodki posameznika, ki so bili namenjeni zadovoljevanju osnovnih življenjskih potreb, pasivni dohodki, ki so po svojem bistvu namenjeni predvsem povečanju premoženja, pa so bili davčno manj obremenjeni. Zaradi tega se je pogosto dogajalo, da so davčni zavezanci skušali aktivne dohodke prikazati kot pasivne.

1.2 Postavitev hipotez

Magistrsko delo sem zasnoval na osnovi naslednjih hipotez:

1. Prehod na cedularno obdavčitev kapitalskih dobičkov je pozitivno.
2. Cedularna obdavčitev je povečala obdavčitev manj premožnih ter srednjega sloja.
3. Kapitalski dobički so v Sloveniji visoko obdavčeni.

Z raziskavo prve hipoteze sem skušal prikazati in ugotoviti, ali je izzetje kapitalskih dobičkov iz progresivne lestvice in obdavčitev po cedularni stopnji dobra lastnost slovenske zakonodaje, saj ti dohodki praviloma izhajajo iz več let in tako ne predstavljajo vsakoletnih dohodkov. Naredil sem analize višine davčne obveznosti po novi in stari ureditvi za zavezance z različnimi davčnimi osnovami in v odvisnosti od višine ustvarjenega kapitalskega dobička.

Z raziskavo druge hipoteze, ta predstavlja osrednji del mojega magistrskega dela, sem skušal dokazati, da sta nižji in srednji sloj po novi zakonodaji za dosežene kapitalske dobičke na slabšem, saj plačata več davka, kot bi ga po progresivni lestvici, po kateri bi lahko koristili še olajšave, npr. za vzdrževane družinske člane itd. Računsko sem prikazal, do katere višine letnih dohodkov so sedaj zavezanci na slabšem ter kaj prinese, ob veljavnih davčnih stopnjah in različnih donosih, odprava revalorizacije nabavne vrednosti kapitala. Realno lahko ustvarimo izgubo, vendar moramo državi vseeno plačati davek na kapitalske dobičke. S to hipotezo sem ovrigel besede finančnega ministra dr. Andreja Bajuka z 22. izredne seje (9. 10. 2006). »Uvedba cedularne obdavčitve oziroma obdavčitev dividend, obresti in kapitalskih dobičkov z dokončnim davkom, kot jo med drugim poznajo tudi nekatere skandinavske države, je imela cilj zmanjšati obdavčitev in posledično preprečiti selitev kapitala v druge države«. Za manj premožne je cedularna obdavčitev problem v tem, da ti unovčujejo svoje naložbe tudi, ko npr. izgubijo službo ali ko se pojavijo razne nepredvidene okoliščine.

Taka oseba mora kljub slabemu finančnemu položaju ali ko proda vse naložbe npr. zaradi nakupa stanovanja za rešitev stanovanjskega problema, plačati še davek. Ker so kapitalski dobički lahko mobilni, tisti bolj premožni zlahka najamejo davčne svetovalce in kapitalske dobičke ustvarijo z nižjo obdavčitvijo oziroma brez obdavčitve, manj premožni pa si tega ne morejo privoščiti.

Z raziskavo tretje hipoteze sem skušal dokazati, da so kapitalski dobički v Sloveniji visoko obdavčeni. Tako sem primerjal obdavčitev kapitalskih dobičkov v Sloveniji z drugimi državami ter opisal posebnosti obdavčitve v evropskih državah. Primerjalno sem analiziral obdavčitev kapitalskih dobičkov evropskih državah ter stopnjo harmonizacije kapitalskih dobičkov v evropskih državah. Podrobneje pa sem prikazal tudi stopnje obdavčitve in realne efektivne davčne stopnje, ki so v Sloveniji odvisne tudi od inflacije.

1.3 Uporabljene raziskovalne metode

Magistrskega dela sem se lotil po predhodnem poznavanju zakonitosti naložb in kapitala ter davčne tematike. Za ta namen sem še podrobneje preučil obstoječo domačo in tujo strokovno literaturo, vire ter spletne strani, pojasnila Ministrstva za finance in Davčne uprave Republike Slovenije, dosegljiva pojasnila ter vire primerjanih držav. Literaturo sem združil v celoto in jo podkrepil z raziskavo. Postopek raziskovanja je potekal od teoretičnih zamisli do podrobnih davčnih vprašanj; ta sem analiziral s pomočjo statistične, analizne, konkretizacijske, opisne in primerjalne metode.

1.4 Namen magistrskega dela

Namen magistrskega dela je podrobno opredeliti in predstaviti področje obdavčitve kapitalskih dobičkov, fizični oseb v Sloveniji s primerjavo obdavčitve kapitalskih dobičkov v EU in tudi prikazati prednosti in slabosti slovenske zakonodaje s področja obdavčitve kapitalskih dobičkov, saj ta vpliva na trenutne in prihodnje odločitve domačih in tujih fizičnih oseb glede vlaganja in prodajanja naložb. Glavni namen magistrskega dela je prikazati, da manj premožni po novi zakonodaji plačujejo več davka na kapitalske dobičke kot bolj premožni, kar pa ni ustrezno, saj so že tako v slabšem položaju kot bolj premožni, saj nimajo toliko ustreznih informacij ter možnosti za davčno izogibanje.

1.5 Ocena dosedanjih raziskovanj

Ker se davčna zakonodaja na tem področju v Sloveniji nenehno spreminja, po mojem preučevanju v zvezi z učinki sedanje zakonodaje ni bilo opravljenih veliko raziskav. O

problematiki plačila kapitalских dobičkov manj premožnih nisem zasledil nobene podrobnejše raziskave, čeprav gre za tematiko o kateri je treba razmisliti in jo po možnosti uskladiti, da bo socialno vzdržna. Tudi o najnovejši davčni reformi ni veliko literature, obstaja pa nekaj virov in člankov. Z davčne uprave RS² sem dobil informacijo, da sprememba v obdavčevanju dobičkov od kapitala v cedularno obdavčitev, povzroča DURS-u težave pri spremljanju dinamike pobranih davkov. Zaradi cedularnosti se statistika obdeluje drugače kot prej. Podatki o pobranem davku od kapitalских dobičkov so na DURS-u urejeni in dosegljivi za obdobje do vključno leta 2003. Za nadaljnja leta pa še ne razpolagajo s statistiko o višini pobranega davka.

1.6 Sestava magistrskega dela

Magistrsko delo je razdeljeno na več vsebinskih sklopov; ti si sledijo v smiselnem zaporedju od teoretskih razlag dohodnine do obrazložitve obdavčitve dobičkov iz kapitala v Republiki Sloveniji. Sledi podrobnejša analiza teme ter preverjana hipotez z zaključno mednarodno primerjavo obdavčitve kapitalских dobičkov v EU s področja obravnavane teme.

V prvem sklopu sta na splošno predstavljeno obdavčitev fizičnih oseb z dohodnino ter razvoj obdavčitve z reformami v RS, ki so se zgodile do danes. Podrobneje je opisana reforma iz leta 2004 z Zakonom o dohodnini-1³, ta je prinesla bistveno spremembo na področju obdavčitve kapitalских dobičkov, ter reforma iz leta 2007 z Zakonom o dohodnini-2⁴, ki ni prinesla velikih sprememb na področju vsebinskih opredelitev posameznih dohodkov. Izhodišče za pripravo novega zakona je bilo besedilo ZDoh-1, tako da se je tudi v novem zakonu ohranila enaka struktura, nespremenjeno je ostalo tudi besedilo večjega števila določb posameznih členov. Bistvene spremembe so se zgodile predvsem pri olajšavah in pri stopnjah pri obdavčenosti ter pri načinu oddajanja napovedi. Sledi razčlenitev dohodninskega zavezanca; v tem delu si predstavljeni zavezanec za plačilo dohodnine v RS ter viri dohodkov, od katerih se plačuje dohodnina, ter davčne stopnje. Davčna stopnja je odvisna od davčne osnove, olajšave, dohodninske lestvice; ta je prikazana za leto 2007 in 2006 z izračunom zakonskih davčnih stopenj za obe leti. Vendar iz dohodninske lestvice zaradi progresivnosti ne moremo razbrati dejanske davčne stopnje, tako da je v tem poglavju prikazane tudi splošna olajšava ter olajšave za vzdrževane družinske člane. Z upoštevanjem olajšav lahko dobimo dejansko davčno stopnjo; ta se izračunana za različne davčne osnove in spremembe glede na uveljavljene višine olajšav.

² V nadaljevanju DURS

³ V nadaljevanju ZDoh-1

⁴ V nadaljevanju ZDoh-2

Drugi sklop z naslovom Obdavčitev kapitalskih dobičkov predstavlja jedro raziskave. Začne se s kratkim prikazom razvoja obdavčevanja kapitalskih dobičkov v RS z vsemi reformami na področju kapitalskih dobičkov ter z začetkom obdavčevanja kapitalskih dobičkov v letu 1993. Sledi osrednja tema raziskave s pojasnjevanjem zakonskih določil glede kapitalskih dobičkov, in sicer glede davčne osnove obdavčljive in neobdavčljive odsvojitve kapitala, ter s prikazom odprave revalorizacije. Sledi prikaz davčne stopnje na kapitalске dobičke s samo cedularno obdavčitvijo ter točke, na kateri se plačilo davčne stopnje predvidoma prelomi v prid bogatim. Sledi podpoglavje o obdavčitvi izvedenih finančnih instrumentov; zakon je bil objavljen v Uradnem listu RS in je začel veljati 15. 7. 2008 in po novem obdavčuje kratkoročne kapitalске dobičke iz izvedenih finančnih instrumentov po davčni stopnji 40 %. V naslednjem podpoglavju je prikazana davčna stopnja ter nižanje le-te vsakih 5 let imetništva kapitala; sledi še prikaz obdavčitve kapitalskih dobičkov iz tujine ter obdavčitve nerezidentov za ustvarjene kapitalске dobičke v Sloveniji. V zvezi z odpravo možnosti revalorizacije sledijo prikazi realnih donosov z upoštevanjem inflacije ter vpliv višine donosa na efektivno davčno stopnjo. Odprava možnosti revalorizacije je prinesla obveznost plačila davka tudi za realno ustvarjeno izgubo, doseženo z realiziranimi kapitalskimi dobički. Zadnje podpoglavje prikazuje slabosti uvedbe previsoke obdavčitve kapitalskih dobičkov s ponazoritvijo slovenskega primera obdavčitve pretežnih lastniških deležev, ko so menedžerji množično prodajali svoje naložbe.

Tretje poglavje z naslovom Obdavčitev kapitalskih dobičkov v Evropi prikazuje obdavčitev kapitalskih dobičkov v Evropi v primerjavi s Slovenijo, začenši s predpisi EU na področju obdavčitve kapitalskih dobičkov, katero področje še ni harmonizirano in ima vsaka država svoj model obdavčitve kapitalskih dobičkov. Sledi analiza davčnih značilnosti obdavčitve kapitalskih dobičkov v evropskih državah, s posamičnimi prikazi držav, katere imajo več posebnosti pri obdavčevanju kapitalskih dobičkov.

Zadnje poglavje povzema oceno opravljenega dela s preveritvijo hipotez in rešitev ter prikazom ocene uporabnosti dobljenih rezultatov.

2 DOHODNINA

Davčno področje je eno izmed kompleksnejših pravnih področij, s katerimi se srečuje praktično vsakdo. Davke pobira država za svoje delovanje in so temelj suverenosti vsake države. Davčna politika vpliva preko davkov na delovanje gospodarskih subjektov, in to neposredno, tako da spreminja javno porabo, ali posredno, tako da spreminja razpoložljivi dohodek ekonomskih subjektov (Hrovatin, 2000, str. 334).

Cilji obdavčitve so odvisni od številnih dejavnikov; pri tem državne obdavčitve delimo na fiskalne in nefiskalne cilje. Cilj ni izključno samo zagotavljanje finančnih sredstev, s katerimi država financira državni proračun, temveč lahko država z različnimi davki med drugim zaščiti domačo proizvodnjo, pospeši razvoj posameznih gospodarskih dejavnosti, preprečuje inflacijo, spreminja razmerje materialnega položaja prebivalcev oz. vpliva na socialne razlike med njimi (Pernek, 1999, str. 120).

Davki so najpomembnejši vir javnofinančnih prihodkov in brez njih si ni več mogoče zamisliti delovanja in obstoja države. Vendar je pri davkih problematično to, da jih država pobira vedno več, saj porabi vedno več. Država pridobiva davčne in nedavčne prihodke. Davčne prihodke delimo na davke in prispevke.

S pravnega stališča je davek enkratna ali ponavljajoča se dajatev, ki jo država na podlagi pravne in dejanske oblasti pridobiva od fizičnih in pravnih oseb za pokrivanje lastnih odhodkov, ne da bi zanjo dajala neposredno protidajatev (Tičar, 2001, str. 16). Drugače kot pri davkih, ki so enostranski prisilni odvzem realnega dohodka oziroma kupne moči s strani države, pa smo s plačevanjem prispevkov deležni tudi nekaterih pravic. Nedavčni državni prihodki so različne takse, pristojbine, dobiček javnih podjetij (Stanovnik, 1998, str. 31). V Sloveniji se plačujejo davki, prispevki in druge obvezne dajatve, za katere je skrbnik in nadzornik DURS, prihodki proračuna države, proračunov občin, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (Tičar, 2001, str. 16).

Temeljne značilnosti davkov v razvitih državah so (Pernek, 1999, str. 105-106):

- prisila plačevanja davkov (davčna obveznost je zakonita obveznost, ki jo mora davčni zavezanec izpolniti, drugače ga doleti sankcija);
- davki so izvedeni prihodki države;
- nevračljivost pobranih davkov (država postane lastnik sredstev, ki jih je pobrala od obdavčitve);
- plačani davki ne nudijo neposrednega nadomestila davčnim zavezancem (davki niso nadomestilo za storitve, ki jih država nudi državljanom, ker ne obstaja korelacija med državnimi odhodki, ki se krijejo iz davkov, in koristmi, ki jih imajo posamezniki od takšnega trošenja);

- teritorialno načelo plačila davka (osebe, ki pridobivajo dohodek oziroma imajo premoženje na določenem območju, so davčni zavezanci neodvisno od tega, ali so državljani te države ali ne);
- nedoločenost trošenja pobranih davkov (davki služijo za kritje vseh izdatkov države);
- davki se pobirajo v javnem interesu (davki služijo za zadovoljevanje določenih splošnih, skupnih, kolektivnih in družbenih potreb);
- davki so denarni prihodki države (le izjemoma se lahko davki pobirajo v naravi).

Davčni zavezanci kažejo odpor do plačevanja davkov, saj davki predstavljajo za zavezanca breme, ki ga s težavo sprejemajo, zato si na različne načine prizadevajo zmanjšati negativne posledice obdavčitve. Odpor do plačevanja davkov se kaže v tem, da davčni zavezanci za plačane davke ne dobijo od države neposredne protidajatve. Za nepravočasno poravnavo davčne obveznosti država uporabi kazen in to povzroči pri zavezancu še dodatni upor.

Zaradi obligatornega značaja davkov je pomembno, da je davčni sistem zasnovan na temeljnih načelih, ki zagotavljajo urejeno, zanesljivo, pravično in učinkovito pobiranje davkov ter čim manjše vpletanje države v ekonomski proces, saj lahko le s pomočjo dobro zasnovanega davčnega sistema izvajamo učinkovito ekonomsko politiko (Stanovnik, 1998, str. 31-33). Dober davčni sistem povečuje gospodarsko učinkovitost in naj bi imel pet lastnosti (Kranjec, 2003, str. 57- 65):

1. pravičnost. Vsak davčni zavezanec mora prispevati pravičen delež k financiranju države, vendar je pravičnost težko definirati, saj ima vsak svojo subjektivno predstavo. Da bi lažje zasledovali cilje pravičnosti, lahko z večjim številom davkov porazdelimo davčno breme na čim več subjektov;
2. čim manjše poseganje v ekonomske odločitve;
3. administrativna enostavnost, da je davčni sistem razumljiv;
4. zasnovan naj bo tako, da se bo fleksibilno prilagajal spremenjenim gospodarskim razmeram. Za vodenje makroekonomske politike je primerno, da je davčni sistem zasnovan tako, da se po možnosti samodejno odzove na spremenjene gospodarske razmere;
5. biti mora predmet preglednega in demokratičnega političnega procesa, tako da davkoplačevalci lahko vplivajo na izbiro davkov in javnih izdatkov v skladu s svojimi preferencami.

Dohodnina ali davek na dohodek je osebni davek, pri katerem je upoštevano načelo sorazmerne obdavčitve glede na gospodarsko moč davčnega zavezanca. To načelo se udejanja preko oprostitev in olajšav, saj upošteva socialne, gospodarske in druge okoliščine, ki vplivajo na davčno sposobnost posameznega davčnega zavezanca (Svilar, Šircelj, 1998, str. 9). Hkrati je dohodnina ena najpomembnejših davčnih oblik razvitih

držav, saj predstavlja enega od 'velike trojice' davkov. V to trojico sodijo še davek na potrošnjo in prispevki za socialno varnost. Zgodovinsko gledano je to eden mlajših davkov, ki so ga v Evropi začeli uveljavljati konec 19. stoletja (Stanovnik, 1998, str. 67).

2.1 Razvoj ter spreminjanje zakonodaje v zvezi z dohodnino v Republiki Sloveniji

Obstoječa oblika dohodnine, tj. davka na dohodek posameznika, je bila v Sloveniji uvedena leta 1991 in predstavlja prvi pomembnejši korak pri davčni reformi v obdobju prehoda v tržno gospodarstvo. Prvi Zakon o dohodnini je bil sprejet ob osamosvojitvi Republike Slovenije leta 1990. Takrat je bila uzakonjena ena večjih sprememb na področju davčnega sistema. Zakon o dohodnini je v celoti nadomestil Zakon o davkih občanov in je tako popolnoma na novo opredelil obdavčevanje fizičnih oseb. Namesto obdavčitve dohodkov s posameznimi vrstami davkov je bila uzakonjena sintetična obdavčitev celotnega dohodka davčnega zavezanca. Uvedena je bila dohodnina kot tipični osebni davek na celoten dohodek posameznika. Sprejet je bil davek, ki je bil progresiven, sintetičen, osebni davek od letnega dohodka fizičnih oseb, s čimer se je neposredno obdavčevanje poenostavilo. Takrat je bil zakon ocenjen kot zelo dober, vendar je do obsežnejših sprememb prišlo že leta 1993, predvsem v smeri zmanjšanja davčne obremenitve v nižjih dohodkovnih razredih in povečanja v višjih, prestrukturiranja davčnih olajšav, širitve davčne osnove, uskladitve medletne akontacije davkov z letno odmero dohodnine in izenačevanja stopenj posameznih vrst davkov zaradi preprečevanja prehodov zavezancev med posameznimi viri dohodkov. Zakon je bil noveliran še leta 1995, leta 1996 ter 1997 so sprejeli še nekaj novih določb (po Kobal, 2004, str. 1–18).

2.1.1 Reforma davčne zakonodaje leta 2004 z ZDOH-1

Zaradi sprememb na področju obdavčevanja fizičnih oseb, ki so se zgodile v zadnjem desetletju, je bil zakon o dohodnini že nekaj časa potreben prenove. V procesu reforme davčnega sistema je bil 6. 5. 2004 sprejet novi ZDoh-1, ki je nadomestil prejšnji Zakon o dohodnini⁵. ZDoh-1 se je začel uporabljati 1. 1. 2005, določbe členov, ki so v povezavi s pravnim redom EU, pa s 1. 5. 2004, z dnem vstopa Slovenije v EU. Predlagatelji zakona so kot glavne razloge za reformo in sprejetje zakona o obdavčevanju dohodka fizičnih oseb navajali predvsem (po Poročevalec Državnega zbora, št. 2/04 ter Posvet o novi davčni zakonodaji na področju neposrednih davkov, 1/04):

⁵ V nadaljevanju ZDoh.

- previsoko davčno obremenitev aktivnih dohodkov v primerjavi s pasivnimi dohodki, katerih davčno obremenitev je bilo treba povečati;
- spremembe v strukturi zavezancev oziroma v načinu pridobivanja dohodkov, saj je poraslo število zavezancev, ki pridobivajo dohodke iz različnih virov. Leta 1991 je imelo 63,5 odstotka davčnih zavezancev le po en vir dohodnine, leta 2001 pa je bilo takšnih le še 32,1 odstotka vseh zavezancev;
- neenakomerno porazdelitev davčnega bremena med davčnimi zavezanci; ta je posledično pripeljala do poskusov prehajanja davčnih zavezancev iz davčno bolj obremenjenih oblik dohodkov v davčno ugodnejše oblike, predvsem s pomočjo izkoriščanja pravne forme posameznih pravnih poslov;
- spremenjena zakonodaja, ki ureja dohodke in statuse fizičnih oseb (ta posredno vpliva tudi na davčni sistem);
- prilagoditev sistema dohodnine mednarodno primerljivim standardom in predpisom EU.

V sklopu reforme je vlada pri pripravi zakona o dohodnini zasledovala naslednje cilje (po Poročevalec Državnega zbora, št. 2/04 ter Posvet o novi davčni zakonodaji na področju neposrednih davkov, 1/04):

- doseči globalno razbremenitev vseh davčnih zavezancev, zlasti tistih, ki so v najnižjih dohodkovnih razredih;
- razširitev davčne osnove, s tem da bi obdavčili dohodke, ki do zdaj niso bili upoštevani v izračunu davčne osnove;
- preglednejša obravnava dohodkov ter enakomernejša razporeditev davčnega bremena med zavezanci.

Pri sprejemanju novega zakona o dohodnini je vlada skušala v čim večji meri upoštevati temeljna načela:

- o splošni davčni obveznosti, to pomeni da so v obdavčitev načeloma zajeti vsi dohodki,
- o pravičnosti oziroma izenačenosti⁶,

Vlada je tako glede na zastavljene cilje in načela, v zakonu upoštevala naslednja izhodišča (po Poročevalec Državnega zbora, št. 2/04 ter Posvet o novi davčni zakonodaji na področju neposrednih davkov, 1/04):

⁶ Poznamo vodoravno izenačenost, pri tej naj bi bili zavezanci v enakem ekonomskem položaju približno enako obravnavani, ter navpično izenačenost, po kateri naj bi bili zavezanci v različnih ekonomskih položajih obravnavani različno (Stanovnik, 2002, str. 183).

- sintetična oziroma globalna obdavčitev vseh dohodkov fizičnih oseb z enim davkom, to je dohodnino;
- obdavčitev rezidentov po svetovnem dohodku in nerezidentov po viru dohodka v Sloveniji ter pri tem upoštevati metodo izogiba dvojnemu obdavčenju z odbitkom davka;
- razširitev davčne osnove na način, da bodo v obdavčitev načeloma zajeti vsi dohodki fizičnih oseb;
- definicije posameznih vrst dohodkov;
- pravila proti izogibanju plačila davka;
- sprememba inflacijskih mehanizmov in določanja lestvice za eno leto naprej;
- spremenjena lestvica za odmero dohodnine.

Reforma obdavčitve dohodka fizičnih oseb je prinesla precej sprememb na področju obdavčitve kapitala. Po novem so bile tako obdavčene obresti v višini nad 1.000 evrov letno, pretežni lastniški deleži, varčevanje v vzajemnih skladih in dobički iz kapitalskih naložb v tujini, vse to je bilo skladno s ciljem, ki si ga je zadala vlada, to je zmanjšanje obremenitve dela in povečanje obremenitve kapitala. Ti cilji so bili rezultat ugotovitev, da smo imeli v Sloveniji v primerjavi z drugimi državami zelo visoko obremenjene dohodke iz dela, zaradi česar so zavezanci prehajali iz davčno bolj obremenjenih oblik dohodkov v davčno manj obremenjene. V Sloveniji namreč določene vrste dohodkov fizičnih oseb doslej niso bile obdavčene ali pa so bile obdavčene le deloma. Primeri za to so obresti od bančnih vlog ter od dolžniških vrednostnih papirjev; te namreč za razliko od drugih držav v EU v Sloveniji niso bile obdavčene (po Davčna reforma, 2003). Vendar je problem tega cilja drugje, saj je glavni razlog za majhne prilive iz kapitalskih dobičkov v Sloveniji predvsem v skromnem obsegu kapitala v Sloveniji, ne pa v nizki stopnji obdavčenosti. V Sloveniji bi morali tako delovati predvsem v smeri večje kapitalske krepitve in s tem večanja osnove (po Kordež, 2004, str. 8).

2.1.2 Reforma davčne zakonodaje leta 2007 z ZDoh-2

S 1. 1. 2007 smo začeli v Sloveniji uporabljati nov Zakon o dohodnini (ZDoh-2); ta je prinesel že tretjo spremembo obdavčevanja v slabih treh letih: leta 2004 je bila izvedena reforma, ki je vzdržala eno leto; konec leta 2005 smo doživeli manjše spremembe v zvezi z dohodnino, te so s sabo prinesle nekaj določil (primer: cedularno obdavčenje nekaterih dohodkov), leta 2007 je bila izvedena nova reforma. Ponovna reforma naj bi bila nujna, njen cilj je bil zagotoviti hitrejšo gospodarsko rast in zaposlovanje, in sicer z namenom doseganja boljšega življenjskega standarda prebivalcev in uspešnejšega gospodarstva. Z vidika davkov naj bi reforma prinesla učinkovitejšo davčno administracijo, preglednejšo davčno zakonodajo, nižje davčne obremenitve, spodbujanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva, spodbujanje aktivnosti v zasebnem sektorju itd. (Kobal, 2006, str. 10).

ZDoh-2 ni prinesel velikih sprememb na področju vsebinskih opredelitev posameznih dohodkov. Izhodišče za pripravo novega zakona je bilo besedilo ZDoh- 1, tako da se je tudi v novem zakonu ohranila enaka struktura, nespremenjeno je ostalo tudi besedilo večjega števila določb posameznih členov. Bistvene spremembe so se zgodile predvsem pri olajšavah in v stopnjah pri obdavčenju ter v načinu oddajanja napovedi.

2.2 Dohodninski zavezanec

Dohodninski zavezanec je fizična oseba, ki je rezident Slovenije. Po 6. členu ZDoh-2 je oseba rezident Slovenije, če v katerem koli času v davčnem letu izpolnjuje katerega od naslednjih pogojev:

1. ima uradno prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji;
2. biva zunaj Slovenije zaradi zaposlitve v diplomatskem predstavništvu ali na podobnem delovnem mestu;
3. je bil rezident Slovenije v katerem koli obdobju preteklega ali tekočega leta in biva zunaj Slovenije zaradi zaposlitve:
 - v diplomatskem predstavništvu itd.
 - kot javni uslužbenec ali funkcionar v državnem organu ali organu lokalne skupnosti, in sicer v državi, ki na podlagi vzajemnosti takega uslužbenca ne šteje za svojega rezidenta;
 - kot uslužbenec v institucijah Evropskih skupnosti itd.
4. ima svoje običajno bivališče ali središče svojih osebnih in ekonomskih interesov v Sloveniji;
5. je v davčnem letu navzoč v Sloveniji skupno več kot 183 dni.

Rezident je zavezan za plačilo dohodnine za vse dohodke, katerih vir je v Sloveniji, zunaj Slovenije pa za tako imenovani svetovni dohodek. Nerezident pa je zavezanec le za dohodke, katerih vir je v Sloveniji. Dohodnina temelji na načelu rezidentstva. To pomeni, da se kot merilo za opredelitev fizične osebe za zavezanca ne upošteva državljanstvo, ampak stalno oziroma začasno prebivališče fizične osebe v Republiki Sloveniji. Če fizična oseba, ne glede na to, ali je rezident ali nerezident, doseže dohodke, ki imajo vir dohodka v Sloveniji, je zavezanec za dohodnino (Zakon o dohodnini, 2003, str. 19-21).

2.3 Viri dohodkov

Dohodek lahko pridobivamo iz več različnih virov. Tako lahko dohodek z vidika obdavčitve z dohodnino razdelimo v šest skupin (ZDoh-2, 18. člen):

- Aktivni dohodki:

1. dohodek iz zaposlitve, ki vključuje tudi dohodek iz opravljanja storitev;
 2. dohodek iz dejavnosti;
 3. dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti;
- Pasivni dohodki:
 4. dohodek iz oddajana premoženja v najem in iz prenosa premoženjske pravice;
 5. dohodek iz kapitala;
 - Drugi dohodki:
 6. drugi dohodki so vsi dohodki, ki se v skladu z zakonom ne štejejo za dohodke fizičnih oseb.

Aktivni dohodki

Aktivni dohodki so dohodki, za pridobitev katerih je potrebna aktivnost zavezanca, z opravljanjem dela, storitev, dejavnosti ali opravljanje kmetijske dejavnosti. Za to aktivnost zavezanec prejme plačilo, ki je obdavčeno z dohodnino. Aktivni dohodki so bili do reforme precej bolj obremenjeni z dajatvami, še posebej če upoštevamo, da so obremenjeni tudi s prispevki za socialno varnost. Zato je bil v letu 2004 napravljen premik v smeri večje obremenitve pasivnih dohodkov (Posvet o novi davčni zakonodaji na področju neposrednih davkov, 2004).

Pasivni dohodki

Pasivni dohodki so dohodki, za katere ni potrebna stalna aktivnost osebe in so predvsem posledica razpolaganja s premoženjem. Z vidika obdavčenja naložb to pomeni razpolaganje z delnicami, naložbami v vzajemne sklade ter nepremičnine. Obdavčitev pasivnih dohodkov je ena izmed novosti, ki je bila uvedena z reformo v letu 2004 in ki je odpravila nepravilnost predhodne zakonodaje, kajti ta je davčno ugodneje obravnavala pasivne dohodke v primerjavi z aktivnimi dohodki; ti so bili davčno bolj obremenjeni, še posebej če upoštevamo tudi obremenitev s prispevki za socialno varnost. Davčno so bili tako bolj obremenjeni dohodki posameznika, ki so bili namenjeni zadovoljitvi osnovnih življenjskih potreb, pasivni dohodki, ki so po svojem bistvu namenjeni predvsem povečanju premoženja, pa so bili davčno manj obremenjeni. Zaradi tega se je pogosto dogajalo, da so davčni zavezanci skušali aktivne dohodke prikazati kot pasivne.

Drugi dohodki

Drugi dohodki so vsi dohodki, ki se v skladu z zakonom ne štejejo za dohodke fizične osebe (105. člen Zdoh2). Za druge dohodke se ne štejejo dohodki, ki so v skladu z

ZDoh-2 oproščeni plačila dohodnine ali se ne všttevajo v davčno osnovo. Med t.i. druge dohodke spadajo:

1. nagrade;
2. darila;
3. dobitke v nagradnih igrah;
4. priznavalnine po zakonu o republiških priznavalninah in zakonu o uresničevanju javnega interesa na področju kulture;
5. kadrovske in druge štipendije;
6. družinske invalidnine in družinski dodatek po zakonu o vojnih invalidih;
7. nadomestila, prejeta v zvezi z ustanovitvijo ali obremenitvijo pravice, in drugi dohodki, doseženi s prenosom oziroma odstopom pravice do premoženja, ki je prenosljiva in katere vrednost je mogoče izraziti v denarju;
8. ara, ki jo je prejel zavezanec ob sklenitvi pogodbe in ki je ne vrne stranki, ki ni izpolnila pogodbe, razen are, ki jo zavezanec zadrži v zvezi z opravljanjem dejavnosti;
9. izplačila odkupne vrednosti v skladu z zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in zakonom o prvem pokojninskem skladu Republike Slovenije in preoblikovanju pooblaščenih investicijskih družb;
10. vsako nadomestilo, ki ga imetnik deleža prejme na podlagi lastniškega deleža in ne predstavlja zmanjšanja njegovega lastniškega deleža; za nadomestilo se šteje vsak proizvod, storitev ali druga ugodnost, ki jo imetniku deleža ali njegovemu družinskemu članu na podlagi lastniškega deleža zagotovi plačnik ali povezana oseba
11. dohodek, ki se ne šteje za dohodek iz zaposlitve, za dohodek iz dejavnosti, za dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, za dohodek iz oddajanja premoženja v najem in iz prenosa premoženjske pravice ter za dohodek iz kapitala in ni dohodek, ki se ne šteje za dohodek po tem zakonu oziroma ni dohodek, oproščen plačila dohodnine po tem zakonu (105. člen, ZDoh-2). Davčna osnova za druge dohodke je doseženi dohodek, če ni z ZDoh-2 drugače določeno (108. člen, ZDoh-2).

2.3.1 Obdavčljivi dohodek

V letu 2004 je bil ZDoh-1 ponovno spremenjen in sicer sistem obdavčitve z dohodnino se je od prejšnjega razlikoval v tem, da so bili v obdavčitev v splošnem zajeti vsi dohodki in dobički, razen tistih, ki so izrecno navedeni kot oproščeni plačila dohodnine. Dohodek je kategorija v najširšem pomenu besede in se odraža v vsakem povečanju ekonomske blaginje posameznika. Dohodek se porabi bodisi za potrošnjo bodisi za povečanje premoženja. Glede na načelo enake in transparentne davčne obravnave dohodkov in glede na prakso držav OECD je koncept splošne obdavčitve dohodkov, od

katerih se dohodnine ne plačuje, primernejši in korektnjši (Predlog zakona o dohodnini, 2004).

Predmet obdavčljivega dohodka je definiran v 15. členu ZDoh-2. Dohodek je pridobljen oziroma dosežen v davčnem letu; šteje se, da je dohodek prejet, ko je izplačan ali kako drugače dan na razpolago fizični osebi. Z dohodnino so obdavčeni:

- dohodki fizične osebe, ki so bili pridobljeni oziroma doseženi v davčnem letu; to je enako koledarskemu letu.
- vsi dohodki in dobički, ne glede na vrsto, če ni z ZDoh-2 določeno drugače.

Za dohodek po zakonu se šteje vsako izplačilo oziroma prejem dohodka, ne glede na obliko, v kateri je izplačan oziroma prejet. Dohodki, prejeti v naravi, se določijo na podlagi primerljive tržne cene, če ni z zakonom določeno drugače.

2.3.2 Davčne stopnje

Davčna stopnja je razmerje med zneskom plačanega davka in davčno osnovo. Davčna stopnja je navadno določena z davčnim predpisom; tako določeno davčno stopnjo imenujemo zakonska davčna stopnja. Davčna stopnja na dohodke je lahko proporcionalna, progresivna ali regresivna.

Proporcionalna davčna stopnja pomeni, da vsak davkoplačevalec plača natanko enak delež davka. Enak davek za enak dohodek bi lahko bil sprejemljiv kot »pravičen« davek (Bojnec, 2006, str. 4).

Progresivna davčna stopnja pomeni, da z rastjo davčne osnove narašča tudi davčna stopnja. Na podlagi davčne stopnje se v povezavi z določitvijo davčne osnove določi višina davčnega dolga oziroma znesek davka. Od višine davčne stopnje je odvisna višina davka in višina ekonomske moči, ki davčnemu zavezancu ostane po plačilu davka (Kobal, 1999, str. 30).

Pri obdavčevanju progresivnih davkov poznamo več vrst progresij. Za obdavčevanje dohodka fizičnih oseb se najpogosteje uporablja stopničasta progresija; v Sloveniji se uporablja za vse dohodke, razen za tiste, ki se obdavčujejo cedularno in se ne všttevajo v davčno osnovo. Pri stopničasti progresiji se statutarna stopnja viša glede na višanje osnove; pri tem se višja stopnja uporablja samo za vrednost osnove nad nekim intervalom. Stopničasta progresija obsega več razredov; v Sloveniji imamo po novem ZDoh-2 tri davčne razrede, po prejšnjem zakonu ZDoh-1 pa smo imeli pet davčnih razredov. Višina pobranega davka pri stopničasti progresiji je odvisna od več dejavnikov, in sicer od višine davčne osnove, od splošne davčne olajšave, od uveljavljanja posebnih olajšav. Davčna obveznost se določi tako, da se od davčne

osnove odštejejo vse olajšave, dobljeni znesek se vstavi v dohodninsko lestvico; tako dobimo davčno obveznost

Pri obdavčitvi z dohodnino poznamo celovito ali sintetično in cedularno obdavčitev.

Pri celovitem obdavčevanju se obdavčuje vsa ekonomska moč davčnega zavezanca. Davčna osnova za celovito obdavčevanje so vsi dohodki davčnega zavezanca v določenem masovnem obdobju, ne glede na davčni izvor. Celovito obdavčevanje je značilno za neposredne davke, s katerimi so obdavčeni dohodki davčnega zavezanca za preteklo obdobje enega leta. Davčno osnovo sestavljajo vsi njegovi dohodki, ni pa nujno, da so tudi vsi dohodki enako obdavčeni. Za nekatere vrste dohodkov lahko velja znižana davčna stopnja ali še pogosteje možnost uveljavljanja dejanskih in normiranih stroškov. To pa že kaže na prikrito cedularno naravo celovitega obdavčevanja. Prikrita cedularnost pomeni, da zaradi uveljavljanja odbitkov pred obdavčljivo osnovo nekateri dohodki niso enako obdavčeni kot ostali. Odbitek pred obdavčljivo osnovo pomeni posledično nižjo davčno stopnjo za posamezno vrsto dohodka. Tako znižani dohodki se prištejejo k celoviti davčni osnovi vseh dohodkov, ki je podlaga za obdavčitev. Celoviti pristop je običajno povezan s progresivnim obdavčevanjem ugotovljene davčne osnove (Postogna, 2006, str. 31).

Nasprotje sintetični obdavčitvi je cedularna obdavčitev. Temeljna značilnost cedularne obdavčitve je dokončna obdavčitev posameznega dohodka. Ta dohodek je obdavčen z zakonsko določeno davčno stopnjo in v nadaljevanju ne predstavlja obdavčljivega dohodka, ki bi bil vključen tudi v davčno osnovo pri obračunu letne dohodnine. Ti dohodki so obdavčeni ločeno in dokončno.

V Sloveniji je dohodnina sintetični davek, vendar ZDoh-2 vsebuje tudi elemente cedularnega načina obdavčevanja. Gre za vse tiste primere, ko imamo opravka z dohodki nerezidentov, ki se v skladu z zakonskimi določbami obdavčujejo po viru in torej niso zavezani k vložitvi napovedi za odmero dohodnine. V takih primerih so posamezne vrste dohodkov podvržene obdavčevanju s samostojnimi, dokončnimi vrstami davkov; te za zavezance za dohodnino predstavljajo le akontacije dohodnine, za nerezidente pa pomenijo dokončno obdavčitev s pomočjo davkov po odbitku oz. davčnem odtegljaju (Kobal, 2004, str. 26). Dokončno oziroma cedularno se obdavčujejo tudi obresti, dividende in kapitalski dobički; ti so v Sloveniji izvzeti iz davčne osnove zavezanca in se tako vanjo ne všttevajo.

ZDoh-2 je prinesel spremembo pri dohodninski lestvici glede na ZDoh-1. V novi dohodninski lestvici so sedaj trije razredi, v stari pa jih je bilo pet. Novi Zakon o dohodnini tako znižuje obdavčitev fizičnih oseb iz:

- dohodkov iz zaposlitve,
- dohodkov iz dejavnosti,

- dohodkov iz oddajanja premoženja v najem
- iz prenosa premoženjskih pravic
- drugih dohodkov, kot so npr. nagrade, darila, dobitki od nagradnih iger.

Zgornja meja obdavčitve z dohodninsko lestvico po novi zakonodaji znaša 41 %, v stari zakonodaji pa je bila 50 %. Manj so obdavčene tudi fizične osebe, ki se uvrstijo v drugi dohodninski razred; kateri znaša po novi zakonodaji 27 %, po stari zakonodaji pa je znašal 33 %. Razlika pri obdavčitvi je očitna tudi za osebe, ki po novi zakonodaji sodijo v drugi in tretji dohodninski razred. S temi stopnjami so obdavčeni dohodki iz zaposlitve, dohodki iz dejavnosti, dohodki iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti, dohodki iz oddajanja premoženja v najem ter dohodki iz prenosa premoženjskih pravic. Kapitalski dobički, dividende in obresti so obdavčeni po 20-odstotni stopnji (obresti po 15-odstotni stopnji v letih 2006 in 2007) (Urad vlade RS za komuniciranje 2007, str. 1).

Tabela 1: Stopnje dohodnine za davčno leto 2007:

Če znaša neto letna davčna osnova v EUR		Znaša dohodnina v EUR
nad	do	
	6.800	16 %
6.800	13.600	1.088 + 27 % nad 6.800
13.600		2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: 122. člen ZDoh-2.

Tabela 2: Stopnje dohodnine za davčno leto 2006⁷:

Če znaša neto letna davčna osnova v EUR		Znaša dohodnina v EUR
nad	do	
	5.539	16 %
5.539	10.822	886,20 +33 % nad 5.539
10.822	21.899	2629,62 +37 % nad 10.822
21.899	44.012	6728,27 +41 % nad 21.899
44.012		15794,31 +50 % nad 44.012

Vir: Lastni izračun po tečaju zamenjave 239,64, odredba o določitvi olajšav in lestvice za odmero dohodnine za leto 2006 (Uradni list RS, št. 117/2005, 02/06)

Tabela Stopnje dohodnine za davčno leto 2007 prikazuje dohodninske razrede za leto 2007 ter odstotek davka za posamezni dohodninski razred. V Sloveniji se uporablja stopničasta progresija; ta spreminja statutarne stopnje glede na spremembo osnove, in sicer tako, da se višja stopnja uporablja samo za vrednosti osnove nad določenim intervalom. Tako se na primer v Sloveniji po ZDoh-2 za davčno osnovo do 6.800 EUR

⁷ Vrednosti so preračunane po tečaju zamenjave 239,64 SIT je 1 EUR.

plačuje davek po 16-odstotni davčni stopnji; če davčna osnova znaša od 6.800 EUR do 13.600 EUR, je dohodek do 6.800 EUR obdavčen s 16-odstotno stopnjo dohodek nad 6.800 EUR pa s 27-odstotno stopnjo. Na primer: če znaša davčna osnova po odštetju vseh olajšav 10.000 EUR, znaša dohodnina za davčno osnovo do 6.800 EUR 1.088 EUR. Razlika nad 6.800 EUR pa je obdavčena s 27-odstotno davčno stopnjo. Dohodnina je tako enaka $1.088 \text{ EUR} + (10.000 \text{ EUR} - 6.800 \text{ EUR}) * 27 \%$. Razlika po tem izračunu znaša 3.200 EUR. Tako bi za dosežen dohodek, katerega davčna osnova bi znašala 10.000 EUR, plačali 1.088 EUR+ 864 EUR, kar nanese 1.952 EUR obveznosti plačila dohodnine po ZDoh-2 za leto 2007. Povprečna⁸ davčna stopnja za neto osnovo 10.000 EUR tako ni 27 odstotkov, ampak je zaradi stopničaste progresije 19,5 odstotka. Davčne stopnje se torej ne da določiti iz tabele, ampak jo je treba za vsako davčno osnovo posebej izračunati. Ker velja pri dohodnini progresija, se z večanjem osnove veča tudi davčna stopnja. Večanje davčne stopnje kažeta spodnji tabeli za leto 2006 ter 2007.

Tabela 3: Izračun povprečnih davčnih stopenj za leto 2007.

Davčna osnova v EUR	Davek v EUR	Povprečna davčna stopnja	Stopnje razredov
4.000	640	16,0 %	16 %
5.000	800	16,0 %	16 %
6.800	1.088	16,0 %	16 %
8.000	1.412	17,7 %	1.088 + 27 % nad 6.800
10.000	1.952	19,5 %	1.088 + 27 % nad 6.800
12.000	2.492	20,8 %	1.088 + 27 % nad 6.800
16.000	3.908	24,4 %	2.924 + 41 % nad 13.600
20.000	5.548	27,7 %	2.924 + 41 % nad 13.600
30000	9.648	32,2 %	2.924 + 41 % nad 13.600
50.000	17.848	35,7 %	2.924 + 41 % nad 13.600
100.000	38.348	38,3 %	2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: lastni izračun.

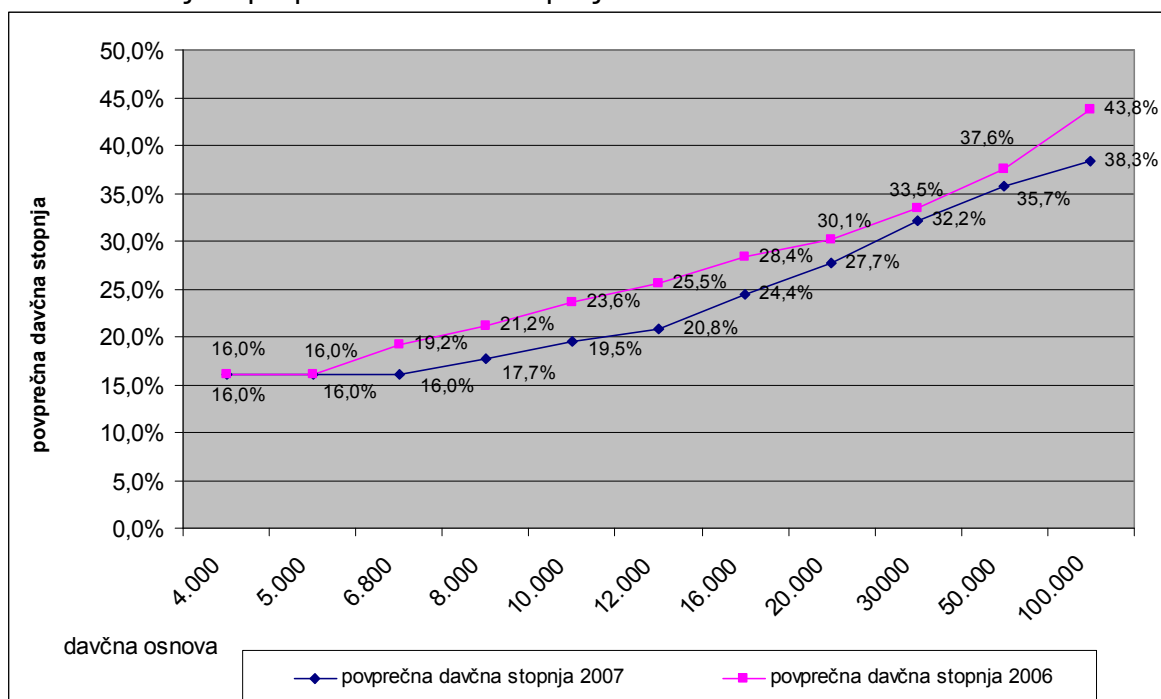
⁸ Povprečna davčna stopnja se izračuna tako, da se davčno obveznost deli z davčno osnovo.

Tabela 4: Izračun povprečnih davčnih stopenj za leto 2006.

Davčna osnova v EUR	Davek v EUR	Povprečna davčna stopnja	Stopnje razredov
4.000	640	16,0 %	16 %
5.000	800	16,0 %	16 %
6.800	1.302	19,2 %	886,20 +33 % nad 5.539
8.000	1.698	21,2 %	886,20 +33 % nad 5.539
10.000	2.358	23,6 %	886,20 +33 % nad 5.539
12.000	3.065	25,5 %	2629,62 +37 % nad 10.822
16.000	4.545	28,4 %	2629,62 +37 % nad 10.822
20.000	6.025	30,1 %	2629,62 +37 % nad 10.822
30.000	10.049	33,5 %	6728,27 +41 % nad 21.900
50.000	18.788	37,6 %	15.794,31 +50 % nad 44.012
100.000	43.788	43,8 %	15.794,31 +50 % nad 44.012

Vir: lastni izračun.

Graf 1: Primerjava povprečnih davčnih stopenj za leto 2007 ter 2006

Vir: Lastni izračun

Izračun povprečne davčne stopnje za leto 2006 ter 2007 je pokazal, da se je povprečna davčna stopnja za enako davčno osnovo v letu 2007 zmanjšala v primerjavi z letom

2006. Na višino plačanega davka ter efektivno⁹ davčno stopnjo vplivajo tudi olajšave, ki so se z ZDoh-2 za leto 2007 povečale v primerjavi z letom 2006, kar je potrebno pri efektivni davčni stopnji upoštevati. V izračunu je prikazana splošna olajšava, ki pripada vsem¹⁰ zavezancem ter olajšave za vzdrževanje družinske člane. Druge olajšave so zaradi poenostavitve prikazov izpuščene, tako imajo vse osebe, ki lahko koristijo katero izmed ostalih zakonsko predpisanih olajšav, še nižje povprečne davčne stopnje od prikazanih. Vse osebe, ki lahko koristijo dodatne olajšave so tako z davčnega vidika na boljšem in državi plačajo manj davka.

Tabela 5: Primerjava splošne olajšave in olajšave za vzdrževane otroke za leti 2006 ter 2007

Olajšave v letu	2006	2006 skupaj	2007	2007 skupaj
splošna	2.470 €	2.470 €	2.800 €	2.800 €
za enega vzdrževanega otroka	2.023 €	4.493 €	2.066 €	4.866 €
za dva vzdrževana otroka	4.223 €	6.693 €	4.312 €	7.112 €
za tri vzdrževane otroke	7.155 €	9.625 €	8.058 €	10.858 €
za štiri vzdrževane otroke	10.821 €	13.291 €	13.304 €	16.104 €
za pet vzdrževanih otrok	15.220 €	17.690 €	20.050 €	22.850 €

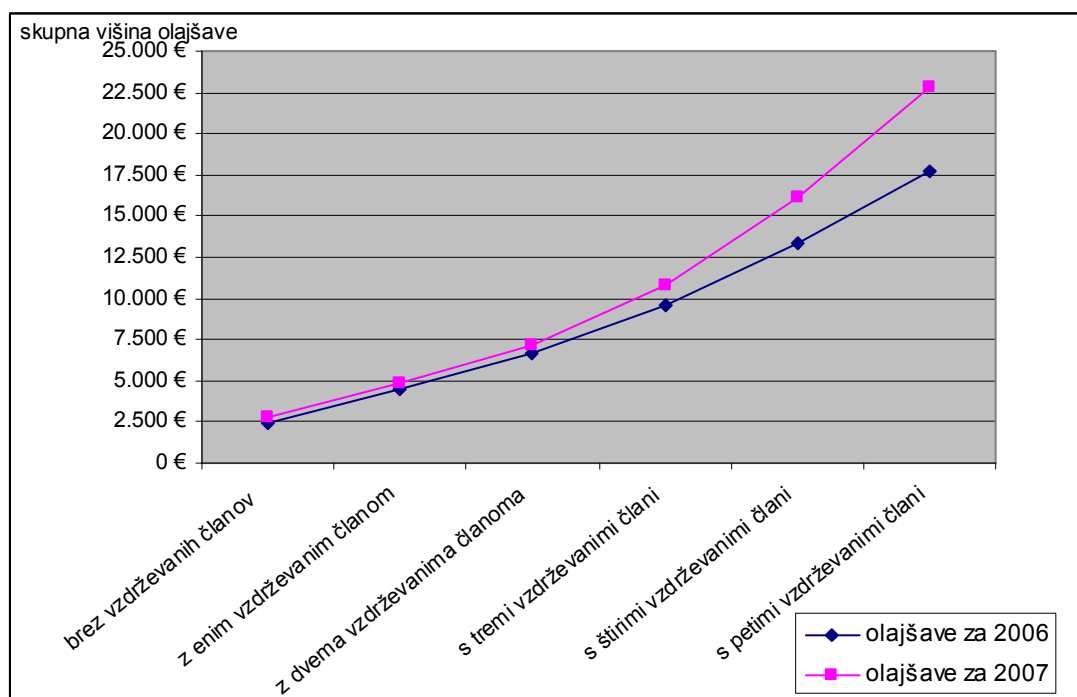
Vir: lastni izračun (ZDoh-1 107., 108. člen; ZDoh-2 111., 114. člen)

Število olajšav se je v letu 2007 v primerjavi z letom 2006 zaradi poenostavitve davčnega sistema zmanjšalo, a se je na račun tega povišala splošna olajšava, in to z 2.470 EUR na 2.800 EUR, prav tako so se povišale tudi olajšave za vzdrževane družinske člane, in sicer za enega ter dva vzdrževana člana olajšava ne bistveno za tretjega, četrtega, petega in nadaljnje pa občutneje. Omenjeno povišanje olajšav sovpada z nacionalnim programom povečanja rodnosti.

⁹ Efektivna davčna stopnja se izračuna tako, da se davčno obveznost deli z davčno osnovo z upoštevanimi olajšavami.

¹⁰ Splošna olajšava se prizna vsakemu rezidentu, pod pogojem, da drug rezident za njega ne uveljavlja posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana (111. člen, ZDoh-2).

Graf 2: Skupna višina olajšave za leti 2006 in 2007

Vir: lastni izračun.

Z vidika zavezancev, ki so reševali stanovanjski problem se je z ZDoh-2 njihov davčni položaj poslabšal, saj se je ukinila olajšava za plačane zneske za rešitev stanovanjskega problema, ki je bila uvedena z ZDoh-1D. Ta je v 141. členu določal, da se je letna davčna osnova zavezanca zmanjšala za plačane zneske za nakup ali gradnjo stanovanjske hiše ali stanovanja za rešitev stanovanjskega problema zavezanca. Za plačane zneske so veljala lastna sredstva, ki jih je zavezanec porabil za rešitev stanovanjskega problema, ter zneski glavnice in obresti, ki jih zavezanec odplačal v tekočem letu v zvezi s posojilom, pridobljenim za rešitev stanovanjskega problema. Zavezanec, ki je rezident, je lahko zmanjšanje letne davčne osnove za porabljena lastna sredstva uveljavljal 15 let, ki so začela teči z letom plačila, tako da se je vsako leto uveljavljal del porabljenih lastnih sredstev. Zmanjšanje letne davčne osnove s to olajšavo je lahko znašala največ 4-odstotke letne davčne osnove zavezanca. Z ZDoh-2 so se ukinile tudi olajšave po 112. členu ZDoh-1, ki so se izključevale z zmanjšanjem davčne osnove po 141. členu ZDoh-1D. Po 112. členu ZDoh-1 je lahko rezident letno davčno osnovo zmanjšal za 2-odstotka letne davčne osnove, in sicer za plačane zneske za nakup ali gradnjo stanovanjske hiše ali stanovanja za rešitev stanovanjskega problema zavezanca, razen za plačane zneske obresti od posojil, pridobljenih za rešitev stanovanjskega problema zavezanca. Tako je zavezanec, ki je reševal svoj stanovanjski problem, izgubil možnost uveljavljanje olajšave v višini do največ 6-odstotkov svoje davčne osnove.

Za davčne zavezanke je pomembnejša od zakonsko predpisane davčne stopnje efektivna davčna stopnja, saj ta predstavlja dejansko višino plačanega davka. Večini zavezancev pripadajo zakonsko predpisane olajšave, s katerimi si zavezanci znižajo davčno osnovo in s tem tudi efektivno davčno stopnjo.

Tabela 6: Efektivna davčna stopnja za leto 2006

Davčna osnova	Splošna olajšava	Neto davčna osnova	Znesek davka	Efektivna davčna stopnja	Stopnje razredov
8.000 €	2.470 €	5.530 €	885 €	11,1 %	16 %
10.000 €	2.470 €	7.530 €	1.543 €	15,4 %	886,20 +33 % nad 5.539
12.000 €	2.470 €	9.530 €	2.203 €	18,4 %	886,20 +33 % nad 5.539
16.000 €	2.470 €	13.530 €	3.632 €	22,7 %	2629,62 +37 % nad 10.822
20.000 €	2.470 €	17.530 €	5.112 €	25,6 %	2629,62 +37 % nad 10.822
24.000 €	2.470 €	21.530 €	6.577 €	27,4 %	6728,27 +41 % nad 21.900
30.000 €	2.470 €	27.530 €	9.037 €	30,1 %	6728,27 +41 % nad 21.900
50.000 €	2.470 €	47.530 €	17.553 €	35,1%	15.794,31 +50 % nad 44.012
100.000 €	2.470 €	97.530 €	42.553 €	42,6%	15.794,31 +50 % nad 44.012

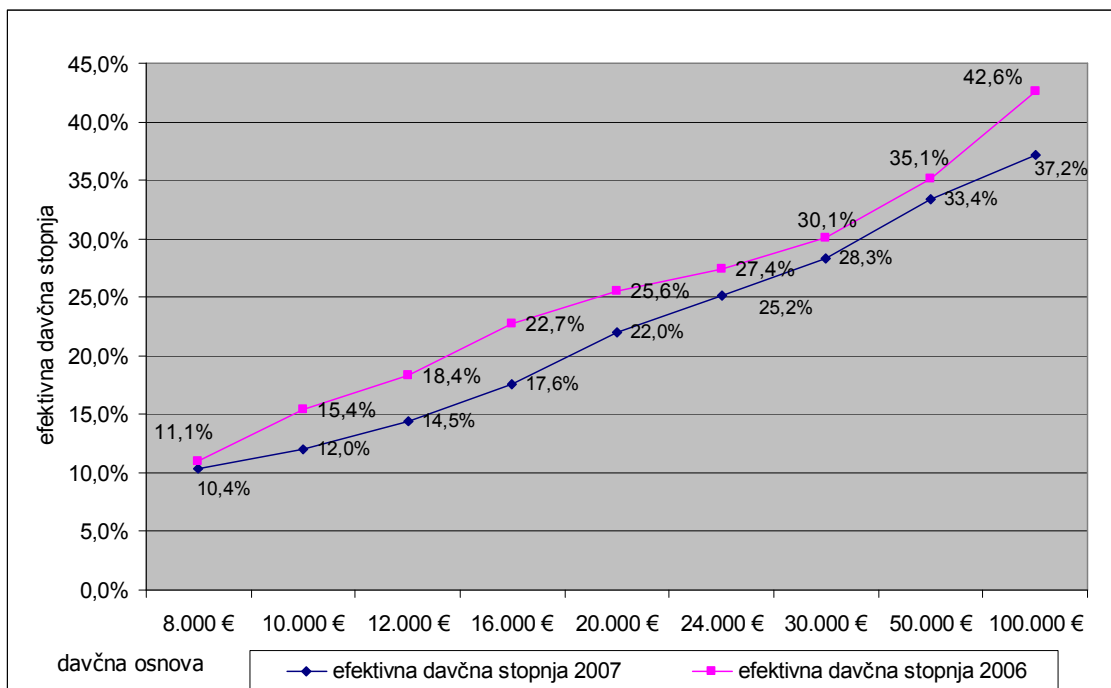
Vir: lastni izračun.

Tabela 7: Efektivna davčna stopnja za leto 2007

Davčna osnova	Splošna olajšava	Neto davčna osnova	Znesek davka	Efektivna davčna stopnja	Stopnje razredov
8.000 €	2.800 €	5.200 €	832 €	10,4 %	16 %
10.000 €	2.800 €	7.200 €	1.196 €	12,0 %	1.088 + 27 % nad 6800
12.000 €	2.800 €	9.200 €	1.736 €	14,5 %	1.088 + 27 % nad 6.800
16.000 €	2.800 €	13.200 €	2.816 €	17,6 %	1.088 + 27 % nad 6.800
20.000 €	2.800 €	17.200 €	4.400 €	22,0 %	2.924 + 41 % nad 13.600
24.000 €	2.800 €	21.200 €	6.040 €	25,2 %	2.924 + 41 % nad 13.600
30.000 €	2.800 €	27.200 €	8.500 €	28,3 %	2.924 + 41 % nad 13.600
50.000 €	2.800 €	47.200 €	16.700 €	33,4 %	2.924 + 41 % nad 13.600
100.000 €	2.800 €	97.200 €	37.200 €	37,2 %	2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: lastni izračun.

Graf 3: Primerjava efektivne davčne stopnje za leti 2006 in 2007 z upoštevanom splošno davčno olajšavo

Vir: lastni izračun.

Izračun primerjave efektivne davčne stopnje za leti 2006 in 2007 je pokazal, da se je ta v letu 2007 dejansko znižala in da so zavezanci, ki uveljavljajo primerljive olajšave, kot v letu 2006, na boljšem. Pri tem ne smemo pozabiti, da se je v letu 2007 za del dohodkov uvedla cedularna obdavčitev dohodkov. Izračuni so pokazali, da so z uvedbo cedularne obdavčitve kapitalskih dobičkov na slabšem vsi davčni zavezanci, ki od svojih dohodkov plačujejo davek po efektivni davčni stopnji, manjši od 20 %. Spremembe efektivnih davčnih stopenj ter višina pobranega davka za leto 2007 za zavezance z različnimi davčnimi stopnjami in različnim številom uveljavljenih davčnih olajšav so prikazane v spodnjih tabelah.

Tabela 8: Efektivna davčna stopnja za leto 2007 z uveljavljanjem splošne olajšave ter uveljavljanje olajšave za enega, dva, tri, štiri ter pet otrok

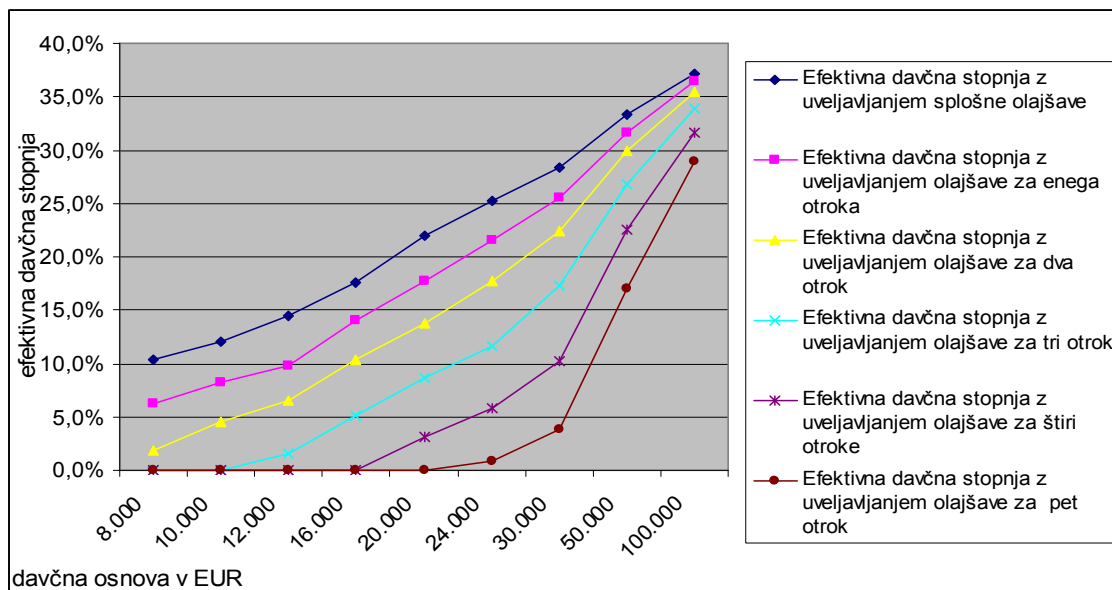
Davčna osnova v EUR	Efektivna davčna stopnja z uveljavljanjem splošne olajšave	Efektivna davčna stopnja z uveljavljanjem olajšave za enega otroka	Efektivna davčna stopnja z uveljavljanjem olajšave za dva otrok	Efektivna davčna stopnja z uveljavljanjem olajšave za tri otrok	Efektivna davčna stopnja z uveljavljanjem olajšave za štiri otroke	Efektivna davčna stopnja z uveljavljanjem olajšave za pet otrok
8.000	10,4 %	6,3 %	1,8 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
10.000	12,0 %	8,2 %	4,6 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
12.000	14,5 %	9,8 %	6,5 %	1,5 %	0,0 %	0,0 %
16.000	17,6 %	14,1 %	10,3 %	5,1 %	0,0 %	0,0 %
20.000	22,0 %	17,8 %	13,7 %	8,6 %	3,1 %	0,0 %
24.000	25,2 %	21,6 %	17,8 %	11,7 %	5,8 %	0,8 %
30.000	28,3 %	25,5 %	22,4 %	17,3 %	10,2 %	3,9 %
50.000	33,4 %	31,7 %	29,9 %	26,8 %	22,5 %	17,0 %
100.000	37,2 %	36,4 %	35,4 %	33,9 %	31,7 %	29,0 %

Vir: lastni izračun.

Izračuni¹¹ efektivnih davčnih stopenj za zavezance z različnimi davčnimi osnovami in uveljavljanjem različnih olajšav pokažejo, da se efektivna davčna stopnja niža z nižanjem dohodka ter z večanjem števila uveljavljanjih olajšav. Na primer zavezanec z davčno osnovo 20.000 EUR, ki uveljavlja le splošno olajšavo plača 4.400 EUR davka po 22-odstotni stopnji; tisti ki uveljavlja enega vzdrževanega člana, plača 3.553 EUR davka po 17,8-odstotni davčni stopnji; tisti ki uveljavlja dva vzdrževana člana plača 2.732 EUR davka po davčni stopnji 11,7 %; tisti, ki uveljavlja tri vzdrževane člane plača 1.720 EUR davka po davčni stopnji 8,6 %, pri uveljavljanju štirih vzdrževanih članov plača 623 EUR davka; za tistega, ki uveljavlja pet vzdrževanih članov pa ni več davčne obveznosti.

¹¹ Tabele za leto 2007 in posamezne olajšave so prikazane v prilogi.

Graf 4: Efektivna davčna stopnja za leto 2007 z uveljavljanjem splošne olajšave ter uveljavljanjem olajšave za enega, dva, tri, štiri in pet otrok

Vir: lastni izračun.

Tabela 9: Znesek davka za leto 2007 za različne osnove z uveljavljanjem splošne olajšave ter z uveljavljanjem olajšave za enega, dva, tri, štiri in pet otrok

Davčna osnova v EUR	Davek z uveljavljanjem splošne olajšave	Davek z uveljavljanjem olajšave za enega otroka	Davek z uveljavljanjem olajšave za dva otroka	Davek z uveljavljanjem olajšave za tri otroke	Davek z uveljavljanjem olajšave za štiri otroke	Davek z uveljavljanjem olajšave za pet otrok
8.000	832 €	501 €	142 €	0 €	0 €	0 €
10.000	1.196 €	821 €	462 €	0 €	0 €	0 €
12.000	1.736 €	1.178 €	782 €	183 €	0 €	0 €
16.000	2.816 €	2.258 €	1.652 €	823 €	0 €	0 €
20.000	4.400 €	3.553 €	2.732 €	1.720 €	623 €	0 €
24.000	6.040 €	5.193 €	4.272 €	2.800 €	1.384 €	184 €
30.000	8.500 €	7.653 €	6.732 €	5.196 €	3.045 €	1.183 €
50.000	16.700 €	15.853 €	14.932 €	13.396 €	11.245 €	8.480 €
100.000	37.200 €	36.353 €	35.432 €	33.896 €	31.745 €	28.980 €

Vir: lastni izračun.

Tabela prikazuje davčno obveznost za različne davčne osnove in glede na različno število uveljavljenih olajšav; iz te je razvidno, da se zaradi progresije davčna obveznost niža z nižanjem davčne osnove, ob enakih davčnih osnovah pa z večanjem števila uveljavljenih olajšav.

3 OBDAVČITEV KAPITALSKIH DOBIČKOV V RS

Kapital je najtežje obdavčiti predvsem zaradi njegove lahke mobilnosti, saj brez večjih težav odteka iz držav, v katerih je ta visoko obdavčen. Visoki davki na kapitalske dobičke (Kovač, 2004, str. 8):

- zmanjšujejo varčevanje in naložbe,
- negativno vplivajo na ponudbo kapitala in razvoj podjetij,
- zavirajo razvoj kapitalskega trga,
- spodbujajo selitev kapitala,
- povečujejo davčne utaje,
- krčijo davčne prihodke,
- odvrtaajo zaposlene od aktivnega lastništva v podjetjih,
- zavirajo nagrajevanje menedžerjev iz uspešnega poslovanja.

Izkazalo se je, da v majhnih, odprtih ekonomijah visoki davki na kapitalske dobičke spodbujajo beg kapitala v tujino, s tem pa dolgoročno postanejo delovno intenzivne, saj imajo manj kapitala v proizvodnji in s tem nižjo produktivnost. Slabost take obdavčitve je tudi v tem, da zavira investiranje (po Kovač, 2004, str. 7). Obdavčitev neposredno vpliva tudi na davčne zavezance, saj ti, če se odpovejo potrošnji, za to prejmejo manjšo nagrado. Poleg tega davčni sistem vklene investitorja v trenutni portfelj, in s tem povzroči neoptimalno razporeditev kapitala. Kapital namreč ne potuje tja, kjer so donosi največji, ampak ostane tam, kjer je davčno najmanj obremenjen (Rosen, 1999, str. 106).

Nekateri menijo, da bi morali manj obdavčevati kapitalske dobičke, saj (po Musgrave, 1993, str. 358):

- predstavljajo odpoved potrošnji,
- predstavljajo bolj tvegano obliko varčevanja od klasičnih varčevalnih načinov,
- pospešujejo akumulacijo kapitala,
- ne predstavljajo običajne oblike dohodka.

3.1 Uvedba obdavčitve dobička iz kapitala in reforme

V Sloveniji se je področje obdavčitve dobička iz kapitala prvič uredilo z Zakonom o dohodnini (ZDoh, 1993). Zavezanec za davek iz dobička iz kapitala je bila fizična oseba s stalnim prebivališčem na območju Republike Slovenije, ki je dosegla dobiček s prodajo:

- nepremičnin, ne glede na to, ali so bile prodane v spremenjenem ali nespremenjenem stanju, in ne glede na to, ali je bila prodaja opravljena pred potekom treh let od dneva, ko je bilo nepremično premoženje pridobljeno,

zmanjšane za davke, ki jih je plačal zavezanec; davek se ni plačal, če se od prodaje ni plačal davek na promet nepremičnin;

- vrednostnih papirjev ter drugih deležev v kapitalu.

Zavezanec za davek od dobička iz kapitala je bila tudi fizična oseba, ki je pri zamenjavi nepremičnin ustvarila dobiček, če od pridobitve nepremičnine do njene zamenjave še niso pretekla tri leta. Zavezanec za davek od dobička iz kapitala je bila tudi fizična oseba, ki ni bila rezident Republike Slovenije, a je dosegla dobiček v Sloveniji (58. člen ZDoh). Osnova za davek na kapitalski dobiček je bila razlika med prodajno ceno kapitala in valorizirano vrednostjo kapitala v času pridobitve, če je vlagatelj vrednostni papir prodal v obdobju po preteku šestih mesecev do treh let od dneva nakupa papirja. Stopnja davka od dobička iz kapitala je bila 30-odstotna (po Prusnik, 2004, str. 27). Zakon o dohodnini je sicer določal obdavčitev kapitalskih dobičkov, toda obdavčitev je bila takrat za nekaj let odložena. Neobdavčitev naj bi v času po uvedbi sistemskih družbenih sprememb pripomogla k razvoju do takrat nepoznanega poslovanja z vrednostnimi papirji in lastniškimi deleži v gospodarskih družbah. Uveljavljanje davka od dobička iz kapitala je tako prvič vpeljal Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini leta 1996 (ZDoh-C, 1996) in kapitalski dobički od prodaje vrednostnih papirjev so se tako začeli obdavčevati z dohodnino s 1.1.1997. Dobički iz kapitala so bili dohodkovni vir in so se skupaj z ostalimi dohodki dohodninskemu zavezancu vključil v njegovo osnovo in obdavčili po lestvici za odmero dohodnine. Davčna stopnja je bila različna glede na dohodninski razred, v katerega se je uvrstil zavezanec. Obdavčevalo se je le kapitalske dobičke, ki so bili pridobljeni s prodajo pred potekom treh let od nakupa vrednostnih papirjev.

Korenitejšo reformo obdavčevanja dobičkov iz kapitala je v letu 2004 prinesel zakon o dohodnini; ki se je večinoma začel uporabljati s 1. 1. 2005; ta je prinesel kar nekaj pomembnih novosti, največ pri tistih določbah zakona, ki so se nanašale na (Kobal, 2004, str. 157):

- problematiko časovnih vidikov pridobitve in odsvojitve kapitala,
- vprašanja vrednosti kapitala ob pridobitvi in odsvojitvi,
- odsvojitve kapitala, ki ni predmet obdavčitve,
- obdavčenju pretežnih lastniških deležev.

Sistem obdavčevanja, uveden z reformo iz leta 2004 pa ni zdržal dolgo; nova vlada je namreč zaradi glasnih kritik zakona, 6. 12. 2004 spremenila obdavčitev pretežnih lastniških deležev (ZDoh-1B, 2004, 90. člen). Davčna osnova od dobička iz kapitala je bila tako v primeru, če je od pridobitve do odsvojitve kapitala ali njegovega dela preteklo najmanj tri leta, zmanjšana za 60 %. Omenjeni manjši spremembi je sledila bistvena sprememba zakona, sprejeta 8. 12. 2005. S 1. 1. 2006 so namreč obresti, dividende in dobiček iz kapitala postali obdavčeni po 20-odstotni proporcionalni stopnji,

ne glede na dohodninski razred (ZDoh-1D, 2005, 126. a člen.). S tem je bil ukinjen tudi poseben način obdavčitve pretežnih lastniških deležev. Ukinjena je bila določba o neobdavčitvi dobičkov po treh letih lastništva. Kapitalski dobički so po omenjeni spremembi postali predmet obdavčitve ne glede na čas posedovanja kapitala, se pa davčna stopnja z leti zmanjšuje. Stopnja dohodnine od dobička iz kapitala znaša 20 % in se znižuje vsakih pet let lastništva kapitala. To pomeni, da davčna stopnja po dopoljenih petih letih lastništva kapitala znaša 15 %, po dopoljenih 10 letih 10 %, po dopoljenih 15 letih 5 % ter po dopoljenih 20 letih 0 %. Za davčne zavezance je bila še pomembna prehodna določba, po kateri se za nabavno vrednost vrednostnih papirjev in deležev, ki so bili pridobljeni pred 1. 1. 2003, šteje tržna vrednost na dan 1. 1. 2006 (ZDoh-1D, 2005, 59. člen.). Znižanje davčne stopnje z maksimalne 50-odstotne na 20-odstotno je bilo v javnosti sicer dobro sprejeto, ukinitvev špekulativnega triletnega roka pa je sprožila močan negativni odziv. Še glasnejši negativni odziv pa je sprožila obdavčitev za nazaj, saj se je z ZDoh-2 posegalo v obdavčitev dobičkov, ki so bili že oproščeni plačila davka. Poseg je bil najbolj neugoden, za tiste, ki so bili lastniki kapitala več kot tri leta in jim po stari zakonodaji ne bi bilo več treba plačati davka, po novi pa so ponovno postali zavezani za plačilo. Ta sprememba se je mnogim zdela nedopustna, saj ni korektno, da se za nazaj posega v že pridobljene pravice.

Reforme in širjenje davčne osnove je prispevalo k večanju števila davčnih zavezancev za odmero dohodnine od dobička iz kapitala od odsvojitve vrednostnih papirjev in drugih deležev ter investicijskih kuponov, tako je v letu 2006 (odmera za leto 2005) bilo v Sloveniji 8.855 davčnih zavezancev, v letu 2007 (odmera za leto 2006) se je njihovo število povečalo na 26.174 v letu 2008 (odmera za leto 2007) pa že na 39.658 (interni podatki DURSa).

3.2 Viri dobička iz kapitala

Dohodek lahko pridobivamo iz več različnih virov. Viri dobička iz kapitala spadajo po ZDoh-2 med pasivne dohodke v skupino dohodkov iz kapitala. V ZDoh-2 je v 92. členu definira dobiček iz kapitala kot dobiček, dosežen z odsvojitvijo kapitala. Po 93. členu kapitalski dobiček ustvarimo ob prodaji kapitala, za katerega se šteje:

1. nepremičnina, ne glede na to, ali je bila odsvojena v spremenjenem ali nespremenjenem stanju;
2. vrednostni papirji in deleži v gospodarskih družbah, zadrugah in drugih oblikah organiziranja;
3. investicijski kuponi.

Za odsvojitvev kapitala po ZDoh-2 se šteje vsaka odsvojitvev kapitala ali dela kapitala, kot je zlasti prodaja kapitala, dajanje kapitala v dar, zamenjava kapitala, unovčitev

investicijskega kupona, izplačilo sorazmernega dela likvidacijske mase v primeru likvidacije vzajemnega sklada, izplačilo lastniškega deleža v primeru prenehanja gospodarske družbe, zadruga ali druge oblike organiziranja, izplačilo lastniškega deleža v primeru zmanjšanja lastniškega kapitala gospodarske družbe, zadruga ali druge oblike organiziranja, izstopa ali izključitve ter drugi primeri izplačila lastniškega deleža, izplačanega v denarju ali v naravi (po 94. členu. ZDoh-2).

V Sloveniji veljata načelo obdavčevanja svetovnega dohodka ter načelo obdavčevanja vseh dohodkov z virom v Sloveniji. Dohodek z virom v Sloveniji je (12., 13., 14. člen ZDoh-2):

- dohodek od nepremičnin,
- dohodek od pravic na nepremičninah, vključno z dobičkom iz kapitala od odsvojitve nepremičnine, ki je v Sloveniji. Dobiček iz kapitala od odsvojitve nepremičnine je tudi dobiček iz kapitala od odsvojitve lastniških deležev in pravic iz lastniških deležev v gospodarski družbi, zadrugi ali drugi obliki organiziranja, katerih več kot 50 % vrednosti izhaja posredno ali neposredno iz nepremičnin in pravic na nepremičninah, ki so v Sloveniji.
- dohodek od vrednostnih papirjev in lastniških deležev, doseženim z njihovo odsvojitvijo.
- dohodek iz vzajemnega sklada, vključno z dobičkom iz kapitala, doseženim z odsvojitvijo investicijskih kuponov oziroma enot premoženja vzajemnega sklada, če vzajemni sklad upravlja družba za upravljanje, ki je rezident Slovenije po zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb.

3.3 Obdavčljiva in neobdavčljiva odsvojitve kapitala

Kapitalski dobički so posledica odsvojitve kapitala, kot je opredeljen v zakonu, pred potekom špekulativnih rokov. ZDoh-2 uporablja pojem odsvojitve kapitala; ta izraz je pomensko širši od izraza prodaja, ki je bil v uporabi do leta 2005. Od leta 2005 je pri opredelitvi obdavčljive odsvojitve kapitala in s tem obdavčitve kapitala upoštevano načelo, da so obdavčljivi vsi dohodki, razen tistih, ki so izrecno navedeni kot neobdavčljivi. Ta sprememba je prispevala predvsem k temu, da ni več toliko davčnega izogibanja, kot ga je bilo v preteklosti. Za dobiček iz kapitala po 93. členu ZDoh-2 se štejejo:

- nepremičnina¹², ne glede na to, ali je bila odsvojena v spremenjenem ali nespremenjenem stanju;
- vrednostni papirji in deleži v gospodarskih družbah, zadrugah in drugih oblikah organiziranja;
- investicijski kuponi.

¹² Dobiček, dosežen z odsvojitvijo nepremičnine, pridobljene pred 1.1.2002, se ne obdavčuje.

Za obdavčljivo odsvojitve kapitala po 94. členu se šteje vsaka odsvojitve kapitala, kot je:

- prodaja kapitala,
- dajanje kapitala v dar,
- zamenjava kapitala,
- unovčitev investicijskega kupona,
- izplačilo sorazmernega dela likvidacijske mase v primeru likvidacije vzajemnega sklada,
- izplačilo lastniškega deleža v primeru prenehanja gospodarske družbe, zadruga ali druge oblike organiziranja,
- zmanjšanje deleža v okviru zmanjšanja lastniškega kapitala gospodarske družbe, zadruga ali druge oblike organiziranja,
- drugi primeri izplačila lastniškega deleža, izplačanega v denarju ali v naravi.

V 95. členu ZDoh-2 so taksativno navedene odsvojitve kapitala, ki se, če so izpolnjeni predpisani pogoji, ne štejejo za obdavčljive v smislu določb zakona o kapitalski dobičkih. Kot takšne so opredeljene:

- prenos kapitala preminule osebe na dediča, volilnojemnika ali osebo, ki ju nadomesti po predpisih o dedovanju, ali na drugo osebo, ki uveljavlja kako pravico iz zapuščine, zaradi smrti fizične osebe;
- odsvojitve nepremičnine po pogodbi o dosmrtnem preživljanju ali po darilni pogodbi za primer smrti;
- prenos nepremičnin iz naslova razlastitev;
- prenos kapitala posojilojemalcu ali zastavnemu upniku v primeru ustanovitve zastavne pravice na kapitalu, in prenos nazaj posojilodajalcu oziroma zastavitelju, razen prenosa nazaj v primeru, ko se posojeni kapital proda in vrne novo kupljeni kapital;
- zamenjava vrednostnih papirjev z istovrstnimi papirji istega izdajatelja, pri kateri se ne spreminjajo razmerja med družbeniki in kapital izdajatelja ter pri katerem ni denarnega toka;
- razdelitev delnic istega izdajatelja na delnice ali združitve delnic istega izdajatelja v delnice, ki se opravi pri nespremenjenem osnovnem kapitalu izdajatelja, razen morebitnih denarnih izplačil; za delnico se šteje tudi začasnica;
- zamenjava prednostnih delnic z navadnimi delnicami istega izdajatelja; morebitna denarna izplačila ob zamenjavi se štejejo za delno odsvojitve;
- zmanjšanje deleža v okviru zmanjšanja osnovnega kapitala, ki je namenjeno kritju prenesene izgube oziroma čiste izgube poslovnega leta ali prenosu zneskov v kapitalske rezerve ali umiku delnic oziroma deležev oziroma zmanjšanje kapitalskega deleža v osebni družbi zaradi izračunanega deleža družbenika pri izgubi osebne družbe, ki se odpiše od njegovega kapitalskega deleža oziroma

zmanjša vrednost deleža, ki ga je vpisal član zadruga, ki je namenjeno kritju neporavnane izgube zadruga;

- izplačilo deleža v dobičku družbeniku osebne družbe, ki se odpiše od njegovega kapitalskega deleža;
- zamenjava delnic investicijske družbe, nastale iz pooblaščne investicijske družbe, z investicijskimi kuponi vzajemnega sklada v postopku obveznega preoblikovanja investicijske družbe nastale iz pooblaščne investicijske družbe, v vzajemni sklad, po predpisih, ki urejajo to področje;
- prenos kapitala v postopkih prisilne izterjave obveznih dajatev v skladu z zakoni.

Dohodnine se tudi ne plača od dobička iz kapitala, doseženega pri odsvojitvi kapitala po 20 letih lastništva (1. odst. 96. člena ZDoh-2).

V novem ZDoh-2 je v 96. členu ohranjena oprostitev plačila dohodnine za dobičke iz kapitala, dosežene pri:

- prvi odsvojitvi delnic ali deleža v kapitalu, pridobljenega v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij. Za prvo odsvojitve se šteje tudi prva odsvojitve podedovanih delnic ali deleža v kapitalu, ki jih je zapustnik pridobil v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij;
- odsvojitvi stanovanja ali stanovanjske hiše – ki ima največ dve stanovanji, s pripadajočim zemljiščem – v katerem je imel zavezanec prijavljeno stalno prebivališče in ga je imel v lasti ter je tam dejansko bival vsaj zadnja tri leta pred odsvojitvijo; če je zavezanec stanovanje ali stanovanjsko hišo uporabljal v zvezi z opravljanjem dejavnosti ali ga je oddajal v najem, se za odsvojitve kapitala ne šteje odsvojitve tistega dela stanovanja ali stanovanjske hiše, ki ga je zavezanec uporabljal v zvezi z opravljanjem dejavnosti (pod pogojem, da je stanovanje ali stanovanjska hiša oziroma njun del v poslovnih knjigah prikazano kot sredstvo za potrebe dejavnosti) ali ga je oddajal v najem;
- odsvojitvi investicijskih kuponov, ki jih je imetnik pridobil z zamenjavo delnic pooblaščne investicijske družbe, ali delnic investicijske družbe, ki je nastala iz pooblaščne investicijske družbe – v postopku obveznega preoblikovanja pooblaščne investicijske družbe ali investicijske družbe, ki je nastala iz pooblaščne investicijske družbe, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev pooblaščne investicijske družbe v vzajemni sklad, in sicer v roku in po predpisih, ki urejajo to področje – pod pogojem, da so bile te delnice pridobljene v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij v skladu s predpisi, ki urejajo lastninsko preoblikovanje podjetij;
- odsvojitvi dolžniških vrednostnih papirjev;
- odsvojitvi deleža, pridobljenega na podlagi naložb tveganega kapitala (naložb v obliki povečanja osnovnega kapitala družbe z vložki zavezanca ali ustanovitve gospodarske družbe) v družbi tveganega kapitala, ki je ustanovljena v skladu z

zakonom, ki ureja družbe tveganega kapitala, če je imela ta družba status družbe tveganega kapitala skozi celotno obdobje lastništva takega deleža zavezanca; o tem, ali gre za odsvojitve kapitala po tej točki, odloči davčni organ na podlagi priglasitve odsvojitve pri davčnem organu.

Izguba, ki jo zavezanec ustvari pri odsvojitvi delnic ali deleža v kapitalu, pridobljenega v procesu lastninskega preoblikovanja in odsvojitvi stanovanja ali stanovanjske hiše, ne zmanjšuje davčne osnove od dobička iz kapitala.

Pozitivna sprememba, ki jo je prinesel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini ZDoh-2A v 7. členu, pa je ta: če je dejanska nabavna vrednost vrednostnih papirjev in deležev, ki jo zavezanec dokazuje z ustreznimi dokazili, višja od tržne vrednosti oziroma knjigovodske vrednosti na dan 1. januarja 2006, se upošteva dejanska nabavna vrednost. Pred uvedbo te določbe se je namreč dogajalo, da so morali lastniki vrednostnih papirjev, ki so kupili vrednostne papirje po dejanski nabavni vrednosti plačati pri prodaji razliko do knjigovodske vrednosti. Tako so prodajalci takih vrednostnih papirjev lahko plačali davek na kapitalske dobičke, tudi če so z njimi ustvarili izgubo.

3.3.1 Obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov

V praksi se srečamo z osnovnimi¹³ in izvedenimi finančnimi instrumenti. Prvi predstavljajo tradicionalne instrumente finančnega trga, danes pa se vse bolj uveljavljajo instrumenti, ki omogočajo varovanje osnovnih finančnih instrumentov in so namenjeni trgovanju. Varovanje se zagotavlja tako, da je izvedeni finančni instrument vezan na določen osnovni instrument, kar omogoča ustvarjanje donosa ali zmanjšanja obveznosti.

Zakon o trgu finančnih instrumentov prišteva med osnovne finančne instrumente (7. člen ZTFI):

1. prenosljive vrednostne papirje
2. instrumente denarnega trga,
3. enote kolektivnih naložbenih podjetij.

Prenosljivi vrednostni papirji so vse vrste vrednostnih papirjev, razen plačilnih instrumentov, s katerimi se lahko trguje na kapitalskih trgih, in sicer:

1. delnice delniških družb, drugi delnicam enakovredni vrednostni papirji, ki predstavljajo delež v kapitalu ali članskih pravicah pravnih oseb, in potrdila o deponiranju v zvezi z delnicami,

¹³ Predstavljajo tradicionalne instrumente finančnega trga.

2. obveznice in druge vrste vrednostnih papirjev, ki vsebujejo obveznost izdajatelja, vključno s potrdilom o deponiranju v zvezi s temi vrednostnimi papirji,
3. vsak drug vrednostni papir, ki vsebuje:
 - a) enostransko oblikovalno upravičenje imetnika pridobiti ali prodati prenosljivi vrednostni papir ali
 - b) pravico imetnika zahtevati denarno plačilo; to se določi glede na vrednost prenosljivih vrednostnih papirjev, tečajev valut, obrestnih mer ali donosov, blaga ali glede na drug indeks ali ukrep.

Instrumenti denarnega trga so vse vrste instrumentov, s katerimi se običajno trguje na denarnem trgu, razen plačilnih instrumentov, kakršni so zakladne menice, potrdila o denarnem depozitu in komercialni zapisi.

V ZDoh-2 je v 32. členu določeno, da se dohodnine ne plača¹⁴ od dobička iz kapitala od odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov; med te po Zakonu o trgu finančnih instrumentov spadajo (7. člen ZTFI):

1. opcije, termenske pogodbe, posli zamenjave in drugi izvedeni posli v zvezi z vrednostnimi papirji, valutami, obrestnimi merami ali donosi kot osnovnimi instrumenti ali drugi izvedeni finančni instrumenti, finančni indeksi ali druga finančna merila, ki jih je mogoče poravnati bodisi s prenosom osnovnega instrumenta bodisi z denarnim plačilom,
2. opcije, termenske pogodbe, menjalni posli in drugi izvedeni posli v zvezi z blagom kot osnovnim instrumentom, ki:
 - a) bodisi morajo biti poravnani z denarnim plačilom
 - b) bodisi so lahko poravnani z denarnim plačilom po izbiri ene od strank (razen zaradi neizpolnitve obveznosti druge pogodbene stranke ali drugega razloga za prenehanje pogodbe),
3. opcije, termenske pogodbe, posli zamenjave in drugi izvedeni posli v zvezi z blagom kot osnovnim instrumentom, ki se lahko poravnajo s prenosom osnovnega instrumenta (blaga), pod pogojem, da se z njimi trguje na organiziranem trgu oziroma v večstranskem sistemu trgovanja,
4. opcije, termenske pogodbe, menjalni posli in drugi izvedeni posli v zvezi z blagom kot osnovnim instrumentom:
 - a) ki se lahko poravnajo fizično,
 - b) ki nimajo komercialnih namenov in

¹⁴ V Sloveniji se je obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov uredila z Zakonom o davku od dobička pri prodaji izvedenih finančnih instrumentov (ZDDPIFI, Ur. l. 64/2008); ta je izvedene finančne instrumente obdavčil.

- c) ki imajo značilnosti drugih izvedenih finančnih instrumentov, zlasti ob upoštevanju, ali se bodisi obračunavajo in poravnajo prek priznanih klirinških družb bodisi je treba v zvezi z njimi zagotavljati zahtevano dnevno kritje,
- 5. izvedeni finančni instrumenti za prenos kreditnega tveganja,
- 6. finančne pogodbe na razlike,
- 7. opcije, termenske pogodbe, menjalni posli in drugi izvedeni posli v zvezi s spremenljivkami ozračja, prevoznimi stroški, emisijskimi pravicami ali stopnjami inflacije ali drugi uradni ekonomskimi statističnimi podatki, ki:
 - a) bodisi morajo biti poravnani z denarnim plačilom
 - b) bodisi so lahko poravnani z denarnim plačilom po izbiri ene od strank (razen zaradi neizpolnitve obveznosti druge pogodbene stranke ali drugega razloga za prenehanje pogodbe),
- 8. kateri koli drug posel izveden, v zvezi s premoženjem, pravicami, obveznostmi, indeksi in ukrepi, ki ni naveden v predhodnih točkah, a ima značilnosti drugih izvedenih finančnih instrumentov, zlasti če se upošteva,
 - a) da se z njimi trguje na organiziranem trgu
 - b) da se bodisi obračunavajo in poravnajo prek priznanih klirinških družb bodisi je treba v zvezi z njimi zagotavljati zahtevano dnevno kritje.

3.3.2 Obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov v RS

V Sloveniji se je obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov uredila z Zakonom o davku od dobička pri prodaji izvedenih finančnih instrumentov, ki je bil objavljen 30. 6. 2008 v Uradnem listu RS, tako da so dobički obdavčeni od 15. 7. 2008 dalje. Z zakonom se je uredil sistem obveznosti plačevanja davka od dobička fizičnih oseb od odsvojitve finančnih instrumentov. Predlagatelji so sprejem zakona upravičevali z zagotovitvijo večje davčne enakosti med različnimi vrstami finančnih naložb fizičnih oseb, pri čemer se izhaja iz načela, da naj bodo primerljivi dohodki približno enako obdavčeni. S tem, da se v večji meri uravnovesi davčna obravnava dobičkov iz naslova odsvojitve različnih finančnih instrumentov. Sprejetje zakona so predlagatelji upravičevali tudi s tezo, da se želi ugodno vplivati na slovenski kapitalni trg, predvsem zmanjšati nihanja na trgu, saj špekulativni investitorji in izdajatelji pridobijo visoke dobičke tako v času rasti tečajev kot v času padanja.

Po novem so zavezanci za davek od dobička od odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov fizične osebe, ki so davčni rezidenti Slovenije po veljavnem Zakonu o dohodnini (po 3. člen ZDDPIFI). Zavezanci za davek pa niso pravne osebe, saj se kapitalni dobički pravnih oseb (tudi za izvedene finančne instrumente) vključujejo v davčno osnovo in obdavčujejo na podlagi splošnih določb veljavnega Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb. Zavezanci so zavezani za plačilo davka od dobičkov od

odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov, doseženih v davčnem letu, ki imajo vir v Republiki Sloveniji, in od dobičkov od odsvojitve finančnih instrumentov, ki imajo vir zunaj Republike Slovenije. Izvedeni finančni instrumenti so izvedeni finančni instrumenti, kot so opredeljeni v Zakonu o trgu finančnih instrumentov¹⁵, ter tudi tisti dolžniški vrednostni papirji, katerih donos se ne izplačuje v obliki unovčitve kuponov ali v obliki diskonta. Iz obdavčitve so tako izvzete npr. obveznice in zakladne menice (obresti iz teh finančnih instrumentov se ne glede na obliko, v kateri so ustvarjene, še naprej obdavčujejo po veljavnem Zakonu o dohodnini, od kapitalskih dobičkov pa se davek ne plačuje), določene novejšje oblike finančnih instrumentov oziroma strukturirani finančni produkti, ki se pravno opredelijo kot dolžniški vrednostni papirji in prinašajo donos v obliki kapitalskih dobičkov, pa so obdavčeni. Iz zakona so (zaradi svoje ekonomske vloge) izvzeti tudi izvedeni finančni instrumenti kot posli v zvezi z blagom kot osnovnim instrumentom, ki morajo biti poravnani z blagom. Iz zakona so prav tako izvzeti dobički iz odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov, ki jih fizična oseba opravi v okviru opravljanja dejavnosti. Kapitalski dobički iz takih odsvojitve se vključujejo v davčno osnovo in obdavčujejo kot dohodek iz dejavnosti. Iz zakona so prav tako izvzeti dobički iz odsvojitve pravic do nakupa delnic ali pravice do pridobitve drugega premoženja, ki so pridobljene na podlagi zaposlitve. Kapitalski dobički iz takih virov se obdavčujejo kot dohodek iz zaposlitve.

Davčna osnova od dobička od odsvojitve izvedenega finančnega instrumenta je razlika med vrednostjo izvedenega finančnega instrumenta ob odsvojitvi in vrednostjo izvedenega finančnega instrumenta ob pridobitvi. Vrednost izvedenega finančnega instrumenta ob pridobitvi je enaka vrednosti izvedenega finančnega instrumenta, ki jo je ob pridobitvi oziroma ob sklenitvi posla plačal davčni zavezanec, povečana za normirane stroške, povezane s pridobitvijo izvedenega finančnega instrumenta, v višini 1 % od plačane vrednosti. Vrednost izvedenega finančnega instrumenta ob odsvojitvi je enaka izplačani vrednosti ob odsvojitvi, zmanjšana za normirane stroške, povezane z odsvojitvijo izvedenega finančnega instrumenta, v višini 1 % od izplačane vrednosti. Kadar je razlika med vrednostjo izvedenega finančnega instrumenta ob odsvojitvi in vrednostjo izvedenega finančnega instrumenta ob pridobitvi negativna (izguba), se lahko v letu, za katero se odmerja davek, za navedeno izgubo zmanjšuje pozitivna davčna osnova za dobiček iz izvedenih finančnih instrumentov, vendar ne za več, kot znaša pozitivna davčna osnova (11. člen, ZDDPIFI). Zavezanci bodo dolžni voditi evidenco zalog istovrstnih izvedenih finančnih instrumentov po metodi zaporednih cen (FIFO).

Izvedeni finančni instrumenti so obdavčeni po proporcionalni davčni stopnji v višini 20 %; ta je enaka kot veljavna stopnja za kapitalske dobičke. Vsakih pet let imetništva izvedenega finančnega instrumenta oziroma vsakih pet let od sklenitve posla se bo

¹⁵ Vrste finančnih instrumentov so opisane v poglavju 3.3.1

stopnja zmanjšala in bo po petih letih znašala 15 %, po desetih letih 10 %, po petnajstih letih 5 %, po dvajsetih letih pa se davka ne bo plačalo. Ne glede na navedeno se, zato da bi se preprečile špekulativne transakcije, ki posredno ali neposredno vplivajo na stabilnost slovenskega kapitalskega trga, davek od dobička, doseženega z odsvojitvijo izvedenega finančnega instrumenta pred potekom dvanajstih mesecev imetništva oziroma dvanajstih mesecev od sklenitve posla, izračunava in plačuje po stopnji 40 %. Obdavčitev po stopnji 40 % je predvsem ukrep v podporo finančni stabilnosti in zaščiti dolgoročnih investitorjev in ne ukrep v smeri pridobivanja dodatnih proračunskih virov (po predlogu ZDDPIFI).

3.3.2.1 Kritika novega ZDDPIFI

Menim, da je bil novi ZDDPIFI pripravljen predvsem politično, in ne strokovno; to se odraža v hitrem sprejetju zakona brez zadostne strokovne podlage. Zaradi politične in medijske naravnosti v boju zoper špekulante¹⁶ in tajkune ima zakon po mojem mnenju kar nekaj pomanjkljivosti. Posledica premalo strokovno in na hitro pripravljenih zakonov se odraža v vznemirjanju zavezancev ter posledično hitremu spreminjanju ter odpravljanju takih zakonov.

Po mojem mnenju ima zakon naslednje pomanjkljivosti:

- Pripravljaivec zakona ni dovolj dobro preučil finančnih posledic in učinkov sprejetja novega zakona, saj je v predlogu zapisal, da z uveljavitvijo zakona ne bo vplivov na proračun. Sam menim drugače, saj DURS že sedaj porabi dovolj časa za sedanjo ureditev pobiranja kapitalskih dobičkov. Za spremljanje cele palete izvedenih finančnih instrumentov in za pobiranje davkov od njih bo zagotovo treba izobraziti in dodatno obremeniti zaposlene in prilagoditi programe za spremljanje pobiranja davka. Problem, ki se tukaj pojavlja je, da se za množico različnih instrumentov opravi veliko število transakcij, kar bo prineslo nepreglednost. Pri zavezancih z dosti opravljenimi transakcijami se pojavlja vprašanje, kako bodo tehnično in časovno izpolnili samo napoved.
- Zakon je izrazito diskriminatoren do slovenskih rezidentov, saj bodo dejansko le ti zavezani za plačilo davka na dobiček izvedenih finančnih instrumentov. Večina posla za slovenske delnice se opravi na stuttgartski borzi, kjer kotira večina certifikatov na slovenske delnice. Slovenski zavezanec, ki bo vlagal v izvedene finančne naložbe kjer koli na svetu, bo obdavčen po slovenski zakonodaji, vsi ostali nerezidenti pa ne bodo obdavčeni, saj tuje zakonodaje v večini primerov ne obdavčujejo izvedenih finančnih instrumentov.
- Izvedeni finančni instrumenti predstavljajo eno najbolj tveganih naložb, tako da 40-odstotna obdavčitev zagotovo ni primerna, saj so dobički lahko resnično vrtoglavi, v

¹⁶ Špekulant je oseba, ki naloži denar tja, kjer pričakuje hiter zaslužek.

nasprotno smer pa se lahko izgubi celotna naložba. Tako se lahko zgodi, da investitor v davčnem letu zasluži nenormalne donose in od tega državi plača davek, v naslednjem letu pa lahko izgubi praktično vse z identičnimi naložbami, vendar jih ne bo mogel izravnati za nazaj. Če se zdaj dejansko obdavčuje vse kapitalske naložbe, bi bilo treba uvesti tudi možnost poravnavanja izgub iz izvedenih finančnih instrumentov in dobičkov iz kapitalskih naložb. V Sloveniji lahko izgube pokrivamo med istovrstnimi dobički ustvarjenimi po ZDoh-2¹⁷ ter ZDDOIFI¹⁸, medtem, ko ustvarjenih izgub ni mogoče pokrivati med kapitalskimi dobički po ZDoh-2 ter dobički po ZDDOIFI. Tako lahko na primer zavezanec v davčnem letu ustvari 10.000 EUR dobička iz delnic in 20.000 EUR izgube iz izvedenih finančnih naložb; tak zavezanec bi moral državi plačati še 2.000 EUR davka, čeprav je že za 10.000 EUR v minusu. Če bi bil položaj ravno obrnjen, bi moral plačati državi kar 4.000 EUR davka.

- Zakon naj bi bil usmerjen predvsem proti špekulantom, saj naj bi ti privedli do nenormalnega delovanja kapitalskega trga. S tem se je tudi določila 40-odstotna davčna stopnja za dobičke, realizirane v enem letu lastništva, in neobdavčene dobičke po 20 letih lastništva. Če bi pripravljavec zakona poznal trg izvedenih finančnih instrumentov, bi vedel, da so izvedeni finančni instrumenti prvenstveno kratkoročne naložbe, saj imajo v večini primerov rok dospelja. Vztrajati v finančnem instrumentu 20 let je nekaj podobnega, kot če bi zakonodajalec zaposlenim predvidel neobdavčen prejeti osebni dohodek po 100 letu. Zakon je zaradi populistične všečnosti spisan izrazito proti špekulantom, vendar - kje pa lahko postavimo mejo med špekulantom in investitorjem? Špekulanti praviloma hitreje spreminjajo svoje naložbe in jih hitreje prilagajajo trgu, investitor pa naj bi vlagal v daljšem časovnem obdobju in manj spreminjal naložbe. Vendar je tako pojmovanje nevhvaležno, saj lahko nekdo, ki naj bi bil dolgoročni investitor postane špekulant zaradi razmer na trgu, ko tečaji poskočijo in unovči dobičke. Špekulanti, ki se uštejejo in vložijo v napačne naložbe in tako dalj časa čakajo s prodajo, pa postanejo investitorji.
- Zanimiva je bila razprava v zvezi s sprejemanjem zakona, v kateri se je pokazalo, da veliko poslancev nit ne razume, kaj zakon sploh obravnava oziroma kaj sploh je predmet obdavčitve. Dokaz nerazumevanja tega, kaj so izvedeni finančni instrumenti, je izjava poslanca, ki je investitorjem predlagal, da naj "kupijo ta instrument in ga imajo v lasti dvajset let, tako da ob prodaji ne bodo obdavčeni". Če bi investitorju na denarnih trgih predlagali, da ostane v poziciji dvajset let, vas gotovo ne bi imel za razumno osebo.

¹⁷ Z ustvarjeno izgubo lahko po 97. členu ZDoh-2, zmanjšujemo pozitivno davčno osnovo za dobičke dosežene iz kapitala po ZDoh-2.

¹⁸ Po 11. členu ZDDOIFI lahko z izgubo ustvarjeno z izvedenimi finančnimi instrumenti zmanjšujemo pozitivno davčno osnovo za dobičke iz izvedenih finančnih instrumentov, ustvarjenih po ZDDOIFI.

- Sprejetje tega zakona v času, ko je slovenski borzni trg že v tako slabem likvidnem stanju, zadevo le še slabša. Osnovni namen vlaganja v vrednostne papirje pa je predvsem likvidnost naložb, s čimer se ne morejo primerjati nobene druge naložbe. Vsak ukrep vliva na likvidnost in vlagatelja veže v njegov portfelj s tem pa manjša likvidnost kapitala, kajti za vlagatelje nelikvidne naložbe niso zaželeni. Zgodilo se bo, da bodo s tem izgubili nekateri manjši slovenski vlagatelji, večji pa bodo svoja sredstva preusmerili. S tem zakonom bodo zaslužile nekatere svetovalne firme ter nekaj drugih držav v katere se bo še dodatno preselil kapital. Posledica tega bo, da bo trg izvedenih finančnih instrumentov v Sloveniji zamrl, še preden je dodobra zaživel, s tem pa bo tudi iztržek DURS-a minimalen, kljub povečanju birokracije.

3.3.2.2 Legalno izogibanje plačilu kapitalnih dobičkov s pomočjo izvedenih finančnih instrumentov

Dobički iz naslova izvedenih kapitalnih dobičkov v Sloveniji kot tudi v večini drugih držav niso bili obdavčeni, tako da so se začeli pojavljati izvedeni finančni instrumenti, ki sledijo nekaterim slovenskim in balkanskim delnicam v razmerju ena proti ena. Na stuttgartski borzi se že dlje časa izdajajo »warranti«¹⁹ na slovenske in balkanske delnice, z namenom, da se nemškimi in avstrijskimi vlagateljem omogoči lažji dostop do naših borz. Obenem se pojavlja priložnost za domače vlagatelje. Dobiček iz naslova prodaje »warrantov« na Gorenje, Krko, Mercator in Telekom ni bil predmet obdavčitve, prav tako tudi dobički balkanskih borz. Na Stuttgartski borzi obstaja samo 50 »warrantov« od 100.000, ki imajo izvršilno ceno enako 0,01 EUR. Gre za to, da »warrant« nima časovne vrednosti in vsebuje izključno svojo notranjo vrednost, zato zasleduje gibanje delnice v razmerju ena proti ena. Ob zapadlosti je imetniku izplačana njegova aktualna cena. Če je tečaj delnice Krke 93 evrov, znaša cena »warranta« 9,3 evra. Če delnica naraste na 100 evrov, je »warrant« vreden 10 evrov. Cena »warranta« se izračuna na naslednji način: (tečaj delnice - izvršilna cena) x udeležbeno razmerje (po Verbole, 2008).

Prednost takih »warrantov« je bila v tem, da se je z njimi dalo izogniti plačilu kapitalnih dobičkov. Pri »warrantih« je treba pretehtati, ali je davčna prednost večja od stroškov, ki nastanejo z »warrantom«. Slabost je v tem, da imetnik ni upravičen do dividend ter da mora računati na »spread«, to je razlika med tečajem povpraševanja in ponudbe. Gre za dodatek na notranjo vrednost certifikata, ki se plača ob nakupu in predstavlja strošek za stranko oziroma zaslužek banke izdajateljice. »Spread« je nekoliko višji kot pri delnicah (Po Verbole, 2008).

¹⁹ So oblika izvedenih finančnih instrumentov, za katere se v Sloveniji uporablja izraz nakupni boni oziroma opcije. Angleški izraz je warrants.

V Sloveniji so se že začeli obdavčevati izvedeni finančni instrumenti, se pa za zdaj še ne ve, kako se bodo davčne zakonodaje drugih držav opredelile glede inovativnih produktov. Če se bodo prijeli, je pričakovati, da se jih bo na trgu znašlo še več. Finančna industrija je navadno korak pred regulatorji, postopek pa poteka v vrstnem redu: inovacija - regulacija - nova inovacija.

3.3.2.3 Obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov v Avstriji in Nemčiji

Pravo EU ne ureja področja obdavčitve dobičkov iz izvedenih finančnih instrumentov, tako da je urejanje v domeni vsake posamezne države. V preteklosti izvedeni kapitalski dobički niso bili predmet obdavčitve, vendar se je začelo zaradi inovativnih produktov, ki zaobidejo zakonodajo, razmišljati o obdavčitvi le-teh. V Sloveniji je bila zakonodaja o obdavčitvi izvedenih finančnih instrumentov že sprejeta, a z 40-odstotno obdavčitvijo, s prodajo pred 1 letom lastništva, zašla v skrajnost glede obdavčevanja kapitalskih naložb. Za zdaj se še ne ve, kako se bodo davčne zakonodaje drugih držav opredelile glede inovativnih produktov. Za obdavčitev dobičkov iz izvedenih finančnih instrumentov pa so se poleg Slovenije odločile tudi Nemčija, Avstrija in Italija. V Nemčiji bo s 1. januarjem 2009 začel veljati nov sistem obdavčevanja obresti, dividend in dobičkov iz kapitala, ki jih ustvarjajo fizične osebe. Nemčija bo obdavčila dolžniške instrumente, opredeljene kot »finančne inovacije«, in na novo tudi za certifikate, ki ne prinašajo nobenih obresti ali garantiranega donosa. Kapitalski dobički iz t.i. finančnih inovacij (oz. povečanja vrednosti, povezana z obrestmi, npr. brezkuponske obveznice) se bodo po 31. decembru 2008 obdavčevali po stopnji 25 %. Po 25-odstotni davčni stopnji bodo obdavčeni tudi vsi certifikati, ki so bili kupljeni po 15. marcu 2007 in bodo prodani oziroma dospeli po 30. juniju 2009 (po predlog zakona ZDDPIFI).

Avstrija je prav tako pripravila reformo davčnega sistema, in sicer je dodatno obdavčila špekulativne dobičke, ki so ustvarjeni;

- s prodajo nepremičnin v 10 letih od pridobitve;
- s prodajo drugega premoženja, še posebej vrednostnih papirjev (z določenimi izjemami), v 1 letu od pridobitve;
- z izvršitvijo določenih izvedenih finančnih instrumentov v enem letu.

Stopnja za špekulativne dobičke je 25-odstotna (po predlog zakona ZDDPIFI).

3.4 Davčna stopnja – cedularna obdavčitev

Dobiček iz kapitala od prodaje vrednostnih papirjev in deležev v kapitalu ni dohodkovni vir in se tako ne všteva v dohodninsko osnovo skupaj z ostalimi dohodki dohodninskega zavezanca. Od dohodka iz kapitala se dohodnina izračuna in plača od

davčne osnove, po stopnji 20 % in se šteje kot dokončen davek. Stopnja dohodnine od dobička iz kapitala se znižuje vsakih pet let lastništva kapitala in znaša po dopolnjenih (132. člen ZDoh-2):

1. petih letih lastništva kapitala: 15 %,
2. desetih letih lastništva kapitala: 10 %,
3. 15 letih lastništva kapitala: 5 %.

Oprostitev plačila davka na kapitalske dobičke nastane po preteku 20 let lastništva kapitala. Tako se plačilu davka od dobičkov iz kapitala izognemo, če smo lastniki delnic več kot 20 let. Kadar prodajamo različne delnice in smo pri nekaterih med njimi ustvarili kapitalsko izgubo, se lahko dobički in izgube medsebojno poravnajo, vendar le do višine pozitivne osnove. Z vidika obdavčitve je obdobje lastništva pomembno, saj se davčna stopnja znižuje vsakih 5 let za 5 odstotkov. Pri prodaji se najprej prodajo prve kupljene enote premoženja, nato pa po kronološkem zaporedju naslednje. Temu načinu izločanja pravimo metoda FIFO.

Primer te metode: Če je bil nakup 30 enot premoženja vzajemnega sklada, delnic ali obveznic opravljen 15. 3. 2003 in je bil nakup še 70 enot opravljen 20. 9. 2003 je kapitalski dobiček za prvih 30 enot obdavčeno po 15-odstotna davčni stopnji s 16. 3. 2008, in če bi bilo ta dan prodanih 50 enot, bi bilo treba plačati davek po 20 % za 20 enot. Ostalih 50 enot pa bi po nižani stopnji lahko prodali 21. 9. 2008.

3.4.1 Obdavčitev kapitalskih dobičkov iz tujine ter obdavčitev nerezidentov

Neobdavčeni kapitalski dobički pri trgovanju na tujih borzah so bili za slovenske rezidente davčna prednost, zaradi katere so se investitorji odločali za vstop na tuje trge. Nelogična razlika v zakonski ureditvi na področju obdavčitve kapitalskih dobičkov domačih in tujih vrednostnih papirjev je izhajala še iz časov, ko zakonodaja domačim investitorjem ni dovoljevala investicij v tuje vrednostne papirje. Kapitalske dobičke iz tujine se je v Sloveniji prvič začelo obdavčevati s 1. 1. 2005. Od takrat za kapitalske dobičke, ustvarjene v tujini, velja enaka stopnja obdavčitve kot za vrednostne papirje v Sloveniji. Načelo ima svojo pomanjkljivost, in sicer vodi v dvojno obdavčitev. Zaradi tega se bodo morale izvajati dvostranske konvencije o izogibanju dvojnega obdavčenja dohodka, vendar Slovenija še nima sporazuma z vsemi državami, tako da so kapitalski dobički iz določenih držav obdavčeni najprej v državi pridobitve kapitalskega dobička, potem pa še v Sloveniji. Najpogostejši metodi za odpravo dvojne obdavčitve, uporabljeni v mednarodnih pogodbah, sta (MF, 2008):

- Metoda izvzetja s progresijo: dohodek ali premoženje slovenskega rezidenta, ki se po konvenciji lahko obdavči v državi vira, se v Sloveniji ne obdavči, vendar pa ima Slovenija pravico tak dohodek ali premoženje upoštevati pri določanju davka od

drugega dohodka ali premoženja davčnega zavezanca. Takšno metodo vsebujejo mednarodne pogodbe s Ciprom, Francijo, Italijo, Norveško, Švedsko ter Veliko Britanijo in Severno Irsko.

- Metoda navadnega odbitka: davek v Sloveniji se zmanjša le za znesek davka, plačanega v državi vira, ki je enak davku, ki bi ga Slovenija sama odmerila od dohodka, ustvarjenega v drugi državi. Takšno metodo vsebujejo vse ostale veljavne mednarodne pogodbe: z Avstrijo, Belgijo, Bosno in Hercegovino, Bolgarijo, Češko, Dansko, Estonijo, Finsko, Grčijo, Hrvaško, Indijo, Irsko, Kanado, Kitajsko, Latvijo, Litvo, Luksemburgom, Madžarsko, Makedonijo, Malto, Moldovo, »nova« z Nemčijo, Nizozemsko, Poljsko, Portugalsko, Republiko Korejo, Romunijo, Rusko federacijo, Slovaško, Španijo, Srbijo in Črno goro, Švico, Tajsko, Turčijo in Združenimi državami Amerike.

Tabela 10: Seznam veljavnih konvencij o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka in premoženja (na dan 1. 1. 2008)

Države	Objava v Uradnem listu RS
AVSTRIJA	MP-št. 4/98, MP-št. 22/06 ²⁰
BELGIJA	MP-št. 5/99
BOSNA IN HERCEGOVINA ²¹	MP-št. 19/06
BOLGARIJA	MP-št. 12/04
CIPER	SFRJ-MP, št. 2/86
ČEŠKA	MP-št. 2/98
DANSKA	MP-št. 6/02
ESTONIJA	MP-št. 11/06
FINSKA	MP-št. 12/04
FRANCIJA	MP-št. 4/05
GRČIJA	MP-št. 6/02
HRVAŠKA	MP-št. 16/05
INDIJA	MP-št. 13/04
IRSKA	MP-št. 25/02
ITALIJA ²²	SFRJ-MP, št. 2/83
IZRAEL	MP-št. 15/07

20 Določbe Protokola med Republiko Slovenijo in Republiko Avstrijo o spremembah konvencije o izogibanju dvojnega obdavčevanja v zvezi z davki na dohodek in premoženje, podpisane v Ljubljani 1. oktobra 1997, se uporabljajo za davke za katero koli davčno leto, ki se začne 1. januarja 2007 ali po njem.

21 V skladu z določbami drugega odstavka 28. člena konvencije se konvencija uporablja: v zvezi z davki, zadržanimi pri viru, za dohodek, ustvarjen 1. februarja 2007 ali po njem, v zvezi z drugimi davki od dohodka in davki od premoženja za davke, obračunane za katero koli davčno leto, ki se začne 1. januarja 2007 ali po njem.

22 Nova konvencija z Italijo je že bila ratificirana, vendar še ne velja MP-št. 8/02

KANADA	MP-št. 6/01
KITAJSKA	MP-št. 13/95
LATVIJA	MP-št. 25/02
LITVA	MP-št. 27/01
LUKSEMBURG	MP-št. 6/02
MADŽARSKA	MP-št. 16/05
MAKEDONIJA	MP-št. 6/99
MALTA	MP-št. 9/03
MOLDOVA	MP-št. 19/06
NEMČIJA	MP-št. 22/06
NIZOZEMSKA	MP-št. 4/05
NORVEŠKA	SFRJ-MP, št. 9/85
POLJSKA	MP-št. 23/97
PORTUGALSKA	MP-št. 19/03
REPUBLIKA KOREJA	MP-št. 16/05
ROMUNIJA	MP-št. 25/02
RUSKA FEDERACIJA	MP-št. 11/96
SLOVAŠKA	MP-št. 12/04
ŠPANIJA	MP-št. 6/02
SRBIJA / ČRNA GORA	MP-št. 30/03
ŠVEDSKA	SFRJ-MP, št. 7/81
ŠVICA	MP-št. 15/97
TAJSKA	MP-št. 12/04

Vir: Ministrstvo za finance, seznam veljavnih konvencij o izogibanju dvojnega obdavčenja, 2008.

Taka oblika obdavčitve ustvari dvojno obdavčitev z državami, s katerimi Slovenija nima sklenjene konvencije o izogibanju dvojnega obdavčenja dohodka in premoženja. Čeprav se zaradi tega dobički iz kapitala obdavčujejo dvojno, pa kapital še vedno odteka v nekatere države neobdavčeno, saj nekatere države nimajo sporazuma o izmenjevanju informacij. V teh državah se ob utaji kapitalskih dobičkov, ti ustvarijo brez plačila davka v Sloveniji in se tako obdavčijo samo po zakonodaji države, v kateri se kapital vlaga. V veliko državah so stopnje davka za kapitalске dobičke 0-odstotne. Je pa pri tem potrebno opozoriti, da gre pri tem za davčne utaje, saj bi moral rezident po 5. členu ZDoh-2 kapitalске dobičke pridobljene v tujini, po načelu svetovnega dohodka, prijaviti v Sloveniji in bi se morali dobički obdavčiti tudi po slovenski zakonodaji.

3.4.2 Davčna osnova glede na vrednost pri pridobitvi in odsvojitvi kapitala

Davčna osnova od dobička iz kapitala je ustvarjeni dobiček²³; ta se definira kot razlika med višjo vrednostjo kapitala ob odsvojitvi in nižjo vrednostjo kapitala ob pridobitvi²⁴. V vrednost kapitala ob pridobitvi se všteva nabavna vrednost kapitala in zakonsko določeni stroški.

Za nabavno vrednost kapitala se šteje v pogodbi navedena vrednost kapitala v času pridobitve. Če kapital ni pridobljen na podlagi pogodbe ali če vrednost kapitala v času pridobitve ni razvidna iz pogodbe, se za nabavno vrednost kapitala šteje vrednost kapitala v času pridobitve; to vrednost zavezanec dokazuje z ustreznimi dokazili. Če je bil kapital pridobljen kot prenos kapitala preminule osebe na dediča, volilnojemnika ali osebo, ki ju nadomesti po predpisih o dedovanju, ali na drugo osebo, ki uveljavlja kako pravico iz zapuščine zaradi smrti fizične osebe ali na podlagi darilne pogodbe, se za nabavno vrednost kapitala v času pridobitve šteje vrednost, od katere je bil odmerjen davek na dediščine in darila; če davek ni bil odmerjen, pa primerljiva tržna cena kapitala v času pridobitve; zavezanec to ceno dokazuje z ustreznimi dokazili. Če delodajalec delojemalcu zagotovi pravico do nakupa oziroma pridobitve delnic po nižani vrednosti ali pravico do pridobitve drugega premoženja, se boniteta ugotavlja na dan, ko je pravica izvršena oziroma na dan, ko je delojemalec pridobil delnice ali kako drugo vrsto premoženja. Če delojemalec odsvoji pravico do nakupa delnic ali do pridobitve drugega premoženja, se boniteta ugotavlja na dan odsvojitve navedene pravice, za nabavno vrednost delnice ali drugega kapitala se šteje primerljiva tržna cena delnice ali drugega kapitala na dan, ko je bila pravica izvršena oziroma na dan, ko je zavezanec pridobil delnice ali drug kapital. Kadar zavezanec pridobi delnico ali povečani delež oziroma osnovni vložek pri povečanju osnovnega kapitala iz sredstev

²³ Davčni teoretiki (Haig-Simons koncept) poudarjajo, da je obdavčitev smiselna tako za realizirane kot nerealizirane kapitalske dobičke. V praksi se obdavčujejo samo realizirani kapitalski dobički. Če bi se obdavčevali tudi nerealizirani, bi morali državi plačati, preden bi prejeli denar, za katerega še ni zanesljivo, da ga bi dejansko prejeli. Tudi davčni prihodki kapitalskih dobičkov verjetno ne bi pokrili stroškov zbiranja podatkov o lastniških deležih (po Cnossen in Richar, 1990, str. 237).

²⁴ Posebna določba 152. člena ZDoh-2 določa, da se za nabavno vrednost vrednostnih papirjev in deležev, ki so bili pridobljeni pred 1. januarjem 2003, šteje tržna vrednost na dan 1. januarja 2006, ki jo zavezanec dokazuje z ustreznimi dokazili; če teh dokazil ni, pa se upošteva knjigovodska vrednost na dan 1. januarja 2006. Za vrednostne papirje pridobljene pred 1. januarjem 2003 na neorganiziranem trgu, se šteje njihova povprečna vrednost na dan 1. januarja 2006 oziroma na prvi delovni dan v letu, ko člani borze vrednostnih papirjev takšne transakcije z vrednostnimi papirji lahko opravijo, izračunana na podlagi vseh kupoprodajnih transakcij prek članov borze vrednostnih papirjev (na podlagi poročanja borzno-posredniških hiš in bank o poslih, sklenjenih zunaj organiziranega trga).

družbe, se šteje, da je nabavna vrednost tako pridobljene delnice ali pridobljenega povečanega deleža oziroma osnovnega vložka enaka nič (ZDoh-2, 98. člen).

Za vrednost kapitala ob odsvojitvi se šteje v prodajni ali drugi pogodbi navedena vrednost kapitala ob odsvojitvi. Če kapital ni odsvojen na podlagi pogodbe ali če vrednost kapitala ob odsvojitvi ni razvidna iz pogodbe ali če iz pogodbe ali drugih dokazil razvidna vrednost kapitala ne ustreza vrednosti kapitala, ki bi se dala ustvariti v prostem prometu v času odsvojitve, se za vrednost kapitala ob odsvojitvi šteje primerljiva tržna cena kapitala ob odsvojitvi.

Vrednost kapitala ob odsvojitvi se zmanjša za naslednje stroške zavezanca (99. člen ZDoh-2):

- za znesek davka na promet nepremičnin, ki ga je plačal zavezanec ob odsvojitvi nepremičnine;
- za stroške, ki jih je plačal zavezanec v zvezi s cenitvijo odsvojene nepremičnine, ki jo je opravil pooblaščen cenilec v skladu z obstoječo metodologijo, kadar je cenitev potrebna, ker se vrednost nepremičnine ne da ugotoviti na drug način; stroški cenitve nepremičnine se priznajo v višini dejanskih stroškov, vendar ne več kot 188 EUR
- za normirane stroške, povezane z odsvojitvijo kapitala, v višini 1 % od vrednosti kapitala ob odsvojitvi.

Kadar je razlika med vrednostjo kapitala ob odsvojitvi in vrednostjo kapitala v času pridobitve negativna, se lahko v letu, za katero se odmerja dohodnina, za izgubo²⁵ zmanjšuje pozitivna davčna osnova za dobiček iz kapitala, vendar ne za več, kot znaša pozitivna davčna osnova. Zavezanec lahko neizkoriščen del negativne razlike v letu, za katero se dohodnina odmerja, ki jo doseže pri odsvojitvi delnic ali deležev oziroma osnovnih vložkov, ki jih je pridobil pred pridobitvijo novih delnic ali deležev oziroma osnovnih vložkov pri povečanju osnovnega kapitala iz sredstev družbe, prenaša v naslednja davčna leta in zmanjšuje pozitivno davčno osnovo za dobiček iz kapitala v naslednjih davčnih letih, vendar ne za več, kot znaša pozitivna davčna osnova. Pri zmanjšanju davčne osnove na račun prenesenega neizkoriščenega dela negativne razlike se pozitivna davčna osnova najprej zmanjša za neizkoriščen del negativne razlike starejšega datuma. Negativna razlika, ki je dosežena z odsvojitvijo kapitala iz

²⁵ Vsem, ki se pritožujejo nad zajetno davčno napovedjo kapitalskih dobičkov, je direktor DURSa Ivan Simič na 16. Posvetu o aktualni problematiki gospodarskega prava v Portorožu odgovoril, da je rešitev zelo enostavna: Odpraviti bi morali možnost zmanjševanja dobička pri trgovanju z vrednostnimi papirji z izgubami in potem napovedi sploh ne bi bilo treba oddajati. Podobno je pri obdavčenju obresti: če bi odpravili neobdavčljivi prag, ki seže do tisoč evrov, napovedi ravno tako ne bi več rabili.

vrednostnih papirjev in deležev v gospodarskih družbah, zadrugah in drugih oblikah organiziranja ter investicijski kuponov, ne zmanjšuje pozitivne davčne osnove: če zavezanec v 30 dneh pred odsvojitvijo kapitala ali po njej pridobi vsebinsko istovrstni nadomestni kapital ali pridobi pravico do nakupa ali obveznost nakupa istovrstnega kapitala ali če zavezanec odsvoji kapital in zavezančev družinski član ali pravna oseba, v kateri ima zavezanec lastniški delež ali pravico do lastniškega deleža v višini najmanj 25 % v obliki vrednosti vseh deležev ali v obliki glasovalne pravice na podlagi lastniških deležev v konkretni osebi, neposredno ali posredno pridobi istovrstni kapital.

Odprava možnosti revalorizacije²⁶ nabavne vrednosti kapitala

Mali delničarji se odločajo za kapitalske naložbe zaradi pričakovanih višjih donosov²⁷, kot veljajo v bankah. Donos je merilo uspešnosti naložbe in čim višji je, tem privlačnejša je naložba, izražena je v rasti vrednosti enote premoženja. Pri izbiri in odločitvi za dolgoročno naložbo je potrebno iskati naložbo, katere pričakovani donos naj bi bil večji od inflacije, saj se le tako ustvarja premoženje.

Glede na donos in značilnosti naložb razlikujemo med plemenitjenjem kapitala oziroma ustvarjanjem premoženja in varčevanjem oziroma ohranjanjem premoženja. Razliko med plemenitjenjem kapitala in varčevanjem najlažje razložimo s primerom: Če ima varčevalni produkt 5,8-odstotno letno donosnost, to ni realna donosnost, saj je treba odšteti inflacijo, ki manjša realni donos. Torej če ima valuta, v kateri varčujemo, 4-odstotno letno inflacijo, je realni donos le 1,8 % letno. V tem primeru ne gre zgolj za varčevanje, ampak tudi za plemenitjenje prihrankov, saj je njihova realna vrednost vsako leto večja za 1,8 %. Torej si za denar lahko vsako leto več privoščimo ali kupimo. Predpostavimo, da je "uradna" inflacija za nekaj odstotnih točk nižja od resnične, ki je na primer 5,8-odstotna. V tem primeru bi z varčevanjem zgolj ohranjali realno vrednost prihrankov, ne moremo pa govoriti o plemenitjenju kapitala, saj

26 Zakon o dohodnini – ZDoh-1 je v petem odstavku 91. člena določal, da se je nabavna vrednost kapitala od koledarskega leta pridobitve kapitala do koledarskega leta odsvojitve kapitala uskladila s koeficientom rasti cen življenjskih potrebščin v Sloveniji po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije, če je bila odsvojitve opravljena po poteku enega leta od leta pridobitve. Pri določitvi koeficienta rasti cen življenjskih potrebščin se je upoštevalo število mesecev posedovanja kapitala v letu pridobitve in v letu odsvojitve, odvisno od tega, ali je zavezanec kapital posedoval manj kot šest mesecev oziroma več kot šest mesecev v koledarskem letu. Način valorizacije je določal Pravilnik o načinu valorizacije vrednosti kapitala pri obdavčevanju dobička iz kapitala po ZDoh-1; ta je v 2. in 3. členu določal, da se znesek valorizacije ugotavlja na podlagi povprečnega letnega indeksa rasti cen življenjskih potrebščin v Republiki Sloveniji po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije.

27 Delnice omogočajo tudi sodelovanje pri upravljanju družbe, vendar se mali delničarji zaradi premajhnega deleža praviloma ne odločijo za sodelovanje pri upravljanju, ampak imajo naložbe le zaradi višjega pričakovanega donosa.

njegova realna vrednost ostaja nespremenjena. Če pa je donos naložbe na primer 4,5–odstoten in če upoštevamo dejansko 4,8–odstotno inflacijo, tako na letni ravni zgubljam 0,3 %. V takšnem primeru sicer varčujemo, vendar prihranki izgubljajo svojo realno vrednosti. Torej o plemenitenu kapitala govorimo le takrat, ko je realen donos naložbe višji od inflacije, ki velja za valuto, v kateri varčujemo. S tem se realna vrednost prihrankov povečuje za toliko, za kolikor je donosnost naložbe dejansko višja od razvrednotenja denarja. Zato varčevalci, ki želijo prihranke ne zgolj ohraniti na zdajšnji realni ravni, ampak jih tudi plemeniti, iščejo naložbene možnosti, ki obetajo čim večjo razliko med stopnjo donosnosti in inflacijo.

Inflacija označuje rast ravni cen na splošno, stopnja rasti inflacije pa prikazuje spremembo ravni cen. V Sloveniji se za merilo inflacije uporablja indeks cen življenjskih potrebščin, s katerim merimo spremembe drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev, ki jih domače prebivalstvo namenja za nakupe predmetov končne porabe doma in v tujini (SURS, 2, 2008). Inflacijo opredeljujemo kot dvig cen z negativnim vplivom na vrednost denarja, kar pomeni, da lahko z isto količino denarja kupimo vedno manj blaga, to pa pri potrošnikih povzroči povečanje tekoče porabe. Ekonomski interes za varčevanje se še dodatno zmanjša, če je stopnja inflacije višja od obrestne mere za hranilne vloge. V takih razmerah se poveča povpraševanje po kreditih.

Tabela 11: Podatki o letni inflaciji za leta od 1997 do 2007

Leto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Letna inflacija	8,9	7	7,2	4,6	3,2	2,3	2,8	5,6

Vir: SURS, 2, 2008.

V tabeli so prikazani podatki o letnih inflacijah, letna poprečna inflacija je bila v zadnjih 8 letih 5,2–odstotna, v zadnjih 5 letih pa 3,7–odstotna. Torej je moral biti povprečni letni donos v teh 8 letih višji kot 5,2 %, če ni bil revaloriziran. Stopnja inflacije v obdobju od leta 2000 do 2007 pa je znašala 41,6 %, v zadnjih 5 letih pa 18,5 %.

Inflacija vpliva na odločitev o naložbah, saj pomeni razliko med realnim izgubljanjem denarja in realnim povečevanjem vrednosti denarja. Dodatno pa na odločitev o naložbah vpliva tudi davčni vidik, saj ob sedanjih ukinitvi revalorizacije lahko realno ustvarimo izgubo, državi pa vseeno plačamo davek na dobiček, ki ga dejansko niti ni bilo. Poleg tega davčni sistem investitorja vklene v trenutni portfelj, kar povzroča neoptimalno razporeditev kapitala.

Revalorizacija je bila ukinjena, s tem pa se je povečala realna efektivna davčna stopnja, saj inflacija zmanjšuje realni donos. Po cedularni obdavčitvi kapitalskih dobičkov je davčna stopnja za kapitalske dobičke 20–odstotna, 15–odstotna, 10–odstotna, 5–odstotna in 0–odstotna, odvisno od dolžine lastništva, in predstavlja dokončni davek. Realna efektivna davčna stopnja pa je, če ni revalorizacije, močno

odvisna od višine letnega donosa ter letne inflacije. Spodnje tabele²⁸ prikazujejo efektivne davčne stopnje za kapitalske dobičke, ustvarjene v letu 2007, za naložbe z različnimi letnimi donosi, ob različnih zakonskih davčnih stopnjah, glede na dolžino lastništva naložbe in ob povprečnih inflacijah v zadnjih treh oziroma petih letih. Pri dolgoročnih naložbah za 10 in 15 let je upoštevana predvidena letna 4-odstotna inflacija.

Tabela 12: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter enoletnem lastništvu kapitala

Vložena sredstva v EUR	Letni donos	Donos v EUR	Letna inflacija v 2007	Realni donos v 2007	Realni donos v EUR	Davčna obveznost	Realni donos naložbe	Efektivna davčna stopnja	Zakonska davčna stopnja
10.000	2 %	200	5,6 %	-4 %	-360	40	-400		20 %
10.000	4 %	400	5,6 %	-2 %	-160	80	-240		20 %
10.000	6 %	600	5,6 %	0 %	40	120	-80	300 %	20 %
10.000	8 %	800	5,6 %	2 %	240	160	80	67 %	20 %
10.000	12 %	1.200	5,6 %	6 %	640	240	400	38 %	20 %
10.000	16 %	1.600	5,6 %	10 %	1.040	320	720	31 %	20 %
10.000	20 %	2.000	5,6 %	14 %	1.440	400	1.040	28 %	20 %
10.000	28 %	2.800	5,6 %	22 %	2.240	560	1.680	25 %	20 %

Vir: lastni izračun.

Če je naložba realizirana v enem letu in ob letni inflaciji, 5,6 % v letu 2007, je potrebno ustvariti vsaj donos inflacije, da ne bi plačali državi davka od realno ustvarjene davčne izgube. Če donos naložbe preseže inflacijo, pa se realna efektivna davčna stopnja zmanjšuje z višanjem donosa. Tako smo v letu 2007 plačali državi od donosa 5,6-odstotni davek na realizirani kapitalski dobiček, kljub realno ustvarjeni izgubi. Ob 6-odstotnem donosu smo državi plačali davek po vrtočlavih 300 %, s samim donosom se tudi realna povprečna davčna stopnja manjša, vendar se tudi ob realiziranem lepem donosu v višini 28 % realna efektivna davčna stopnja nahaja na 25 %.

²⁸ Izračuni so poenostavljeni in zanemarjajo dejstvo, da se za vrednostne papirje, ki so bili kupljeni pred 1.1.2003, šteje nabavna vrednost na dan 1.1.2006. Ta poenostavitev je bila potrebna zaradi primerljivosti rezultatov, naložb z različnim trajanjem ter možnosti predvidevanj davčne obveznosti za naložbe z določenimi letnimi donosi in povprečno letno inflacijo.

Tabela 13: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 5-letnih donosih in vloženih 10.000 EUR ter lastništvom, krajšim od 5 let

Vložena sredstva v EUR	5-letni donos	Donos v EUR	Letna inflacija od 2002-2007	Realni 5-letni donos	Realni donos v EUR	Davčna obveznost	Realni donos naložbe	Efektivna davčna stopnja	Zakonska davčna stopnja
10.000	10 %	1.000	18,5 %	-9 %	-850	200	-1.050		20 %
10.000	20 %	2.000	18,5 %	2 %	150	400	-250	267 %	20 %
10.000	30 %	3.000	18,5 %	12 %	1.150	600	550	52 %	20 %
10.000	40 %	4.000	18,5 %	22 %	2.150	800	1.350	37 %	20 %
10.000	60 %	6.000	18,5 %	42 %	4.150	1.200	2.950	29 %	20 %
10.000	80 %	8.000	18,5 %	62 %	6.150	1.600	4.550	26 %	20 %
10.000	100 %	10.000	18,5 %	82 %	8.150	2.000	6.150	25 %	20 %
10.000	140 %	14.000	18,5 %	122 %	12.150	2.800	9.350	23 %	20 %

Vir: lastni izračun.

Tabela 14: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 5-letnih donosih in vloženih 10.000 EUR ter lastništvom, daljšim od 5 let

Vložena sredstva v EUR	5-letni donos	Donos v EUR	Letna inflacija od 2002 - 2007	Realni 5-letni donos	Realni donos v EUR	Davčna obveznost	Realni donos naložbe	Efektivna davčna stopnja	Zakonska davčna stopnja
10.000	10 %	1.000	18,5 %	-9 %	-850	150	-1.000		15 %
10.000	20 %	2.000	18,5 %	2 %	150	300	-150		15 %
10.000	30 %	3.000	18,5 %	12 %	1.150	450	700	39 %	15 %
10.000	40 %	4.000	18,5 %	22 %	2.150	600	1.550	28 %	15 %
10.000	60 %	6.000	18,5 %	42 %	4.150	900	3.250	22 %	15 %
10.000	80 %	8.000	18,5 %	62 %	6.150	1.200	4.950	20 %	15 %
10.000	100 %	10.000	18,5 %	82 %	8.150	1.500	6.650	18 %	15 %
10.000	140 %	14.000	18,5 %	122 %	12.150	2.100	10.050	17 %	15 %

Vir: lastni izračun.

Tabela 15: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 10-letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter lastništvom, daljšim od 10 let

Vložena sredstva v EUR	10-letni donos	Donos	10-letna inflacija	Realni donos	Realni donos v EUR	Davčna obveznost	Realni donos naložbe	Efektivna davčna stopnja	Zakonska davčna stopnja
10.000	20 %	2.000	40 %	-20 %	-2000	200	-2.200		10 %
10.000	40 %	4.000	40 %	0 %	0	400	-400		10 %
10.000	60 %	6.000	40 %	20 %	2.000	600	1.400	30 %	10 %
10.000	80 %	8.000	40 %	40 %	4.000	800	3.200	20 %	10 %
10.000	120 %	12.000	40 %	80 %	8.000	1.200	6.800	15 %	10 %
10.000	160 %	16.000	40 %	120 %	12.000	1.600	10.400	13 %	10 %
10.000	200 %	20.000	40 %	160 %	16.000	2.000	14.000	13 %	10 %
10.000	280 %	28.000	40 %	240 %	24.000	2.800	21.200	12 %	10 %

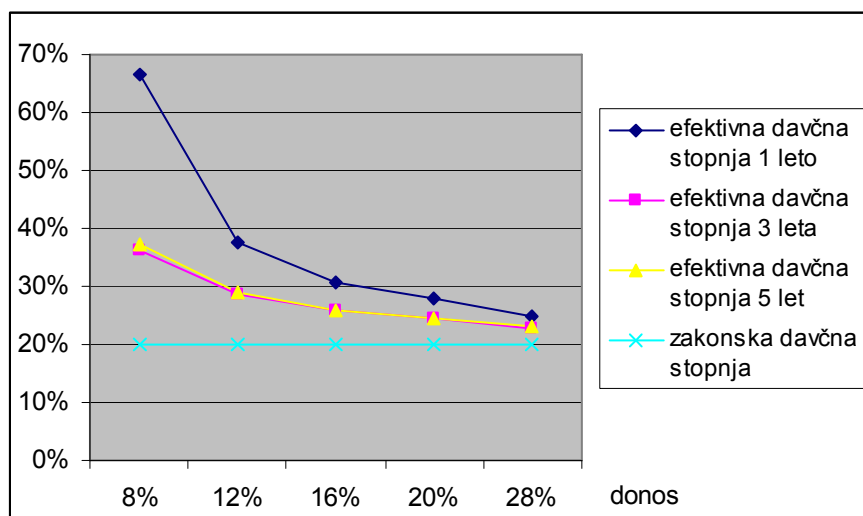
Vir: lastni izračun.

Tabela 16: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 15-letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter lastništvom, daljšim od 15 let

Vložena sredstva v EUR	15-letni donos	Donos	15-letna inflacija	Realni donos v 2007	Realni donos v EUR	Davčna obveznost	Realni donos naložbe	Efektivna davčna stopnja	Zakonska davčna stopnja
10.000	30 %	3.000	60 %	-30 %	-3.000	150	-3.150		5 %
10.000	60 %	6.000	60 %	0 %	0	300	-300		5 %
10.000	90 %	9.000	60 %	30 %	3.000	450	2.550	15 %	5 %
10.000	120 %	12.000	60 %	60 %	6.000	600	5.400	10 %	5 %
10.000	180 %	18.000	60 %	120 %	12.000	900	11.100	8 %	5 %
10.000	240 %	24.000	60 %	180 %	18.000	1.200	16.800	7 %	5 %
10.000	300 %	30.000	60 %	240 %	24.000	1.500	22.500	6 %	5 %
10.000	420 %	42.000	60 %	360 %	36.000	2.100	33.900	6 %	5 %

Vir: lastni izračun.

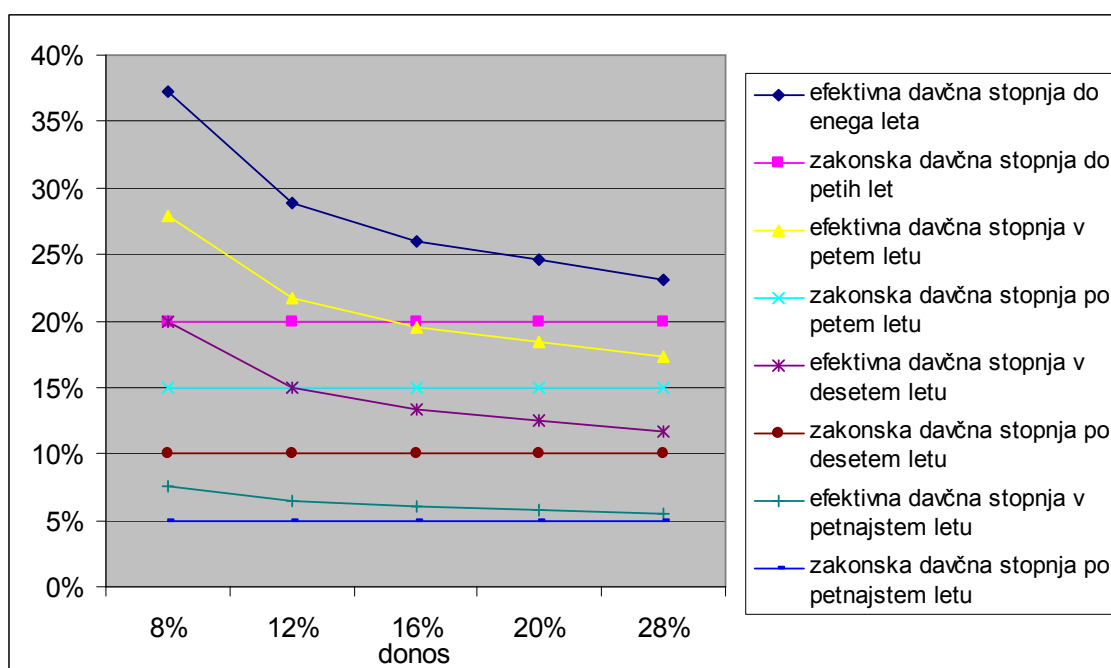
Graf 5: Prikaz efektivne davčne stopnje ob različnih letnih donosih v odvisnosti od dolžine lastništva kapitala

Vir: lastni izračun

Realna efektivna davčna stopnja se z višanjem donosa približuje zakonsko predpisani, vendar se ji tudi ob 28-odstotnem donosu ne približa dovolj ob inflacijah, ki so bile ustvarjene v zadnjih letih. V grafu je prikazana razlika med naložbami po enem, treh ali petih letih lastništva. Razlika v efektivnih davčnih stopnjah za eno, tri ali pet let lastništva se ob enakih letnih donosih spreminja zaradi različnih inflacij.

Graf 6: Prikaz razlike med realno efektivno davčno stopnjo in zakonsko davčno stopnjo ob različnih letnih donosih v odvisnosti od dolžine lastništva kapitala

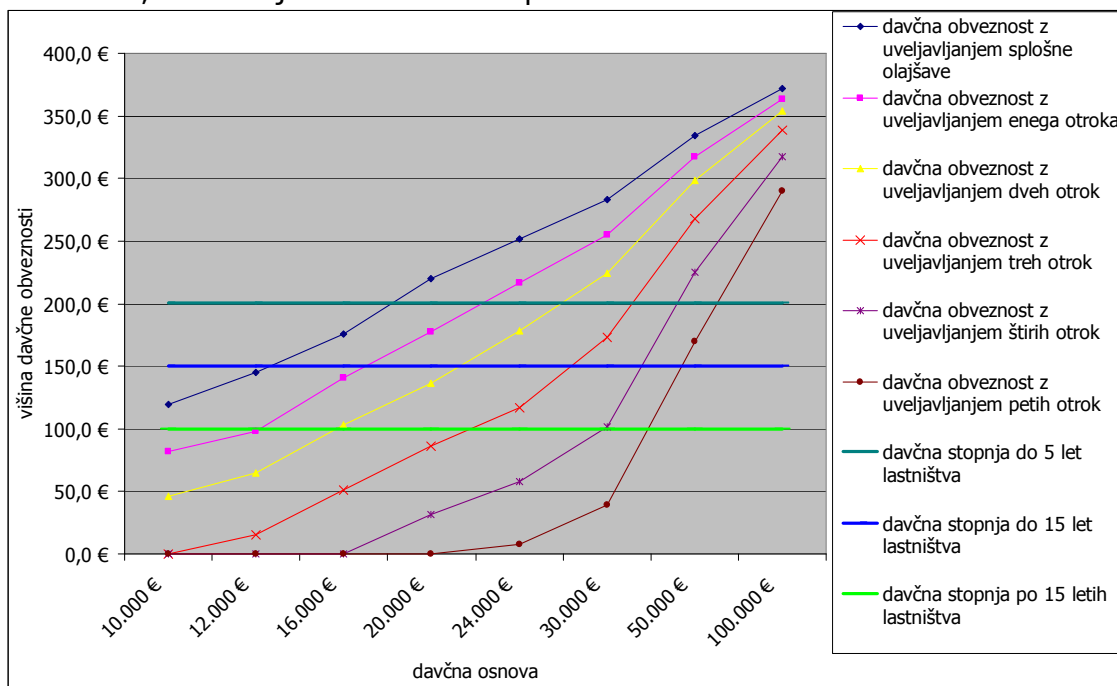
Vir: lastni izračun

Zakonska davčna stopnja se niža vsakih pet let imetništva kapitala, iz enakega razloga se ob enakih letnih donosih niža realna efektivna stopnja. V grafu je prikazano nižanje zakonske davčne stopnje ter realne efektivne davčne stopnje vsakih pet let imetništva kapitala. Iz vseh realnih efektivnih davčnih stopenj se vidi, da se davčna stopnja niža z donosom, vendar se tudi ob letnem donosu 28 % nahaja nad zakonsko davčno stopnjo.

3.4.3 Analiza davčne obveznosti po stari in novi ureditvi za različne sloje

Prejšnja ureditev vštevanja kapitalских dobičkov v davčno osnovo in s spremenljivostjo davčne stopnje je bila v določeni meri za varčevalce in varčevanje zapletena. Vsak zavezanec je za enak kapitalski dobiček plačal drugačen znesek davka in tako ni mogel vnaprej natančno predvideti davčne obveznosti. Taka obdavčitev se je pokazala kot slabost pri realiziranih dobičkih ob prevzemih, saj takrat ni mogoče prodati delnic po pameti, ampak je treba prodati vse naenkrat. V najslabšem primeru so se tako v Sloveniji kapitalski dobički obdavčevali po 50-odstotni davčni stopnji, čeprav je zavezanec lahko varčeval v obdobju daljšem, od enega leta. V dohodnini se mu je dohodek v celoti upošteval v letu prejema dohodka.

Graf 7: Hipotetična davčna obveznost za leto 2007, če ne bi veljala cedularna obdavčitev, za ustvarjenih 1.000 EUR kapitalских dobičkov

Vir: lastni izračun.

Z vidika analize uvedbe cedularne obdavčitve je treba primerjati hipotetično davčno obveznost po progresivni lestvici in cedularni obdavčitvi za enake davčne osnove²⁹ in enak ustvarjen donos v enakem davčnem obdobju. Za analizo sem vzel letni donos v višini 1.000 EUR za različne davčne osnove in z uveljavljanjem olajšave za vzdrževane družinske člane. Iz grafa se lepo vidi višina davčne obveznosti po sedanjih cedularni obdavčitvi ravne horizontalne premice ter višina davčne obveznosti, če bi se kapitalski dobički upoštevali v davčni osnovi in obdavčili po proporcionalni davčni stopnji. Primerjava obeh načinov obdavčenja pokaže, da so sedaj vsi zavezanci, ki se nahajajo levo od točke preloma horizontalne premice na slabšem, saj bi po prejšnjem obdavčenju plačali manj davka, kot ga plačajo sedaj; vsi, ki se nahajajo desno od horizontalne premice, pa so sedaj na boljšem. Problem, ki se kaže sedaj, je, da nekateri zavezanci ne morejo izkoristiti vseh davčnih olajšav, pa morajo vseeno plačati 20-odstotni davek na kapitalske dobičke. Izračuni so pokazali, da so na slabšem sedaj vsi zavezanci, ki uveljavljajo splošno olajšavo in zaslužijo do približno 18.000 EUR; to pa so skoraj vsi zavezanci, katerih plača je manjša od slovenske povprečne bruto plače³⁰. Od zavezancev, ki uveljavljajo olajšavo za enega vzdrževanega družinskega člana so na slabšem vsi, ki zaslužijo do približno 22.000 EUR, pri tistih, ki uveljavljajo davčno olajšavo za dva vzdrževana družinska člana, se ta znesek pomakne že na približno 26.000 EUR, pri tistih, ki uveljavljajo pet vzdrževanih družinskih članov, pa se ta znesek pomakne že na približno 60.000 EUR letnega zaslužka. Vse zgornje trditve držijo za donose pri prodaji pred petimi leti lastništva, pri lastništvu daljšem, od pet let, pa postanejo davčne obveznosti že sprejemljivejše, vendar so za manj premožne še vedno neugodne. Z vidika zavezanca, ki v davčnem letu zasluži 16.000 EUR in od tega 1.000 EUR kapitalskih dobičkov s prodajo pred petimi leti lastništva, znaša davčna obveznost za teh 1.000 EUR po cedularni obdavčitvi 200 EUR. Z vključitvijo v redno davčno osnovo bi davčna obveznost znašala ob uveljavljanju splošne olajšave 176 EUR, ob koriščenju olajšave za enega vzdrževanega družinskega člana bi znašala davčna obveznost le še 141,1 EUR, ob uveljavljanju olajšave za dva vzdrževana člana pa bi se davčna obveznost že skoraj prepolovila in bi znašala 103,2 EUR, ob koriščenju olajšave za tri vzdrževane družinske člane bi znesek davčne obveznosti znašal 51,4 EUR, pri četrtem in nadaljnjih vzdrževanih družinskih članih pa davčne obveznosti ne bi bilo več.

²⁹ Pri zgornji analizi sem zaradi lažje primerljivosti zanemaril inflacijo, saj je drugače realna efektivna davčna stopnja preveč odvisna od višine donosa.

³⁰ Povprečna mesečna bruto plača za januar 2008 je znašala 1326,19 EUR (SURS, 2008), kar pomeni, da tisti s povprečno bruto plačo v davčnem letu zaslužijo 15.914 EUR bruto. Pri tem pa je potrebno izpostaviti, da je višjo bruto plačo od povprečne v letu 2007 prejelo 36,5 %, nižjo pa 63,5 % zaposlenih oseb (SURS, 2, 2008).

Tabela 17: Prikaz efektivne davčne stopnje ob olajšavi v višini 1.000 oziroma 2.000 EUR za kapitalske dobičke

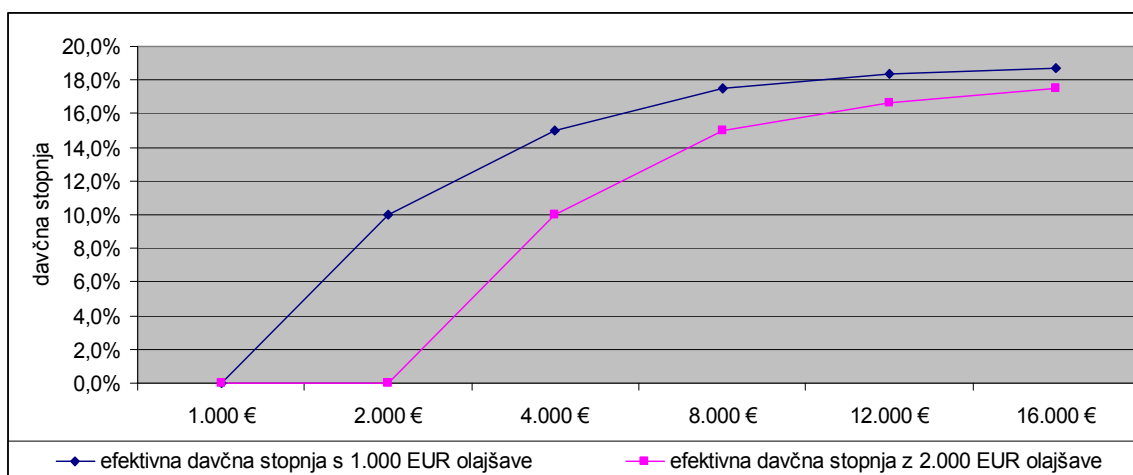
Donos v EUR	Davčna osnova s 1.000 EUR olajšave	Davčna osnova z 2.000 EUR olajšave	Davčna obveznost s 1.000 EUR olajšave	Davčna obveznost z 2.000 EUR olajšave	Efektivna davčna stopnja s 1.000 EUR olajšave	Efektivna davčna stopnja z 2.000 EUR olajšave
1.000	0 €	0 €	0 €	0 €	0,0 %	0,0 %
2.000	1.000 €	0 €	200 €	0 €	10,0 %	0,0 %
4.000	3.000 €	2.000 €	600 €	400 €	15,0 %	10,0 %
8.000	7.000 €	6.000 €	1.400 €	1.200 €	17,5 %	15,0 %
12.000	11.000 €	10.000 €	2.200 €	2.000 €	18,3 %	16,7 %
16.000	15.000 €	14.000 €	3.000 €	2.800 €	18,8 %	17,5 %

Vir: lastni izračun.

Glede na dejstvo, da je zakonska davčna stopnja pri cedularni obdavčitvi za vse davčne zavezance enaka, bi z uvedbo dodatne olajšave na kapitalske dobičke to enotno davčno stopnjo omilili in jo s tem naredili proporcionalno. Taka rešitev bi bila pravična za zavezance, ki bi ustvarili manj donosa, saj so po sedanji ureditvi v vseh pogledih na slabšem. V primeru uvedbe olajšave v višini 1.000 oziroma 2.000 EUR bi se s tem efektivna davčna stopnja gibala od 0 do 20 %, to pa je že primerneje.

Lahko bi se razmišljalo tudi o tem, da se postavi meja in da 1.000 EUR olajšave velja samo za zavezance, ki se nahajajo v prvem dohodninskem razredu. Taka rešitev ne bi bistveno vplivala na zapletenost davčnega sistema in ga tudi ne bi dodatno zapletla.

Graf 8: Prikaz efektivne davčne stopnje ob olajšavi v višini 1.000 oziroma 2.000 EUR za kapitalske dobičke

Vir: lastni izračun.

3.4.4 Slabosti previsoke obdavčitve kapitalских dobičkov

O presežni obdavčitvi govorimo, ko uvedba davka preusmeri vire v neučinkovito porabo. Optimalni davki bi bili določeni le na osnovi potrebnega prerazdeljevanja dohodka, kar bi bilo določeno s funkcijo družbene blaginje. Bolj ko bi bila družba nenaklonjena neenakosti, bolj progresivna bi bila obdavčitev (po Stanovnik, 2004, str. 63). Bolj gotov pa je vpliv davkov in davčnih stopenj prek ekonomskih učinkov davkov na prihranke in naložbe ter na selitev finančnih virov in proizvodnih dejavnikov na manj obdavčena območja. Upoštevati namreč moramo, da je Slovenija odprto gospodarstvo in da nekaterih oblik kapitala, ki je mobilni produkcijski faktor, ni smiselno obdavčevati po visokih nominalnih stopnjah. Slovenski davčni sistem se srečuje z mnogo konkretnimi problemi, ki niso enostavni, proporcionalna davčna stopnja pa ustvarja zgolj iluzijo enostavnosti (Stanovnik, 2005, str. 14).

Pozitivni učinki obdavčitve kapitalских dobičkov se kažejo v povečanih davčnih prihodkih v državno blagajno, negativni učinki na gospodarstvo pa so raznovrstni. Z matematičnega vidika zvišanje davčne stopnje poveča davčne prihodke, znižanje pa jih zniža. Ekonomski učinek trdi nasprotno: da zvišanje davčne stopnje slabi gospodarski razvoj. Višja obdavčitev naj bi zmanjšala obseg naložb in znižala dolgoročno raven kapitala ter tehnično opremljenost delavcev. Ker več kapitala na delavca povečuje produktivnost delavcev, lahko omenjena sprememba zniža dolgoročno raven BDP na prebivalca in s tem družbeno blaginjo. Dolgoročno naj bi takšna ekonomija postala delovno intenzivna. Prav tako obdavčitev kapitala v večini držav pomeni večjo obdavčitev bogatejših, ki običajno prihranijo večji delež dohodka. Stranska posledica obdavčitve je tako lahko tudi znižana stopnja varčevanja in posledično investiranja, ki prav tako znižuje gospodarsko rast. V majhnih, odprtih ekonomijah lahko visoki davki na kapitalске dobičke spodbujajo beg kapitala v tujino (Clossen, 1990, str. 241).

Obdavčitev vpliva tudi neposredno na davčne zavezance, saj ti prejmejo za svojo odpoved potrošnji manjšo nagrado. Poleg tega davčni sistem investitorja vklene v trenutni portfelj, kar povzroča neoptimalno razporeditev kapitala. Kapital namreč ne potuje tja, kjer so donosi največji, ampak ostane tam, kjer je davčno najmanj obremenjen (Rosen, 1999, str. 106).

Davčna analiza držav članic OECD opozarja, da visoki davki na kapitalске dobičke zavirajo razvoj kapitalskega trga, povečujejo davčne utaje, odvrčajo zaposlene od aktivnega lastništva v podjetjih in zavirajo spodbudo nagrajevanja managerjev iz naslova uspešnosti poslovanja podjetji. Obdavčitev kapitala vpliva negativno tudi na nastanek novih podjetij, saj odvrča lastnike tveganega kapitala od financiranja start-up podjetij (Poterba 1989, str. 382).

3.4.4.1 Prednosti zmanjšanje davčnih stopenj

V prid zmanjšanja davčne stopnje govori tudi Lafferjeva³¹ krivulja; ta pravi, da ob davčni stopnji nič odstotkov davčnih prihodkov ni, in ravno tako davčnih prihodkov ni pri davčni stopnji sto odstotkov, saj ekonomsko okolje na gospodarstvo ne vpliva spodbudno in ekonomske aktivnosti ni. Vmes med tema stopnjama obstajata davčni stopnji, ki prinašata enake davčne prihodke, visoka davčna stopnja na nizko davčno osnovo, nizka stopnja pa na višjo davčno osnovo. Vendar Lafferjeva krivulja sama po sebi ne priporoča znižanja davčne stopnje, obljublja pa, da lahko nižja stopnja poveča davčne prihodke, če je davčna stopnja že previsoka. Bojazen o previsoki davčni stopnji velja tudi za Slovenijo (Zalar, 2005, str. 74).

Lafferjeva krivulja velja tako pri obdavčenju dohodkov iz dela kot tudi kapitalskih dobičkov. Obdavčitev kapitalskih dobičkov je pri tem drugačna od davkov na dohodek, saj imajo vlagatelji več možnosti obvladovanja svoje davčne osnove in lahko sami določijo čas doseganja dobičkov glede na pričakovane spremembe davčne zakonodaje. Zgodovinski podatki za ZDA kažejo, da pri obdavčitvi kapitalskih dobičkov močno prevladuje ekonomski učinek, kajti zvišanje davčne stopnje praviloma oklesti davčne prihodke, znižanje pa jih poveča. S stališča vlagatelja je seveda takšna odločitev smiselna, saj bo kapitalske dobičke vedno dosegal takrat, ko je obdavčitev nižja. Znižanje obdavčitve kapitalskih dobičkov v ZDA leta 1981 z 28 odstotkov v okviru iste davčne reforme na, 20 odstotkov, je povečalo davčne prihodke za polovico oziroma z 0,4 odstotka BDP na 0,6 odstotka BDP. Posledica je bila povečana gospodarska rast in več davčnih prihodkov (Zalar, 2005, str. 74).

Dostikrat se pri znižanju najvišje davčne stopnje postavlja vprašanje ali pomeni znižanje davkov za najvišji sloj prenos bremena na socialno šibkejše. Vendar se je v zgodovini izkazalo, da so se kljub znižanju najvišjih mejnih davčnih stopenj na dohodek povečali davčni prihodki v najvišjih davčnih razredih. Tako je odstotek najpremožnejših zavezancev za dohodnino pred reformo v ZDA leta 1980 plačal 19,1 odstotka skupne dohodnine, leta 1984, po reformi, pa 21,1 odstotka, leta 1988 pa kar 27,5 odstotka skupne dohodnine. To potrjuje teorijo, da znižanje najvišjih mejnih davčnih stopenj na dohodek spodbuja zaposlovanje in podjetniško tveganje najbolj izobraženih delavcev, in tako ti ob nižji davčni stopnji prispevajo več davčnih prihodkov kot prej (Zalar, 2005, str. 74).

³¹ Lafferjeva krivulja, imenovana po Arthurju B. Lafferju, doktorju ekonomskih znanosti in svetovalcu ameriškega predsednika Ronalda Reagana. Arthur B. Laffer priznava, da ideja ni izvirno njegova, saj gre za znano dejstvo, ki ga je poznal že muslimanski filozof Ibn Khaldun v 14. stoletju. Zapisal je namreč, da je bila ob začetku vladanja takratne dinastije obdavčitev nizka, davčni prilivi pa veliki, ob koncu dinastije pa je bila obdavčitev visoka, davčni prihodki pa manjši (Zalar, 2005, str. 74).

3.4.4.2 Obdavčitev prodaje pretežnih lastniških deležev

Obdavčitev prodaje pretežnih lastniških deležev je bila uvedena 1. 1. 2005 z ZDoh-1, ki je v 86. členu na novo uvedel dodatno davčno obremenitev kapitalskih zaslužkov od prodaje pretežnih lastniških deležev, ki je bila uvedena zaradi vlagateljev, ki so si v času lastninjenja pridobili velike kapitalske deleže. Po prvotnem zakonu, ki ga je sprejel DZ še v prejšnjem mandatu, je pretežni lastniški delež moral izpolnjevati dva pogoja:

1. lastniški delež v kapitalu je moral znašati najmanj 60 milijonov SIT³² (250.376 EUR), ki ga je imel zavezanec neposredno ali posredno prek povezanih oseb v osnovnem kapitalu s sorazmernim upoštevanjem drugega kapitala družbe;
2. če je kapital gospodarske družbe po pridobitvi lastniškega deleža presegal 200 milijonov SIT (1.043.232 EUR).

Za tak pretežni lastniški delež je bila predvidena kar 50-odstotna obdavčitev, tudi po preteku treh let od njihove pridobitve. Nova vlada premiera Janeza Janše je predlog zakona spremenila, in sicer osnova za obdavčitev ni bil več celoten znesek dobička, temveč le 40 odstotkov. S tem se je stopnja obdavčitve znižala s prejšnjih 50 na 20 odstotkov. Vendar je še vedno obstajala bojazen, da bo kapital odtekel iz države; tako je novoustanovljeni strateški svet za gospodarski razvoj pred božičem predlagal enoletni odlog uveljavitve davčne reforme, vendar predlaganega odloga zaradi določil poslovnika DZ ni bilo mogoče sprejeti in uveljaviti pred 1. 1. 2005. Čeprav je finančni minister Andrej Bajuk napovedal spremembo davčne zakonodaje, so lastniki pretežnih lastniških deležev pred koncem leta 2004 vseeno množično prodajali svoje delnice, da bi se izognili plačilu davka. Možnosti za izogibanje plačilu davka na pretežne lastniške deleže je dalo dejstvo, da je zakon o dohodnini izšel v Uradnem listu RS junija 2004, veljati pa je v glavnem začel s 1. 1. 2005. Dohodninski zakon je bil tako znan več kot pol leta prej, kot se je začel izvajati, tako so se davčni zavezanci lahko nanj ustrezno pripravili. Imetniki pretežnih lastniških deležev, ki so bili po novem dohodninskem zakonu za vedno zavezanci plačila davka na kapitalski dobiček, so vse do konca leta 2004 iskali zase najugodnejšo rešitev (Borec, 2004, str. 18).

Davčni zavezanci, ki so zapadli v skladu z ZDoh-1 v obdavčitev pretežnega lastniškega deleža, so poskrbeli, da s 1. januarjem 2005 niso bili več pretežni lastniki, in sicer tako da so:

- prestavili kapital s fizične osebe na pravno;
- ustanovili podjetje v tujini, v tako imenovanih davčnih oazah;
- enostavno prodali pretežni lastniški delež (to je storilo največ pretežnih lastnikov);
- likvidirali svoje družbe,
- poslovni delež ali lastne delnice prodali svoji družbi.

³² Preračunano po tečaju zamenjave 1 EUR = 239,64 SIT

Medijsko so najbolj odmevale prodaje delnic celotne uprave Mercatorja. Najodmevnejša pa je bila največja prodaja Zorana Jankovića; ta je 24.12.2004 v dveh svežnjih prodal 47.000 svojih delnic po 41.000 SIT (171 EUR) (Vrednost posla je znašala 1.927.000.000 SIT (8.041.229 EUR). Janković si je pustil le še 14 delnic Mercatorja. Njegov delež je kupila Electa Inženiring, ki je v lasti Electe Holdinga. V tej ima vsak od njegovih sinov 50-odstotni delež. Electa Inženiring je delnice plačala z denarjem in delnice so tako ostale v Sloveniji (Matejčič, 2004, str. 7). Janković je s tem dejanjem ostal zvest Sloveniji, saj je kapital pustil v Sloveniji.

Vendar niso bili vsi taki domoljubi kot Janković. Po podatkih banke Slovenije je veliko kapitala odteklo na Nizozemsko, Švico in bolj eksotične kraje, ki so davčno prijaznejši do kapitalskih naložbenikov. Po nekaterih podatkih je v letu 2004 iz Slovenije odteklo za približno milijardo evrov sredstev, največ v zadnjih mesecih leta 2004 zaradi priprav na začetek veljavnosti novega zakona o dohodnini. Prvi mož KD, Matjaž Gantar, je na primer svoje premoženje zaradi davčnih razlogov preselil na Nizozemske Antile, kjer je ustanovil družinsko fundacijo in nanjo prenesel okrog 2,3 milijarde SIT (9.597.730 EUR). Med večjimi primeri prenosa kapitala so bili še Darko Horvat z Aktivo, Sandi Češko s Studiem Moderna in Igor Lah z nizozemskim Muntaltom. Omenjeni podjetniki so v tujino prenesli vsaj 45 milijard SIT (187.781.673 EUR) premoženja (Novkovič, 2004, str. 2).

3.4.4.3 Slabost prevelike obdavčitve kapitala na izkušnji pretežnih lastniških deležev

Obdavčenje pretežnih lastniških deležev je pokazalo vse slabosti prevelike obdavčitve kapitala, to se je pokazalo na več različnih področjih. Z razvojnega vidika lahko zbuja skrb odliv kapitala zunaj meja Slovenije v države, v katerih te vrste obdavčitve ne poznajo. Odliv kapitala ima lahko negativne posledice za razvoj slovenskega gospodarstva, saj lahko vpliva na lastniško sestavo v gospodarskih družbah. Neustrezna lastniška sestava lahko vpliva na učinkovitost upravljanja podjetij, kar postaja vse pomembnejši razvojno-konkurenčni dejavnik. Nesmiselnost tega davka se je pokazala tudi v tem, da se je obdavčevalo direktorje, ki praviloma izkazujejo dolgoročno zaupanje v podjetje, v katerega vlagajo. Če bi ti direktorji vedeli, da se bo vpeljal ta davek, bi svoj kapital preprosto razpršili in ne bi imeli nobenih skrbi za plačilo davka. Še večjo skrb pa vzbuja dejstvo, da se s tem davkom obdavčuje najuspešnejše slovenske podjetnike. Slabost za podjetnika je tudi ta, da so direktorji svoje delnice lahko prodali, medtem ko je za podjetnike prodaja skoraj neizvedljiva, saj bi s tem morali prenehati z delovati.

3.5 Napoved ter plačilo davka na kapitalske dobičke

Napoved za odmero dohodnine od dobička od odsvojitve vrednostnih papirjev in drugih deležev ter investicijskih kuponov morajo davčni zavezanci vložiti do 28. februarja tekočega leta za preteklo leto na davčnem uradu ali v elektronski obliki preko sistema eDavki. To velja za rezidente. Nerezidenti morajo vložiti napoved v petnajstih dneh od odsvojitve vrednostnih papirjev in drugih deležev ter investicijskih kuponov, razen kadar napovejo vse odsvojitve vrednostnih papirjev in drugih deležev ter investicijskih kuponov v preteklem letu. V tem primeru lahko nerezident vложи napoved do 28. februarja za preteklo leto. Če zavezanec nerezident uveljavlja oprostitev, mora k napovedi priložiti potrdilo o rezidentstvu, ki ga izda pristojni organ druge države pogodbenice, iz katerega je razvidno, da je zavezanec rezident te druge države v smislu določb mednarodne pogodbe o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka med Republiko Slovenijo in to drugo državo (po DURS, 2008).

Napovedi ni treba vložiti zavezancem, ki so odsvojili dolžniške vrednostne papirje; ki so odsvojili kapital (ki ni dolžniški vrednostni papir) po 20 letih lastništva; ki so ustvarili dobiček ali izgubo pri prvi odsvojitvi delnic ali deležev v kapitalu, pridobljenih v postopku lastninskega preoblikovanja podjetij, v skladu s predpisi, ki urejajo lastninsko preoblikovanje podjetij. Za prvo odsvojitve velja tudi prva odsvojitve podedovanih delnic ali deležev v kapitalu, ki jih je zapustnik pridobil v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij v skladu s predpisi, ki urejajo lastninsko preoblikovanje podjetij; so ustvarili dobiček pri odsvojitvi investicijskih kuponov, ki jih je imetnik pridobil z zamenjavo delnic pooblaščenice investicijske družbe, ali delnic investicijske družbe, ki je nastala iz pooblaščenice investicijske družbe, v postopku obveznega preoblikovanja pooblaščenice investicijske družbe ali investicijske družbe, ki je nastala iz pooblaščenice investicijske družbe, v vzajemni sklad, ali v postopku obvezne oddelitve dela sredstev pooblaščenice investicijske družbe v vzajemni sklad, in to v roku ter po predpisih, ki urejajo to področje, pod pogojem, da je zavezanec odsvojil investicijske kupone, ki jih je pridobil z zamenjavo delnic iz lastninskega preoblikovanja podjetij za te investicijske kupone (po DURS, 2008).

Na podlagi napovedi izda davčni organ odločbo o višini dohodnine od dobička iz kapitala v 30 dneh od dneva vložitve napovedi oziroma do 30. aprila tekočega leta za preteklo leto. Rok za plačilo davka je 30 dni od dneva vročitve odločbe (po DURS, 2008).

Napoved za odmero dohodnine od dobička iz kapitala pri odsvojitvi nepremičnine

Davčni zavezanci morajo napoved oddati ob odsvojitvi nepremičnine, ne glede na to, ali je bila nepremičnina odsvojena v spremenjenem ali nespremenjenem stanju za nepremičnine, pridobljene po 1. 1. 2002. Napoved za odmero dohodnine od dobička iz kapitala pri odsvojitvi nepremičnine mora davčni zavezanec vložiti v 15 dneh od odsvojitve nepremičnine pri davčnem uradu, v območju katerega se nepremičnina nahaja. Na podlagi napovedi davčni organ izda odločbo o višini dohodnine od dobička iz kapitala v 30 dneh od dneva vložitve napovedi. Rok za plačilo davka je 30 dni od dneva vročitve odločbe (po DURS, 2008).

3.6 Odlog ugotavljanja davčne obveznosti

Pozitivna lastnost, ki jo je prinesel ZDoh-2, se nanaša na odlog ugotavljanja davčne obveznosti; ta v 100. členu po novem predvideva možnost odloga ugotavljanja davčne obveznosti in sicer v primeru podaritve kapitala zakoncu ali otroku zavezanca, saj ni potrebno ob takem prenosu več plačati davka, ampak se plačilo odloži. V takem primeru se rok pridobitve kapitala zamakne na rok prenosa kapitala na zakonca ali otroka zavezanca, kot vrednost kapitala pa se upošteva vrednost v času pridobitve darovalca. Izguba, ki jo zavezanec ustvari ob odsvojitvi stanovanja, ki je bila predmet obdavčitve, ne zmanjšuje davčne osnove od dobička iz kapitala.

Ugotavljanje davčne obveznosti se lahko odloži pri naslednjih odsvojitvah kapitala:

- ob podaritvi kapitala zavezančevemu zakoncu ali otroku;
- ob zamenjavi deleža v okviru zamenjave kapitalskih deležev, združitvev in delitev;
- ob zamenjavi investicijskih kuponov podsklada za investicijske kupone drugih podskladov v okviru prehajanja med podskladi pri istem krovnem vzajemnem skladu, ki ga upravlja družba za upravljanje, ki je rezident Slovenije.

4 OBDAVČITEV KAPITALSKIH DOBIČKOV V EVROPI

Živimo v globalnem gospodarstvu in v mednarodnem merilu poteka strahovita konkurenca in znižuje davke. Vendar zakoni ekonomske privlačnosti Evrope ne bodo preskočili. Tega ni mogoče prezreti in nič ne moremo storiti, da bi temu ubežali. Zato z ohranjanjem visokih davkov izgubljammo gospodarsko rast, kajti investitorji, denar, trgovina, podjetniki in tržišča se selijo k nizkim davkom. Če želimo znižati davke, je treba znižati državno potrošnjo. Seveda je možno potrošnjo in davke znižati, ne da bi pri tem povzročili pogubne pretrse zdravstvu, izobraževanju. Treba je odpraviti ovire na poti, to pomeni odpraviti ovire, ki omejujejo konkurenco. Odpraviti ovire, ki ovirajo izboljšanje produktivnosti, tako da so reforme, ki spodbujajo produktivnost nujne (po Nataniahu, 2007). Načinov obdavčenja dohodkov je veliko, vsak ima svoje prednosti in slabosti, z vsakim se sledi specifičnim ciljem in vsak da drugačne rezultate. Modelov, posebej pa specifičnih ureditev je toliko, kolikor je davčnih zakonov. Zlasti obdavčitev dohodkov fizičnih oseb izraža ekonomska in politična razmerja v družbi v času, ko je bila posamična ureditev sprejeta. Zato je primerjava med različnimi sistemi obdavčevanja subjektivna, saj ne omogoča tudi primerjav okolij, v katerih je posamezna ureditev nastala (Zakotnik, 2004, str. 21).

4.1 Predpisi EU za obdavčitev kapitalskih dobičkov

Predpisi EU so na področju obdavčitve kapitalskih dobičkov precej skopi, tako da Evropska unija na področju obdavčitve fizičnih oseb ne predpisuje državam članicam temeljev in načinov obdavčitve, kar pomeni, da so Slovenija in druge države članice glede načina obdavčitve in glede določanja davčnih zavezancev popolnoma samostojne. Predpisi Evropske unije posegajo v nacionalne sisteme dohodnine deloma z direktivo o proporcionalnem sistemu obdavčenja, ki velja za združitve, delitve, prenose sredstev in zamenjave delnic družb iz različnih držav članic, in direktivo o obdavčitvi dohodka od prihrankov v obliki plačila obresti. Ti dve direktivi sta upoštevani tudi v slovenski davčni zakonodaji (po Šircelj, 2005, str. 6).

Od upoštevanja zgornjih direktiv pa so države popolnoma svobodne glede obdavčevanja kapitalskih dobičkov fizičnih oseb in od tod dalje se začne tekmovanje med državami za pritegnitev čim večjega obsega tujega kapitala na domači trg, seveda s pomočjo čim nižjih davkov za fizične in pravne osebe. Različno razvite države si glede na razvitost lahko privoščijo različne obdavčitve, saj na primer revni Bolgarija ali Estonija kaj več kot "privlačne" davčne zakonodaje in odprtja lastnega trga bogati Evropi niti ne moreta ponuditi, kar velja tudi za vse države nekdanjega vzhodnega bloka, ki so na vseh drugih področjih v primerjavi z zahodom zaostale, nerazvite in nepriljavne ter kot take za vlagatelje nezanimive. Po drugi strani pa slednje na tak način prizadenejo razvito Evropo ravno na tistem področju, kjer je po svoje zelo

ranljiva, kar sproža veliko negotovanja, predvsem v Nemčiji in Franciji, ki si zaradi velikega obsega s strani države financiranih storitev (zdravstvo, sociala, ipd.), ki so ob tem tudi po kvaliteti na visoki ravni, velikih davčnih izpadov enostavno ne moreta privoščiti, vsaj ne brez resnih notranjepolitičnih pretresov (po Jurkovič, 2008).

Na ravni EU se že dlje časa pojavljajo poskusi harmonizacije obdavčitve kapitala, korak k harmonizacije je bil storjen sredi leta 2003, ko je bila sprejeta Direktiva o obdavčitvi dohodka od obresti in avtomatični izmenjavi informacij³³, ki je pričela veljati 1. 1. 2005. Vendar se sama direktiva ne nanaša na poenotenje davčnih bremen; te naloge na področju obresti še vedno ostajajo obveznost držav vlad članic Evropske unije. Direktiva o obdavčitvi obresti določa predvsem ugotavljanje dohodkov od obresti v celotnem obsegu za potrebe obdavčitve v EU (po Becker, 2003, str. 3). Direktiva o obdavčenju dohodka od obresti in avtomatični izmenjavi informacij je bila sprejeta zaradi različnih nacionalnih davčnih sistemov v Evropski uniji; ti so obdavčitev prihrankov v obliki obresti, ki so bile izplačane rezidentom drugih držav članic obravnavali na različne načine. Direktiva je bila sprejeta, ker je bila obdavčitev obresti nizka ali je sploh ni bilo ter ker države članice niso o dohodku obveščale davčnih oblasti v državi rezidence. Zaradi neobveščanja je bilo možno davčno izogibanje s prenosom finančnih sredstev iz države ter tako doseči večjo neto donosnost naložb. To direktivo je podpisala tudi Švica, vendar so si Avstrija, Belgija in Luksemburg izborile sedemletno prehodno obdobje, ko bodo od leta 2005 do leta 2011, za obdavčitev dohodka od obresti uporabljale davek po odbitku. Po letu 2011 bodo ob izpolnitvi določenih pogojev vpeljale sistem samodejne izmenjave informacij. Vendar je davek po odbitku slabši, saj posameznik navadno ne prijavi dohodka v državi rezidence in se tako izogne plačilu davka v državi rezidence. Davek po odbitku, ki mu ne sledi avtomatska izmenjava informacij, lahko poveča davčne utaje (po Spencer, 2003, str. 15).

Direktiva, ki se nanaša na prihranke, kaže, da si Evropa želi harmonizirati zakonodajo, saj bo v naslednjih letih v to praktično prisiljena zaradi razmaha davčnih oaz na področju obdavčitve kapitalskih dobičkov. Zaradi mobilnosti in odtekanja denarja v davčne oaze lahko pričakujemo poenostavitev in harmonizacijo zakonodaje ter nižanje davčnih stopenj za realizirane kapitalske dobičke.

4.2 Davčne značilnosti obdavčitve kapitalskih dobičkov evropskih držav

Trenutno se v Evropi praviloma obdavčujejo dobički, realizirani pri odsvojitvi nepremičnin, vrednostnih papirjev in drugih deležev v kapitalu. Sistemi obdavčenja se

³³Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments. Official Journal of the European Union, Luxembourg, 2003.

med državami razlikujejo glede ročnosti³⁴ dobičkov, načina opredelitve davčne osnove, višine davčnih stopenj, olajšav, oprostitev in načina obračunavanja realiziranih izgub. Razlike so tudi glede vštevanja kapitalskih dobičkov v skupni znesek dohodninske osnove (po Kesti, 2007).

Tabela 18: Davčne stopnje na kapitalne dobičke od prodaje vrednostnih papirjev ali deležev v kapitalu v nekaterih evropskih državah v letu 2008

Država	Davek na kapitalni dobiček	Posebnosti
Avstrija	0	Dobički pri odsvojitvi kapitala pred 1 letom lastništva se štejejo za špekulativne in se vključijo v dohodninsko osnovo zavezanca, tako da se obdavčijo po progresivni davčni stopnji; ta znaša od 0-50 %. Za ostale kapitalne dobičke velja stopnja 0 %.
Belgija	0	
Bolgarija	10	
Ciper	0	
Češka	0	
Estonija	21	Ni posebnega davka na kapitalne dobičke. Vsi kapitalni dobički se vključijo v dohodninsko osnovo zavezanca in obdavčijo po 21-odstotni enotni davčni stopnji, v letu 2009 se bo stopnja dohodnine znižala na 20 %.
Finska	28	
Francija	29	Po 8 letih lastništva kapitala oziroma do 25.000 EUR letne davčne osnove zavezanca so kapitalni dobički oproščeni plačila davka.
Grčija	0	Oprostitev plačila davka velja za delnice domačih podjetij, s katerimi se trguje na domači borzi v Atenah. Za ostale kapitalne dobičke velja 5-odstotna davčna stopnja.
Hrvaška	0	
Irska	20	Kapitalni dobički do višine 1.270 EUR so oproščeni plačila davka za vse ostale kapitalne dobičke velja 20 % davčna stopnja.
Islandija	10	
Italija	12,5	
Latvija	0	
Litva	0	0-odstotna davčna stopnja velja za kapitalne dobičke, odsvojene po 1 letu lastništva, za zavezanca, ki imajo v lasti

³⁴ Različno obdavčevanje kratkoročnih oz. dolgoročnih kapitalnih dobičkov se utemeljuje z višjo obdavčitvijo špekulativnih naložb.

		manj kot 10 % kapitala podjetja, za zavezanca, ki imajo v lasti več kot 10 % kapitala podjetja je davčna stopnja 15-odstotna. Za kapitalske dobičke, odsvojene pred 1 letom lastništva, velja stopnja 15 %.
Luksemburg	0	Za špekulativne kapitalske dobičke, za kar se šteje prodaja pred 6 meseci lastništva, je davčna stopnja 38-odstotna.
Madžarska	20	
Malta	0	Oprostitev plačila davka velja za delnice domačih podjetij s katerimi se trguje na domači borzi. Ostali kapitalski dobički se obdavčijo po davčni stopnji 35 %.
Monako	0	
Nemčija	0	Davčna stopnja 0 % velja za kapitalske dobičke, odsvojene po 1 letu lastništva. Za kapitalske dobičke, odsvojene pred 1 letom, velja progresivna davčna stopnji zavezanca od 0-42 %. S 1.1.2009 bo začel veljati nov sistem, s katerim se bodo stopnje za kapitalske dobičke povečale.
Nizozemska	0	
Norveška	28	
Poljska	19	
Portugalska	0	Za kapitalske dobičke, pridobljene pred 1 letom lastništva, je stopnja 10-odstotna
Rusija	9-13 %	Za rezidente je davčna stopnja od 9 do 13 %, za nerezidente pa od 15 do 30 %.
Slovaška	19	Kapitalski dobički se vključijo v dohodninsko davčno osnovo in obdavčijo po enotni dohodninski stopnji 19 %.
Slovenija	20	Vsake 5 let lastništva kapitala se davčna stopnja 20 % zniža za 5 odstotnih točk, po 20 letih lastništva je davčna stopnja 0 %.
Švedska	30	
Švica	0	
Turčija	0	Kapitalski dobički se vključijo v davčno osnovo zavezanca in obdavčijo po stopnji od 15 % do 40 %. Stopnja 0 % velja za kapitalske dobičke realizirane s prodajo domačih vrednostnih papirjev po 1 letu lastništva.
Velika Britanija	18	Kapitalski dobički do višine 9.600 ³⁵ funtov so neobdavčeni

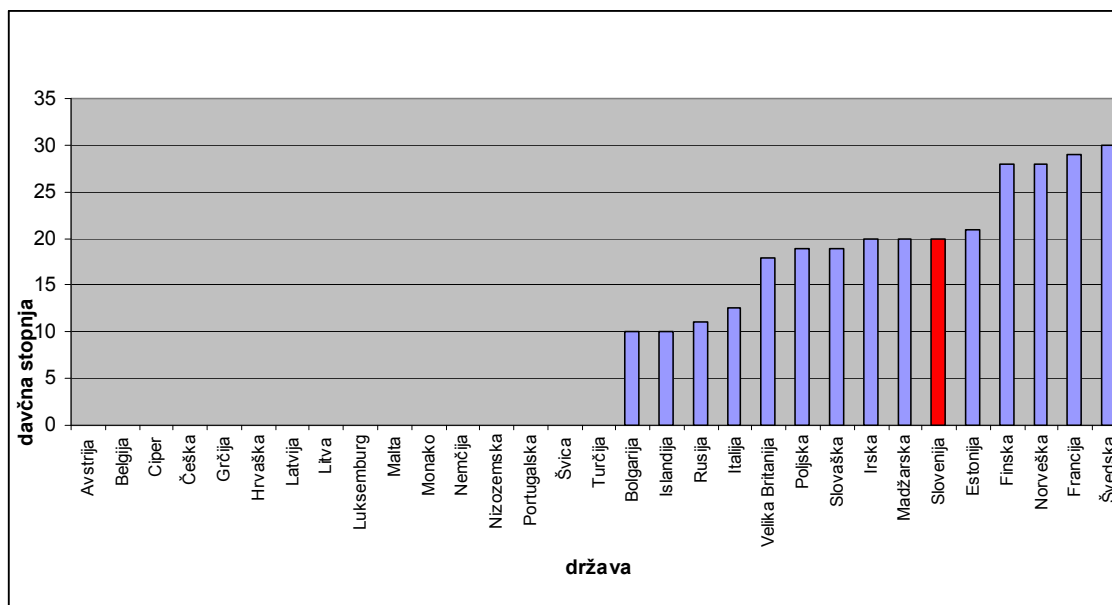
Vir: Kesti, 2007, Wikipedia, 2008, Worldwide tax 2008, Bvi 2007.

Države imajo različne sisteme obdavčevanja kapitalskih dobičkov; če jih gledamo s širšega vidika, lahko med njimi potegnemo povezave. V širšem smislu države

³⁵ 12.111 EUR preračunano po srednjem tečaju zamenjave na dan 13. 6. 08 1 funt je 1,248 EUR

obdavčujejo kapitalske dobičke po naslednjih sistemih; nekatere države vključujejo kapitalske dobičke v davčno osnovo in jih obdavčijo po progresivni davčni lestvici. Tak sistem je bil v veljavi v večini evropskih držav, vendar ga države z reformami ukinjajo in zamenjujejo s cedularno obdavčitvijo kapitalskih dobičkov. Države s cedularno obdavčitvijo so: Bolgarija, Estonija, Finska, Francija, Irska, Islandija, Italija, Madžarska, Norveška, Poljska, Slovaška, Slovenija, Švedska, Velika Britanija. Tretja skupina držav obdavčuje še kratkoročne kapitalske dobičke, ki jih pojmujejo za špekulativne in tako obdavčijo po višji davčni stopnji. V večini držav se kratkoročni kapitalski dobički določijo s prodajo prej kot v enem letu od njihove pridobitve. Te države so: Avstrija, Litva, Luksemburg (prodaja pred 6 meseci), Nemčija, Portugalska, Turčija. Nekatere države v Evropi kapitalskih dobičkov ne obdavčujejo, in sicer: Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Hrvaška, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Monako, Nizozemska, Portugalska, Švica. Nekatere države skušajo z obdavčitvijo kapitalskih dobičkov spodbujati domače gospodarstvo, saj za dobičke, realizirane s prodajo vrednostnih papirjev, ki kotirajo na domači borzi, ponujajo davčno stopnjo 0 %, to so Turčija, Grčija in Malta.

Tabela 19: Davčna stopnja na kapitalske dobičke v nekaterih evropskih državah v letu 2008

Vir: Kesti, 2007, Wikipedia, 2008, Worldwide tax 2008, Bvi 2007

Tabela prikazuje nekatere evropske države v letu 2008 glede na davčno stopnjo davka na kapitalske dobičke. Države imajo pri obdavčevanju kapitalskih dobičkov posebnosti, ki lahko zvišajo ali znižajo prikazano davčno stopnjo, vendar z upoštevanjem vseh posebnosti ni mogoče prikazati primerjave. V primerjalni tabeli sem prikazal osnovno davčno stopnjo od katere se nato odštevajo ali prištevajo posebne stopnje. Med prikazanimi državami se Slovenija uvršča med države, ki imajo visoko stopnjo davka na kapitalske dobičke. Višjo ali podobno stopnjo davka na kapitalske dobičke imajo še Estonija z enotno 20-odstotno davčno stopnjo, Finska in Norveška z 28-odstotno

davčno stopnjo, Poljska in Slovaška z 19-odstotno davčno stopnjo ter Švedska s 30-odstotno davčno stopnjo. Francija ima predvideno 28-odstotno davčno stopnjo vendar po 8 letih kapitalskih dobički niso več obdavčeni. Prag za obdavčitev kapitalskih dobičkov, do 8 letih lastništva, ima postavljen razmeroma visoko. Vse preostale države imajo nižjo davčno stopnjo. Veliko primerljivih držav kapitalskih dobičkov sploh ne obdavčuje. Nekatere države pa poizkušajo s politiko obdavčevanja kapitalskih dobičkov spodbujati domače gospodarstvo, saj za dobičke realizirane s prodajo vrednostnih papirjev, ki kotirajo na domači borzi ponujajo davčno stopnjo 0 %, to so Turčija, Grčija in Malta.

4.2.1 Nemčija

Sedanja obdavčitev kapitalskih dobičkov v Nemčiji je občutno boljša kot v Sloveniji, saj kapitalski dobički, prejeti od obveznic, delnic, deležev v investicijskih skladih in od drugih oblik vrednostnih papirjev po enem letu lastništva niso obdavčeni. Ob prodaji pred enim letom pa so obdavčeni proporcionalno glede na razred v katerem se nahaja davčni zavezanec, tako da je stopnja davka od 0 do 42 % (po Kesti 2007, str. 274).

V letošnjem letu je bila v Nemčiji izpeljana celovita reforma davčnega sistema, po katerem bo s 1. 1. 2009 začel veljati popolnoma nov strožji sistem obdavčevanja obresti, dividend in dobičkov iz kapitala, ki jih ustvarjajo fizične osebe. Po novem bodo obresti, dividende in kapitalski dobički obdavčeni po cedularni 25-odstotni davčni stopnji³⁶, ki ne bo odvisna od posameznikovega dohodninskega razreda. Stopnja se tudi ne bo spreminjala glede na dobo lastništva kapitala. Vendar je treba stopnji dodati še 1,375 % posebnega solidarnostnega dodatka³⁷ in 2 % cerkvenega davka za zavezance za ta davek. Davek bo v večini primerov pobran že takoj pri viru, saj ga bo odbila banka ali borznoposredniška hiša. Nemški sistem ponuja tudi znižanja davčne stopnje za manj premožne, saj bodo ti lahko kapitalske dobičke prenesli v davčno napoved in bodo obdavčeni po progresivni lestvici, tako bo za vse manj premožne efektivna davčna stopnja nižja. Prednost nemške ureditve v primerjavi z našo je v tem, da je ob prenosu zneska kapitalskega dobička v dohodninsko napoved stopnja že tako nižja, z olajšavami pa se jo lahko še zniža. Velja pa za kapitalske dobičke še posebna olajšava v višini 800 EUR, od katerih se ne plača davka. Če pride do, kapitalske izgube, je mogoče le-to pobotati tudi z obrestmi in dividendami.

³⁶ Po novem bodo obdavčeni tudi dolžniški instrumenti in certifikati, ki ne prinašajo kakršnihkoli obresti ali garantiranega donosa po stopnji 25% za vse certifikate, ki so bili kupljeni po 15. marcu 2007 in prodani oziroma dospeli po 30. juniju 2009.

³⁷ Solidaritätszuschlag je posebni davek za financiranje petih nekdanjih vzhodno nemških pokrajin.

Leto 2008 je v Nemčiji z vidika obdavčenja idealno za vlagatelje, ki želijo še izkoristiti prednosti sedanje zakonodaje in se izogniti plačilu kapitalnih dobičkov v prihodnje, saj bodo kapitalni dobički od naložb kupljenih, v tem letu, neobdavčeni tudi ob prodaji v naslednjih letih. Tako se pričakuje večji priliv sredstev v naložbe v tem letu.

4.2.2 Francija

Kapitalni dobički od prodaje delnic in ostalega kapitala so od 1. 1. 2008 v Franciji obdavčeni po cedularni stopnji 18 %; temu se prišteje še 11 % socialnega davka, tako da je davčna stopnja na kapitalne dobičke 29-odstotna.

Francija pozna tudi oprostitev plačila davka na kapitalne dobičke, a ta ni vezana na višino kapitalnega dobička, temveč na višino prodanega kapitala, tako so dobički zavezanecov oproščeni plačila davka na kapitalne dobičke v primeru, da višina prodanega kapitala ne preseže 25.000 EUR na leto. Ta oprostitev se ne nanaša na neobdavčitev realiziranih kapitalnih dobičkov v znesku pod 25.000 EUR, ampak na celotno vrednost letne prodaje. V primeru prodaje delnic na primer v vrednosti 25.000 EUR z vključenim ustvarjenim donosom 1.000 EUR je teh 1000 EUR oproščeni plačila davka na kapitalne dobičke. V primeru prodaje delnic na primer v vrednosti 26.000 EUR in ustvarjenem donosu 1.000 EUR je teh 1000 EUR obdavčenih z davkom na kapitalni dobiček (po France Angloinfo, 2008).

Oprostitev plačila davka na kapitalne dobičke velja tudi za gospodinjstva, ki imajo v davčnem letu davčno osnovo manjšo od 25.000 EUR. Če ima gospodinjstvo 25.001 EUR davčne osnove v davčnem letu, se upoštevajo vsa pravila za obdavčitev kapitalnih dobičkov, vključno z možnimi oprostitvami po načelih za obdavčevanje kapitalnih dobičkov (po France Angloinfo, 2008).

Za delnice, kupljene po 1. 1. 2006, velja znižanje davčne stopnje za 1/3 v primeru lastništva več kot 6 let in za 2/3 v primeru lastništva več kot 7 let. Kapitalni dobički so prosti plačila davka v primeru lastništva več kot 8 let. Kljub tem oprostitvam bodo kapitalni dobički ostali obdavčeni z 11-odstotnim socialnim davkom (po France Angloinfo, 2008).

Nerezidenti so oproščeni plačila davka na kapitalne dobičke, ustvarjene v Franciji.

4.2.3 Irska

Na Irskem velja 20-odstotna davčna stopnja na kapitalne dobičke, vendar se pri tem davka ne plača za prenos kmetijskih zemljišč, odsvojitve primarnega bivališča,

prenosov kapitala med zakonci. Zavezanci lahko nabavno vrednost kapitala revalorizirajo za kapital, pridobljen pred letom 2003. Za špekulativne kapitalske dobičke je davčna stopnja 23-odstotna, vendar če dobički niso pravočasno napovedani, se stopnja dvigne na 40 %. Kapitalski dobički, pridobljeni v prvih 9 mesecih, morajo biti plačani do 31. oktobra, kapitalski dobički, pridobljeni v zadnjih 3 mesecih pa, morajo biti plačani do 31. januarja (po Kesti 2007).

Vsakemu davčnemu zavezancu pripada davčna olajšava za kapitalske dobičke v višini 1.270 EUR na leto (po Kesti 2007).

4.2.4 Nizozemska

Nizozemska nima davka na kapitalske dobičke, razen davka na dobičke ob prodaji kapitala iz pretežnih lastniških deležev, pri katerih ima zavezanec več kot 5 % kapitala družbe. Davčna stopnja za dobiček iz pretežnih lastniških deležev je 25-odstotna.

Na Nizozemskem je kot nadomestilo za kapitalske dobičke obdavčeno vse premoženje in dohodki zavezanca z dodatnimi 1,2 % davka. Izjeme za katere ni 1,2 % je stanovanje zavezanca v katerem živi, pokojnine, odobrene eko naložbe ter dohodki pod predpisano stopnjo (po Kesti 2007, po Wikipedia 2008).

4.2.5 Velika Britanija

Kapitalski dobički so v Veliki Britaniji obdavčeni po 18-odstotni davčni stopnji. Vsak zavezanec pa lahko v davčnem letu³⁸ uveljavlja oprostitev plačila davka na kapitalske dobičke do višine 9.600 funtov. Kapitalsko izgubo lahko zavezanci odštejejo od kapitalskih dobičkov pred obdavčitvijo (po Kesti 2007, po Wikipedia 2008).

³⁸ V Veliki Britaniji se davčno leto šteje od aprila do aprila.

5 OCENA OPRAVLJENEGA DELA

5.1 PREVERITEV HIPOTEZ IN REŠITEV

V magistrski nalogi sem se posvetil raziskavi naslednjih hipoteze:

1. Prehod na cedularno obdavčenje kapitalskih dobičkov je pozitivno.
2. Cedularna obdavčitev je povečala obdavčitev manj premožnih ter srednjega sloja.
3. Kapitalski dobički so v Sloveniji visoko obdavčeni.

V prvi hipotezi sem poizkusil ugotoviti in prikazati, da je izvzetje kapitalskih dobičkov iz progresivne lestvice in obdavčenje po cedularni stopnji pozitivna lastnost slovenske zakonodaje, saj ti dohodki praviloma ne predstavljajo vsakoletnih dohodkov in so praviloma pridobljeni v več letih.

Hipotezo lahko delno potrdim, saj je prejšnja ureditev z vštevanjem kapitalskih dobičkov v davčno osnovo in s spremenljivostjo davčne stopnje predstavljala v določeni meri težavo za varčevalce in varčevanje. Vsak zavezanec je za enak kapitalski dobiček plačal drugačen znesek davka in tako ni mogel vnaprej točno predvideti davčne obveznosti. Taka obdavčitev se je pokazala kot slabost pri realiziranih dobičkih ob prevzemih, saj takrat ni mogoče prodati delnic po pameti, ampak je treba prodati vse naenkrat. V najslabšem primeru so se tako v Sloveniji kapitalski dobički obdavčevali po 50-odstotni davčni stopnji, čeprav je zavezanec lahko varčeval v obdobju daljšem, od enega leta. V dohodnino se mu je dohodek v celoti upošteval v letu prejema dohodka. Stopnja dohodnine od dobička iz kapitala sedaj znaša 20 % in se znižuje za 5 odstotnih točk vsakih pet let lastništva kapitala.

Hipoteze ne morem potrditi z načinom vpeljevanja cedularne obdavčitve. Znižanje davčne stopnje iz maksimalne 50-odstotne na 20-odstotno je bila sicer dobro sprejeta, vendar je močan negativni odziv sprožila ukinitve špekulativnega roka treh let. Še večji negativni odziv pa je sprožila obdavčitev za nazaj, saj se je z ZDoh-2 posegalo v obdavčitev dobičkov, ki so bili davčno že oproščeni. Ta sprememba se je mnogim zdela nedopustna, saj ni korektno, da se za nazaj posega v že pridobljene pravice. Sicer se je predvidelo, da se za nabavno vrednost vrednostnih papirjev in deležev, ki so bili pridobljeni pred 1. 1. 2003, šteje tržna vrednost na dan 1. 1. 2006. Ob tem se je ukinita tudi možnost revaloriziranja nabavne vrednosti kapitala, s čimer so se realne efektivne davčne stopnje na kapitalske dobičke povečale. Če donosi ne dosegajo inflacije, se realno z realiziranimi kapitalskimi dobički ustvari izguba, od realno ustvarjene izgube pa se državi vseeno plača davek na kapitalski dobiček, ki ga dejansko niti ni bilo. Zadnja sprememba na področju obdavčenja kapitalskih dobičkov

se je zgodila 15. 7. 2008., ko se je uvedla obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov z Zakonom o davku od dobička pri prodaji izvedenih finančnih instrumentov. Stopnje so enake kot za preostale kapitalske dobičke, le kapitalski dobički do enega leta lastništva se obdavčijo po visokih 40 %. Problem, ki se pojavlja v Sloveniji, je, da se težko načrtuje davčno breme, saj se zakoni nenehno spreminjajo, a to dejansko ni problem vpeljave cedularne davčne stopnje.

Slovenija z uvedbo cedularne obdavčitve ni izjema, saj tako obdavčitev poznajo še: Bolgarija, Estonija, Finska, Francija, Irska, Islandija, Italija, Madžarska, Norveška, Poljska, Slovaška, Švedska, Velika Britanija.

V drugi hipotezi sem se osredotočil na osrednjo hipotezo, in sicer, da je po novi zakonodaji cedularna obdavčitev povečala obdavčitev manj premožnih ter srednjega sloja, saj le-ti plačajo več davka, kot bi ga po progresivni lestvici, pri kateri bi lahko uveljavljali še olajšave, npr. za vzdrževane družinske člane itd. To hipotezo lahko potrdim skoraj v celoti, saj so izračuni pokazali, da nižji in srednji sloj plačata po cedularni obdavčitvi občutno več davka, kot bi ga po proporcionalni lestvici, še posebej če upoštevamo, da je s to reformo ukinjena tudi možnost revalorizacije, to je realno efektivno davčno stopnjo še povečalo. Druga hipoteze ne morem potrditi le za tiste zavezanca, ki so v določenem letu prodali in realizirali kapitalske dobičke, s katerimi bi po progresivni lestvici prišli nad 20-odstotno davčno stopnjo, vendar je takih primerov tako malo, da jih lahko zanemarimo oziroma imajo toliko sredstev, da v tistem trenutku niso socialno problematični.

Na slabšem so sedaj vsi davčni zavezanci, ki od svojih dohodkov plačujejo davek po efektivni davčni stopnji, manjši od 20 %, če so realizirali kapitalske dobičke prej kot v 5 letih lastništva. Z vidika zavezancev, ki jim je zakonodaja poslabšala položaj, je treba upoštevati število uveljavljanja davčnih olajšav, ki bi jih lahko uveljavili po progresivni lestvici. Število olajšav se je v letu 2007 v primerjavi z letom 2006 zaradi poenostavitve davčnega sistema zmanjšalo, se je pa na račun tega povišala splošna olajšava z 2.470 EUR na 2.800 EUR, prav tako so se povišale tudi olajšave za vzdrževane družinske člane oziroma otroke, in prav tako se za enega in drugega vzdrževanega člana olajšava ni bistveno povečala, za tretjega, četrtega, petega in nadaljnje pa se je olajšava občutneje povečala: to sovпада z nacionalnim programom za povečanje rodnosti. Z vidika zavezancev, ki so reševali stanovanjski problem se je z ZDoh-2 njihov davčni položaj poslabšal, saj se je ukinila olajšava za plačane zneske za rešitev stanovanjskega problema, katero je lahko zavezanec uveljavljal 15 let. Zmanjšanje letne davčne osnove s to olajšavo je lahko znašala največ 4-odstotka letne davčne osnove zavezanca. Z ZDoh-2 so se ukinile tudi olajšave po 112. členu ZDoh-1, ki so se izključevale z zmanjšanjem davčne osnove po 141. členu ZDoh-1D. Tako je lahko zavezanec, ki je reševal svoj stanovanjski problem, s spremembo izgubil možnost uveljavljanje olajšave v višini do 6 % svoje davčne osnove. Problem, ki se kaže sedaj

je, da nekateri zavezanci ne morejo uveljaviti vseh davčnih olajšav, pa morajo vseeno plačati 20 % davek na kapitalske dobičke. Izračuni so pokazali, da so na slabšem sedaj vsi zavezanci, ki uveljavljajo samo splošno olajšavo in zaslužijo do približno 18.000 EUR; to pa so skoraj vsi zavezanci, katerih plača je manjša od povprečne slovenske bruto plače. Povprečna mesečna bruto plača za januar 2008 je znašala 1326,19 EUR (SURs, 2008), kar pomeni, da tisti s povprečno bruto plačo v davčnem letu zaslužijo 15.914 EUR bruto. Pri tem pa je potrebno izpostaviti, da je višjo bruto plačo od povprečne v letu 2007 prejelo 36,5 %, nižjo pa 63,5 % zaposlenih oseb (SURs, 2, 2008). Od zavezancev, ki uveljavljajo olajšavo za enega vzdrževanega družinskega člana, so na slabšem vsi, ki zaslužijo do približno 22.000 EUR, pri tistih, ki uveljavljajo davčno olajšavo za dva vzdrževana družinska člana, se ta znesek pomakne že na približno 26.000 EUR, pri tistih, ki uveljavljajo pet vzdrževanih družinskih članov, pa se ta znesek pomakne že na približno 60.000 EUR letnega zaslužka. Vse zgornje trditve držijo za donose pri prodaji pred petimi leti lastništva, medtem ko pri lastništvu, daljšem od pet let, postanejo davčne obveznosti že sprejemljivejše, vendar so za manj premožne še vedno neugodne. Z vidika zavezanca, ki v davčnem letu zasluži 16.000 EUR in od tega 1.000 EUR kapitalskih dobičkov s prodajo pred petimi leti lastništva, znaša davčna obveznost za teh 1.000 EUR po cedularni obdavčitvi 200 EUR, z vključitvijo v redno davčno osnovo bi davčna obveznost znašala ob uveljavljanju splošne olajšave 176 EUR, ob uveljavljanju olajšave za enega vzdrževanega družinskega člana bi znašala davčna obveznost le še 141,1 EUR, ob uveljavljanju olajšave za dva vzdrževana člana pa bi se davčna obveznost že skoraj prepolovila in bi znašala 103,2 EUR, ob uveljavljanju olajšave za tri vzdrževane družinske člane bi znesek davčne obveznosti znašal 51,4 EUR, pri četrtem in nadaljnjih vzdrževanih družinskih članih pa davčne obveznosti ne bi bilo več.

Rešitev za to poslabšanje vidim v uvedbi dodatne olajšave na kapitalske dobičke, saj bi to manj premožnim enotno davčno stopnjo omililo in jo s tem naredilo proporcionalno. Taka rešitev bi bila pravična za zavezance z manj ustvarjenega donosa, saj so po sedanji ureditvi v vseh pogledih na slabšem. Če bi bila uvedena olajšava v višini 1.000 oziroma 2.000 EUR, bi se s tem efektivna davčna stopnja gibala od 0 do 20 %, to pa je z vidika pravičnosti že primernejše. Lahko bi se tudi razmišljalo o tem, da se postavi meja in da 1.000 EUR olajšave velja samo za zavezance, ki se nahajajo v prvem dohodninskem razredu. Taka rešitev ne bi bistveno vplivala na zapletenost davčnega sistema in ga tudi ne bi dodatno zapletla. Mednarodna primerjava obdavčenja kapitalskih dobičkov je pokazala, da je v veliko državah davčna stopnja na kapitalske dobičke 0 odstotkov oziroma, da v praktično vseh državah, ki obdavčujejo kapitalske dobičke, poznajo določeno vrsto olajšav.

Za manj premožne, ki praviloma nimajo toliko znanja in informacij, pomeni še dodatno poslabšanje odprava revaloriziranja nabavne vrednosti kapitala, kajti s tem so se realne efektivne davčne stopnje na kapitalske dobičke povečale. Če donosi ne dosegajo

inflacije, se ob prodaji kapitala s tem realno ustvari izgubo, vendar je potrebno državi vseeno plačati davek na kapitalski dobiček, ki ga dejansko ni bilo. Ob na primer 6-odstotnem donosu in ob 5,6-odstotni letni inflaciji je realna efektivna davčna stopnja vrtoglavih 300 %. Z višanjem letnega donosa se tudi povprečna davčna stopnja manjša, vendar se tudi ob lepem donosu v višini 28 % realna efektivna davčna stopnja nahaja na 25 %.

Tretjo hipotezo o visoki obdavčitvi kapitalskih dobičkov v Sloveniji lahko potrdim, saj se po zadnjih reformah in sprejetju obdavčitve izvedenih finančnih naložb nahajamo po davčnih stopnjah v vrhu Evrope. Izmed primerljivih držav imajo višjo ali približno enako stopnjo davka na kapitalske dobičke še Estonija (z enotno stopnjo 20 %), Finska in Norveška (s stopnjo 28 %), Poljska in Slovaška (s stopnjo 19 %) ter Švedska (s stopnjo 30 %). Vse preostale države imajo nižjo davčno stopnjo. Veliko primerljivih držav kapitalskih dobičkov sploh ne obdavčuje. Nekatere države pa skušajo s politiko obdavčevanja kapitalskih dobičkov spodbujati domače gospodarstvo, saj za dobičke, realizirane s prodajo vrednostnih papirjev, ki kotirajo na domači borzi, ponujajo davčno stopnjo 0 %, to so Turčija, Grčija in Malta. Zaradi načela svetovnega dohodka je iluzorno pričakovati, da bi kapital iz držav, v katerih je manj obdavčen, pritekel v Slovenijo oziroma bo poiskal drugačne oblike naložb, ki niso obdavčene.

S to hipotezo sem ovrgel tudi besede finančnega ministra Andreja Bajuka z 22. izredne seje (9. oktober 2006). »Uvedba cedularne obdavčitve oziroma obdavčitev dividend, obresti in kapitalskih dobičkov z dokončnim davkom, kot jo med drugim poznajo tudi nekatere skandinavske države, je imela cilj zmanjšati obdavčitev in posledično preprečiti selitev kapitala v druge države«.

Hipotezo o visoki obdavčitvi kapitalskih dobičkov v Sloveniji lahko potrdim tudi z vidika ukinitve možnosti revalorizacije nabavne vrednosti kapitala, s čimer se je efektivna davčna stopnja povečala, saj inflacija zmanjšuje realni donos. Po cedularni obdavčitvi kapitalskih dobičkov je zakonska davčna stopnja 20-odstotna, vsakih pet let lastništva pa se zniža za 5 odstotnih točk. Davek obračunan po zakonsko predpisani davčni stopnji predstavlja dokončni davek. Realna efektivna davčna stopnja pa je, če ni revalorizacije, močno odvisna od višine letnega donosa ter letne inflacije. Če ne želimo plačati državi davka od realne kapitalske izgube, je treba ustvariti donos vsaj v višini inflacije; ta je bila v letu 2007 5,6-odstotna.

Naložbe so tvegana oblika varčevanja, saj z njimi lahko ustvarjamo tudi izgube. V Sloveniji lahko izgube pokrivamo med istovrstnimi dobički ustvarjenimi po ZDoh-2³⁹ ter

³⁹ Z ustvarjeno izgubo lahko po 97. členu ZDoh-2, zmanjšujemo pozitivno davčno osnovo za dobičke dosežene iz kapitala po ZDoh-2.

ZDDOIFI⁴⁰, medtem, ko ustvarjenih izgub ni mogoče medsebojno pokrivati med ustvarjenimi kapitalskimi dobički po ZDoh-2 ter ustvarjenimi dobički po ZDDOIFI. Tako se lahko zgodi, da lahko nekdo, ki razprši kapital med več različnih oblik naložb, z eno obliko ustvari dobičke, z drugo pa izgubo, ustvarjene izgube ne bo mogel pokriti z dobičkom iz druge. Ustvarijo se lahko primeri, ko nekdo z vrednostnimi papirji ustvari 10.000 EUR dobička, s finančnimi instrumenti pa 20.000 izgube. Tak zavezanec bo moral državi plačati 2.000 EUR davka na kapitalske dobičke, čeprav je v davčnem letu ustvaril izgubo v višini 10.000 EUR.

5.2 OCENA UPORABNOSTI REZULTATOV (PRISPEVEK K STROKI)

V magistrskem delu sem preverjal cedularno obdavčitev kapitalskih dobičkov z njenimi prednostmi in slabostmi. Raziskava je podala nekaj rešitev, te so lahko izhodišče, tema za prihodnjo razpravo in popravo določenih obdavčitev. Pri sprejemanju novih obdavčitev kapitalskih dobičkov se je zlasti treba zavedati, da je kapital najtežje obdavčiti zaradi njegove lahke mobilnosti in da se ob neustreznem obdavčenju enostavno premakne v drugo, prijaznejše okolje. Dodatno se je v majhnih, odprtih ekonomijah izkazalo, da visoki davki na kapitalske dobičke spodbujajo beg kapitala v tujino in s tem manjšajo investicije ter gospodarsko rast. V Sloveniji se je neustrezno obdavčenje že pokazalo pri obdavčitvi pretežnih lastniških deležev, ko so pretežni lastniki množično prodajali kapitalske naložbe in denar selili drugam. Posledica sprejetja tako nestrokovnega zakona je bila v tem, da ga je bilo treba v zelo kratkem času odpraviti. Vendar politiki niso ugotovili napake, ki je bila storjena s sprejetjem tako političnih in populističnih zakonov, saj niso pripravljene dovolj strokovno. Nova napaka, ki se bo verjetno pokazala in je bila storjena s sprejetjem obdavčitve izvedenih finančnih instrumentov po 40-odstotni davčni stopnji s prodajo pred enim letom lastništva, in to v najbolj neprimernem času glede na trenutne finančne trge, bo že tako slabo likvidnost slovenskega borznega trga le še poslabšala. S strokovnega vidika je obdavčenje tako tveganih naložb s 40-odstotno stopnjo neprimerno, če pa že mora obstajati tako visoka stopnja, bi morali uvesti tudi možnost medsebojnega poravnavanja izgub iz izvedenih finančnih instrumentov in dobičkov iz kapitalskih naložb. Še ena nesmiselnost tega zakona pa je v dejstvu, da je predvidena oprostitev plačila davka na izvedene finančne instrumente po 20 letih lastništva. Taka rešitev je neprimerna, saj so izvedeni finančni instrumenti prvenstveno kratkoročne naložbe.

Naslednja rešitev, ki ni najboljša v trenutni slovenski ureditvi, je, da nižji ter srednji sloj plačujejo relativno visoke davke na kapitalske dobičke v primerjavi z ostalimi davčnimi stopnjami in tudi glede na prejšnjo ureditev. Sedaj ni možno uveljavljati nobenih

⁴⁰ Po 11. členu ZDDOIFI lahko z izgubo ustvarjeno z izvedenimi finančnimi instrumenti zmanjšujemo pozitivno davčno osnovo za dobičke iz izvedenih finančnih instrumentov, ustvarjenih po ZDDOIFI.

olajšav za kapitalske dobičke, tako da bi bilo smiselno posnemati države, ki imajo uvedeno dodatno olajšavo za kapitalske dobičke. Z dodatno olajšavo bi tako naredili stopnjo proporcionalno in tako prijaznejšo za manj premožne zavezance, ki navadno realizirajo naložbe, ko potrebujejo denar. V primerih, ko manj premožni zaradi nizkih dohodkov ne morejo uveljavljati vseh davčnih olajšav, ki so jim na voljo, bi bilo potrebno razmisliti o možnosti prenosa neizkoriščenih olajšav tudi na obdavčitev kapitalskih dobičkov.

Ugotovim lahko, da je odprava možnosti revalorizacije v časih visoke inflacije in težav na finančnih trgih, v tem trenutku neprimerna in bi jo bilo potrebno ponovno uvesti. Dejansko je neprimerno, da država pobira kapitalske dobičke od zavezancev, ki realno ustvarijo kapitalsko izgubo. Ukinitvev revalorizacije je neprimerna tudi z vidika spreminjanja realne efektivne davčne stopnje in je tako sedaj odvisna od višine donosa. Tako se realna efektivna davčna stopnja niža z višanjem letnega donosa, to pa zagotovo ni primerno. Na primer: ob letni inflaciji 5,6 % v letu 2007 in realiziranem letnem donosu v višini 6 % je realna davčna stopnja na realizirane kapitalske dobičke kar neverjetnih 300 %. Ponovno uvedbo revalorizacije bo treba strokovno predstaviti.

Glede na mednarodne primerjave je neobdavčitev kapitalskih dobičkov po 20 letih lastništva dolga doba tako, da bi bilo treba razmisliti o zmanjšanju te dobe. Še večji problem, ki je nastal v očeh investitorjev, se je zgodil z uvedbo cedularne obdavčitve in obdavčenja kapitalskih dobičkov, ki so že bili oproščeni plačila davka. Ob nadaljnjih reformah bo tako treba dati prednost strokovnim rešitvam pred političnimi, sicer se bo zgodilo to, da bodo s tem ponovno izgubili manjši slovenski vlagatelji, večji vlagatelji pa bodo svoja sredstva že nekako preusmerili. S tem bodo zaslužile nekatere svetovalne firme in nekaj drugih držav, v katere se bo še dodatno preselil kapital. Posledica takih zakonov ter nenehnega spreminjanja le-teh je v tem, da smo v očeh tujih in domačih investitorjev videti nevredni zaupanja, to pa pomeni zmanjšanje dotoka kapitala v kapitalske naložbe. Vsaka neustrezna rešitev pomeni slabitev slovenskega borznega trga, ta pa je trenutno v slabem položaju.

6 ZAKLJUČEK

Tema magistrskega dela je bila preučitev cedularne obdavčitev kapitalskih dobičkov; pri tem gre za dokončno obdavčitev dohodka. Ta dohodek je obdavčen z zakonsko določeno davčno stopnjo in v nadaljevanju ne predstavlja obdavčljivega dohodka, ki bi bil vključen tudi v davčno osnovo pri obračunu letne dohodnine.

V Sloveniji se je področje obdavčitve dobička iz kapitala prvič uredilo leta 1993 z Zakonom o dohodnini, vendar so se kapitalski dobički dejansko začeli obdavčevati s 1. 1. 1997. Dobički iz kapitala so bili dohodninski vir in so se skupaj z ostalimi dohodki dohodninskemu zavezancu vključili v njegovo osnovo in obdavčili po lestvici za odmero dohodnine. Davčna stopnja se je spreminjala glede na dohodninski razred zavezanca. Obdavčevalo pa se je le kapitalske dobičke, ki so bili pridobljeni s prodajo pred potekom treh let od nakupa vrednostnih papirjev. Korenitejša reforma obdavčitve dobičkov iz kapitala se je zgodila v letu 2004, ko se je uvedla tudi obdavčitev pretežnih lastniških deležev. Obdavčitev ni zdržala dolgo in s 1. 1. 2006 so se začele obresti, dividende in dobički iz kapitala obdavčevati po cedularni 20-odstotni proporcionalni stopnji, ne glede na dohodninski razred; s tem se je ukinil tudi poseben način obdavčitve pretežnih lastniških deležev ter neobdavčitev kapitalskih dobičkov po treh letih lastništva. Z reformo se je neobdavčeno obdobje lastništva premaknilo na 20 let imetništva kapitala. Stopnja dohodnine od dobička iz kapitala znaša 20 % in se znižuje vsakih pet let lastništva kapitala. To pomeni, da davčna stopnja po dopoljenih petih letih lastništva kapitala znaša 15 %, po dopoljenih 10 letih 10 %, po dopoljenih 15 letih 5 % ter po dopoljenih 20 letih 0 %. Za davčne zavezance je bila pomembna prehodna določba, po kateri se za nabavno vrednost vrednostnih papirjev in deležev, ki so bili pridobljeni pred 1. 1. 2003 šteje tržna vrednost na dan 1. 1. 2006. Znižanje davčne stopnje z maksimalne 50-odstotne na 20-odstotno je bilo v javnosti sicer dobro sprejeto, močan negativni odziv pa je sprožila ukinitve špekulativnega roka treh let. Še večji negativni odziv pa je sprožila obdavčitev za nazaj, saj se je z ZDoh-2 posegalo o obdavčitev dobičkov, ki so bili davčno že oproščeni. Ta sprememba se je mnogim zdela nedopustna, saj ni korektno, da se za nazaj posega v že pridobljene pravice. Ob tem se je ukinila tudi možnost revaloriziranja nabavne vrednosti kapitala; s tem so se namreč realne učinkovite davčne stopnje na kapitalske dobičke povečale. Če donosi ne dohajajo inflacije, se s prodajo realno ustvari izguba, vendar država vseeno pobere davek na kapitalski dobiček, ki ga dejansko niti ni bilo. Zadnja sprememba na področju obdavčenja kapitalskih dobičkov se je zgodila 15. 7. 2008, ko se je uvedla obdavčitev izvedenih finančnih instrumentov z Zakonom o davku od dobička pri prodaji izvedenih finančnih instrumentov. Stopnje so enake kot za preostale kapitalske dobičke, le da se kapitalski dobički od izvedenih finančnih instrumentov do enega leta lastništva obdavčijo po visokih 40 %.

Viri dobička iz kapitala spadajo v skupino dohodkov iz kapitala, ki se definira kot dobiček, ustvarjen z odsvojitvijo kapitala. Dobiček iz kapitala ustvarimo ob prodaji kapitala, za katerega se šteje naslednje: nepremičnina, ne glede na to, ali je bila odsvojena v spremenjenem ali nespremenjenem stanju; vrednostni papirji in deleži v gospodarskih družbah, zadrugah in drugih oblikah organiziranja; investicijski kuponi.

Predpisi EU so na področju obdavčitve kapitalskih dobičkov precej skopi, tako da Evropska unija na področju obdavčitve fizičnih oseb državam članicam ne predpisuje temeljev in načinov obdavčitve. Predpisi Evropske unije posegajo v nacionalne sisteme dohodnine deloma z direktivo o proporcionalnem sistemu obdavčenja, ki velja za združitve, delitve, prenose sredstev in zamenjave delnic družb iz različnih držav članic, in direktivo o obdavčitvi dohodka od prihrankov v obliki plačila obresti. Ti dve direktivi sta upoštevani tudi v slovenski davčni zakonodaji. Od tu dalje pa so države popolnoma svobodne glede obdavčevanja kapitalskih dobičkov fizičnih oseb in od tod dalje se začne tekmovanje med državami za pritegnitev čim večjega obsega tujega kapitala na domači trg, seveda s pomočjo čim nižjih davkov za fizične in pravne osebe. Gledano s širšega vidika, ločimo države, ki vključujejo kapitalске dobičke v davčno osnovo in obdavčijo kapitalске dobičke po progresivni davčni lestvici. Tak sistem je bil v veljavi v večini evropskih držav, vendar ga države z reformami ukinjajo in zamenjujejo s cedularno obdavčitvijo kapitalskih dobičkov. Države s cedularno obdavčitvijo so: Bolgarija, Estonija, Finska, Francija, Irska, Islandija, Italija, Madžarska, Norveška, Poljska, Slovaška, Slovenija, Švedska, Velika Britanija. Tretja skupina držav obdavčuje še kratkoročne kapitalске dobičke, ki jih štejejo za špekulativne in tako obdavčijo po višji davčni stopnji. V večini držav se kratkoročni kapitalski dobički določijo s prodajo prej kot v enem letu od njihove pridobitve. Te države so: Avstrija, Litva, Luksemburg (prodaja pred 6 meseci), Nemčija, Portugalska, Turčija. Nekaterе evropske države kapitalskih dobičkov ne obdavčujejo in sicer: Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Hrvaška, Latvija, Litva, Luksemburg, Malta, Monako, Nizozemska, Portugalska, Švica. Nekaterе evropske države skušajo z obdavčitvijo kapitalskih dobičkov spodbujati domače gospodarstvo, saj za dobičke, realizirane s prodajo vrednostnih papirjev, ki kotirajo na domači borzi, ponujajo davčno stopnjo 0 %, to so Turčija, Grčija in Malta.

Naj končam z mislijo, da je varčevanje potrebno in bi bilo prav, da bi vsak varčeval, vsak po svojih najboljših močeh. Pri tem naj bi se upoštevalo načelo, da je vsako še tako skromno varčevanje boljše kot nevarčevanje, še slabše pa je živeti s krediti. Tako se posameznik ne sme ustrašiti obdavčitve varčevanj, ampak naj le modro premisli, katera oblika varčevanj mu najbolj ustreza glede na njegovo finančno stanje, in še naprej varčuje, kajti nikoli se ne ve, kdaj in za kaj bo privarčevana sredstva potreboval. Na drugi strani pa mora država poskrbeti, da varčevanje obdavči v razumnih mejah, saj lahko posameznike previsoka obdavčitev odvrne od varčevanja, to pa je najslabša možnost za posameznika. Poleg tega nepravilno zastavljen davčni sistem investorja vklene v trenutni portfelj in tako povzroči neoptimalno razporeditev kapitala. Država se

mora zavedati, da posameznik potrebuje sredstva ob nepredvidenih okoliščinah, ki se mu lahko pripetijo, in da bodo morali prebivalci ob sedanji pokojninski reformi ob upokojitvi od nekod črpati denarna sredstva. Zato je ob nadaljnjih reformah potrebno dati prednost strokovnim rešitvam pred političnimi, saj so davki zelo pomembni ne samo za proračun, temveč tudi za blagostanje države in njen razvoj. Napačno zastavljeni davki lahko povzročijo veliko škodo, katero lahko odplačujejo še cele generacije. Davki lahko vplivajo tudi na ravnanje davčnih zavezancev. Politiki se morajo ob naslednjih reformah zavedati pomena dobro delujočih kapitalskih trgov kot enega izmed pogojev za uspešen gospodarski razvoj.

LITERATURA

1. BOJNEC, Štefan. Ekonomika podjetja. Fakulteta za management, Koper, 2006.
2. BOREC, Črtomir. Kako preprečiti nepotrebno obdavčitev pretežnega lastniškega deleža z dohodnino. Časnik Finance, Ljubljana, 2004, št. 120, str. 18.
3. CNOSEN, Sibren. The Personal Income Tax. North-Holland, Amsterdam, 1990.
4. HROVATIN, Nevenka. Uvod v gospodarstvo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2000.
5. JURKOVIČ, Gregor. Obdavčitev kapitalskih dobičkov: Harmonizacija zakonodaje. Revija Kapital, Ljubljana, št. 438, 2008.
6. KESTI, Juhani in drugi. European tax handbook 2007, IFBD, Amsterdam, 2007.
7. KOBAL, Aleš. Dohodnina po novem. Davčni inštitut, Maribor, 2004.
8. KOBAL, Aleš. Določitev ustreznih davčnih stopenj. Pravna praksa, Ljubljana, št. 16, 1999, str. 29.
9. KOBAL, Aleš. Spremembe dohodninske zakonodaje 2006. Davčno–finančna praksa, št. 10, 2006, str. 10-14.
10. KORDEŽ, Bine. Zaviralni učinki obdavčitve kapitala. Časnik Finance, Ljubljana, št. 219, 2004, str. 8.
11. KOVAČ, Stanislav. Davčni ekstremisti. Časnik Finance, Ljubljana, 2004, št. 200, str. 7.
12. KRANJEC, Marko. Davki in proračun. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2003.
13. LEIBFRITZ, Willi in drugi. Taxation and economic performance. Organisation for Economic Co-operation and Development. 1997, 140 str.
14. MAJCEN, Boris in drugi. The INCOME tax reform in Slovenia: should the flat tax have prevailed? Institute for Economic Research, 2007. Ljubljana; št. 34, 2007.
15. MATEJČIČ, Katarina. Sinova le hranita Jankovičev delež. Časnik Finance, Ljubljana, 2004, št. 251, str. 7.
16. MUSGRAVE, Peggy. Javne financije u teoriji i praksi. Inštitut za javne financije, Zagreb, 1993.
17. NETANJAHU, Benjamin. Nizki davki za globalno konkurenčnost, Tribunal št. 3, 15.3.2007
18. NOVKOVIČ, Goran. Gantar s svojim stebroma na Antile. Časnik Finance, Ljubljana, 2004, št. 250, str. 2.
19. PERNEK, Franc. Finančno pravo in javne finance. Pravna fakulteta, Maribor, 1999.
20. POSTOGNA, Jolanda. Ali ste vedeli. Davčno finančna praksa. Št. 1, 2006, str. 31.
21. POTERBA, James. Capital gains tax policy toward entrepreneurship. Columbus, 1989, str. 375-389.
22. PRUSNIK, Matjaž. Dohodninska obdavčitev dobička iz kapitala, obresti in dohodkov vzajemnih skladov. IKS, Ljubljana, št. 32, 2005, str. 51-59.
23. ROSEN, Harvey. Public Finance. Irwin&McGraw, Boston, 1999.
24. SPENCER, David. EU agrees at last on taxation of savings. Journal of International Taxation, Boston, 2003, št. 5, str. 6-17.
25. STANOVNIK, Tine. Javne finance. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1998.

26. STANOVNIK, Tine. Javne finance. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2002.
27. STANOVNIK, Tine. Javne finance. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2004.
28. STANOVNIK, Tine. Reforma dohodnine v Sloveniji. Denar, Ljubljana, št. 15, 2005.
29. SVILAR, Branka, ŠIRCELJ, Andrej. Zakon o dohodnini s komentarjem. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1998.
30. ŠIRCELJ, Andrej. Nova davčna zakonodaja. Pravna praksa, Ljubljana, št. 24, 2005, str. 6.
31. TIČAR, Bojan. Davčno pravni sistem Slovenije s poudarkom na neposrednem obdavčevanju dobička pravnih oseb. Pravna fakulteta, Ljubljana, 2001.
32. VERBOLE, Tine. Neobdavčljiva prodaja Krke po tretji uri. Finance. Št. 78, 2008.
33. ZAKOTNIK, Irena. Zakon o dohodnini (ZDoh-1), Uvodna pojasnila. GV Založba, Trzin, 2004.
34. ZALAR, Igor. Z nižjimi davčnimi stopnjami državi več davkov. Moje finance, Ljubljana, št. 100, str. 74, 2005.

VIRI

1. Bistvene novosti in spremembe Zakona o dohodnini. DURS [URL:http://www.durs.gov.si/si/aktualno/novi_zakonski_akti/novi_zakon_o_dohodnini_bistvene_novosti_in_spremembe/], 05.04.2008.
2. Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments. Official Journal of the European Union, Luxembourg, 2003.
3. Davek na kapitalske dobičke, [URL:<http://borza.gvin.com/borzaonline/cgi/GVBorzaFree.exe?F=60&STRAN=8>]. 10.05.2008
4. Davek na kapitalske dobičke, [URL:http://en.wikipedia.org/wiki/Capital_gains_tax]. 10.05.2008
5. Europa-Activities of the European Union-Taxation. [URL:http://europa.eu.int/pol/tax/overview_en.htm] 10.05.2008
6. Fiskalna politika v obdobju 2000–2004. Ljubljana. Državni zbor Republike Slovenije, 31.08.2004. [URL:http://www.gov.si:80/mf/slov/mediji/prezentacija_31_08_04.ppt], 10.05.2008.
7. Informacije za vlagatelje, Bundersverband Investment, 2007: [http://www.bvi.de/de/presse/pressemitteilungen/presse2007/pm150607_abgeltungsst/pm150607_abgeltungsst.pdf], 05.05.2008.
8. Kako so v posameznih državah EU obdavčeni kapitalski dobički in dividende, ki jih dosegajo fizične osebe. Urad vlade za informiranje RS. [URL:<http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/335-75/>], 10.12.2007.
9. Kapitalski dobiček, [URL: <http://www.publikum.si/slo/mala-sola/vrednostni-papirji/>], 15.01.2008
10. Ministrstvo za finance – dohodnina za kapitalske dobičke, [URL:<http://www.sigov.si/durs/index.php?lg=sl&f=upost.html>], 05.06.2007.
11. Ministrstvo za finance, seznam veljavnih konvencij o izogibanju dvojnega obdavčenja, 2008 (http://www.mf.gov.si/slov/dav_car/seznam_konv_izogib_dv_obd.htm#3)
12. Mnenje državnega sveta ob obravnavi predloga Zakona o dohodnini. Poročevalec Državnega sveta RS, Ljubljana, 12/2004.
13. Napoved za odmero dohodnine od dobička od odsvojitve vrednostnih papirjev in drugih deležev ter investicijskih kuponov [http://www.uradni-list.si/files/RS_-2006-138-06005-OB~P010-0000.PDF], 05.05.2008.
14. Obdavčitev kapitalskih dobičkov: Harmonizacija zakonodaje. Ljubljana. Revija Kapital. [URL:<http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php?idclanka=5407>], 5.2.2008.
15. Odredba o valorizaciji zneskov za odmero dohodnine za leto 2004, (Uradni list RS, št. 54/04, 56/04 – popr., 62/04 – popr., 63/04 – popr., 80/04 in 139/04)

16. Pojasnila v zvezi z mednarodnim obdavčenjem kapitalskih dobičkov, [URL: http://www.durs.gov.si/si/mednarodno_obdavcevanje/konvencije_o_izogibanju_dvojnega_obdavcevanja_dohodka_in_premozenja/#c17532]. 10.05.2008
17. Pojasnilo predsednika Mercatorjeve uprave o odločitvi celotne uprave za prodajo Mercatorjevih delnic. Sporočilo za javnost, Ljubljanska borza. [URL: http://seonet.ljse.si/view.asp?document_id=12504], 10.05.2008.
18. Poročevalec Državnega zbora. Predlog zakona o dohodnini. Št.2/2004. 08.01.2004
19. Posvet o novi davčni zakonodaji na področju neposrednih davkov. [URL: http://www.ds-rs.si/dejavnost/posveti/posvet_20012004/povzetek.htm], 10.05.2008.
20. Pravilnik o načinu valorizacije vrednosti kapitala pri obdavčevanju dobička iz kapitala po ZDoh-1 (Ur. l. RS, št. 34/06 in 73/06)
21. Pravilnik o obrazcih za napovedi za odmero akontacije dohodnine in o obrazcih za napovedi za odmero dohodnine od dohodka iz kapitala (Uradni list RS, št. 138/06)
22. Predlog zakona o davku od dobička od odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov, [<http://www.ijf.si/static/pdf/byydazgyngmrxjib.pdf>], 30.05.2008.
23. Presoja 86. Člena Zakona o dohodnini z vidika temeljnih ustavnih načel ustave RS. Strokovni svet za davčno finančna vprašanja. [URL: <http://www.gzs.si/ArhivNovicPM.asp?ID=18428&IDpm=-1>], 03.05.2006.
24. Prosta enciklopedija. [<http://sl.wikipedia.org/wiki>], 05.04.2008.
25. Reforma Nemške davčne zakonodaje [<http://www.financna-tocka.si/forum.php?mode=thread&act=view&id=1169>], 05.05.2008.
26. Splošne informacije o odbavčenju kapitalskih dobičkov v Franciji, [<http://france.angloinfo.com/countries/france/capitalgain.asp>]
27. Sporočilo za javnost glede predloga obdavčitve obresti od depozitov. Ljubljana, Združenje bank Slovenije. [URL: <http://www.zbsgiz.si/slo/sporocila/arhiv2003/sporoDec03.htm>], 11.12.2007.
28. SURS, 2, Podatki o letnih inflacijah plače [URL: <http://www.stat.si/indikatorji.asp?ID=1>], 5.6.2008.
29. SURS, Novica o višini povprečne plače [URL: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1548], 5.6.2008.
30. Tax policy in the European Union. Luxemburg. Office for Official Publications of the European Communities, 2000.
31. Taxation. Commission welcomes adoption of package to curb harmful tax competition. European Commission. Brussel, [URL: http://europa.eu.int/comm/taxation_customs/taxation/information_note/tax_saving.htm], 05.04.2008.
32. Zakon o davčnem postopku – ZDavP (Ur. l. RS, št. 18/96, 78/96-Odl.US, 87/97, 35/98-Odl.US, 82/98, 91/98, 1/99, 108/99, 37/01-Odl.US, 97/01, 14/03, 31/03-Odl.US, 33/03-Skl.US, 105/03-Odl.US)
33. Zakon o davčnem postopku - ZDavP-2 (Uradni list RS, št. 117/06, 24/08-ZDDKIS)

34. Zakon o davku od dobička od odsvojitve izvedenih finančnih instrumentov (ZDDOIFI) (Ur. l. RS, št. 65/2008)
35. Zakon o dohodnini - ZDoh-2 (Uradni list RS, št. 117/06, 10/08)
36. Zakon o dohodnini ZDoh(Ur. l. RS, št. 71/93, popr. 2/94, 7/95 in 44/96)
37. Zakon o dohodnini-1 ZDoh-1 (Ur.l. RS, št. 54/2004, (popr. 56/2004, 62/2004, 63/2004), 80/2004, 139/2004, 17/2005).
38. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini ZDoh-2A (Ur. l. RS, št. 10/2008)
39. Zakon o trgu finančnih instrumentov -ZTFI (Ur.l. RS, št. 67/2007 (100/2007 popr.)

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Stopnje dohodnine za davčno leto 2007:.....	16
Tabela 2: Stopnje dohodnine za davčno leto 2006:.....	16
Tabela 3: Izračun povprečnih davčnih stopenj za leto 2007.....	17
Tabela 4: Izračun povprečnih davčnih stopenj za leto 2006.....	18
Tabela 5: Primerjava splošne olajšave in olajšave za vzdrževane otroke za leti 2006 ter 2007.....	19
Tabela 6: Efektivna davčna stopnja za leto 2006.....	21
Tabela 7: Efektivna davčna stopnja za leto 2007.....	21
Tabela 8: Efektivna davčna stopnja za leto 2007 z uveljavljanjem splošne olajšave ter uveljavljanje olajšave za enega, dva, tri, štiri ter pet otrok.....	23
Tabela 9: Znesek davka za leto 2007 za različne osnove z uveljavljanjem splošne olajšave ter z uveljavljanjem olajšave za enega, dva, tri, štiri in pet otrok.....	24
Tabela 10: Seznam veljavnih konvencij o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka in premoženja (na dan 1. 1. 2008).....	40
Tabela 11: Podatki o letni inflaciji za leta od 1997 do 2007.....	45
Tabela 12: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter enoletnem lastništvu kapitala ..	46
Tabela 13: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 5-letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter lastništvom, krajšim od 5 let ...	47
Tabela 14: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 5-letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter lastništvom, daljšim od 5 let....	47
Tabela 15: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 10-letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter lastništvom, daljšim od 10 let..	48
Tabela 16: Prikaz efektivne davčne stopnje za leto 2007 ob različnih 15-letnih donosih in vloženi 10.000 EUR ter lastništvom, daljšim od-15 let..	48
Tabela 17: Prikaz efektivne davčne stopnje ob olajšavi v višini 1.000 oziroma 2.000 EUR za kapitalske dobičke.....	52
Tabela 18: Davčne stopnje na kapitalske dobičke od prodaje vrednostnih papirjev ali deležev v kapitalu v nekaterih evropskih državah v letu 2008.....	61
Tabela 19: Davčna stopnja na kapitalske dobičke v nekaterih evropskih državah v letu 2008.....	63
Tabela 20: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za enega otroka za leto 2007.....	83
Tabela 21: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za dva otroke za leto 2007.....	83
Tabela 22: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za tri otroke za leto 2007.....	84
Tabela 23: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za štiri otroke za leto 2007.....	84
Tabela 24: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za pet otrok za leto 2007.....	85

SEZNAM GRAFIKONOV

Graf 1: Primerjava povprečnih davčnih stopenj za leto 2007 ter 2006	18
Graf 2: Skupna višina olajšave za leti 2006 in 2007.....	20
Graf 3: Primerjava efektivne davčne stopnje za leti 2006 in 2007 z upoštevanom splošno davčno olajšavo.....	22
Graf 4: Efektivna davčna stopnja za leto 2007 z uveljavljanjem splošne olajšave ter uveljavljanjem olajšave za enega, dva, tri, štiri in pet otrok.....	24
Graf 5: Prikaz efektivne davčne stopnje ob različnih letnih donosih v odvisnosti od dolžine lastništva kapitala	49
Graf 6: Prikaz razlike med realno efektivno davčno stopnjo in zakonsko davčno stopnjo ob različnih letnih donosih v odvisnosti od dolžine lastništva kapitala	49
Graf 7: Hipotetična davčna obveznost za leto 2007, če ne bi veljala cedularna obdavčitev, za ustvarjenih 1.000 EUR kapitalskih dobičkov	50
Graf 8: Prikaz efektivne davčne stopnje ob olajšavi v višini 1.000 oziroma 2.000 EUR za kapitalске dobičke.....	52

PRILOGE

Tabela 20: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za enega otroka za leto 2007

Davčna osnova	Olajšava	Neto davčne osnove	Znesek davka	Efektivna davčna stopnja	Stopnje razredov
8.000 €	4.866 €	3.134 €	501 €	6,3 %	16 %
10.000 €	4.866 €	5.134 €	821 €	8,2 %	16 %
12.000 €	4.866 €	7.134 €	1.178 €	9,8 %	1.088 + 27 % nad 6.800
16.000 €	4.866 €	11.134 €	2.258 €	14,1 %	1.088 + 27 % nad 6.800
20.000 €	4.866 €	15.134 €	3.553 €	17,8 %	2.924 + 41 % nad 13.600
24.000 €	4.866 €	19.134 €	5.193 €	21,6 %	2.924 + 41 % nad 13.600
30.000 €	4.866 €	25.134 €	7.653 €	25,5 %	2.924 + 41 % nad 13.600
50.000 €	4.866 €	45.134 €	15.853 €	31,7 %	2.924 + 41 % nad 13.600
100.000 €	4.866 €	95.134 €	36.353 €	36,4 %	2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: lastni izračun.

Tabela 21: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za dva otroka za leto 2007

Davčna osnova	Olajšava	Neto davčne osnove	Znesek davka	Efektivna davčna stopnja	Stopnje razredov
8.000 €	7.112 €	888 €	142 €	1,8 %	16 %
10.000 €	7.112 €	2.888 €	462 €	4,6 %	16 %
12.000 €	7.112 €	4.888 €	782 €	6,5 %	16 %
16.000 €	7.112 €	8.888 €	1.652 €	10,3 %	1.088 + 27 % nad 6.800
20.000 €	7.112 €	12.888 €	2.732 €	13,7 %	1.088 + 27 % nad 6.800
24.000 €	7.112 €	16.888 €	4.272 €	17,8 %	2.924 + 41 % nad 13.600
30.000 €	7.112 €	22.888 €	6.732 €	22,4 %	2.924 + 41 % nad 13.600
50.000 €	7.112 €	42.888 €	14.932 €	29,9 %	2.924 + 41 % nad 13.600
100.000 €	7.112 €	92.888 €	35.432 €	35,4 %	2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: lastni izračun.

Tabela 22: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za tri otroke za leto 2007

Davčna osnova	Olajšava	Neto davčne osnove	Znesek davka	Efektivna davčna stopnja	Stopnje razredov
8.000 €	10.858	- 2.858 €	0 €	0,0 %	16 %
10.000 €	10.858	- 858 €	0 €	0,0 %	16 %
12.000 €	10.858	1.142 €	183 €	1,5 %	16 %
16.000 €	10.858	5.142 €	823 €	5,1 %	16 %
20.000 €	10.858	9.142 €	1.720 €	8,6 %	1.088 + 27 % nad 6.800
24.000 €	10.858	13.142 €	2.800 €	11,7 %	1.088 + 27 % nad 6.800
30.000 €	10.858	19.142 €	5.196 €	17,3 %	2.924 + 41 % nad 13.600
50.000 €	10.858	39.142 €	13.396 €	26,8 %	2.924 + 41 % nad 13.600
100.000 €	10.858	89.142 €	33.896 €	33,9 %	2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: lastni izračun.

Tabela 23: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za štiri otroke za leto 2007

Davčna osnova	Olajšava	Neto davčne osnove	Znesek davka	Efektivna davčna stopnja	Stopnje razredov
8.000 €	16.104	-8.104	0	0,0 %	16 %
10.000 €	16.104	-6.104	0	0,0 %	16 %
12.000 €	16.104	-4.104	0	0,0 %	16 %
16.000 €	16.104	-104	0	0,0 %	16 %
20.000 €	16.104	3.896	623	3,1 %	16 %
24.000 €	16.104	7.896	1.384	5,8 %	1.088 + 27 % nad 6.800
30.000 €	16.104	13.896	3.045	10,2 %	2.924 + 41 % nad 13.600
50.000 €	16.104	33.896 €	11.24	22,5 %	2.924 + 41 % nad 13.600
100.000 €	16.104	83.896 €	31.745	31,7 %	2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: lastni izračun.

Tabela 24: Efektivna davčna stopnja z uveljavljeno olajšavo za pet otrok za leto 2007

Davčna osnova	Olajšava	Neto davčne osnove	Znesek davka	Efektivna davčna stopnja	Stopnje razredov
8.000 €	22.850	-14.850 €	0	0,0 %	16 %
10.000 €	22.850	-12.850 €	0	0,0 %	16 %
12.000 €	22.850	-10.850 €	0	0,0 %	16 %
16.000 €	22.850	-6.850 €	0	0,0 %	16 %
20.000 €	22.850	-2.850 €	0	0,0 %	16 %
24.000 €	22.850	1.150 €	184	0,8 %	16 %
30.000 €	22.850	7.150 €	1.183	3,9 %	1.088 + 27 % nad 6.800
50.000 €	22.850	27.150 €	8.480	17,0 %	2.924 + 41 % nad 13.600
100.000 €	22.850	77.150 €	28.980	29,0 %	2.924 + 41 % nad 13.600

Vir: lastni izračun.

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Študent Uroš Gregorič s podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo magistrsko delo z naslovom CEDULARNA OBDAVČITEV KAPITALSKIH DOBIČKOV FIZIČNIH OSEB izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela in da sem ga napisal ob mentorstvu dr. Maje Klun;
- je delo popravljeno v skladu s pripombami mentorja in članov komisije;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 139/2006);
- je elektronska oblika predloženega dela identična z njegovo tiskano obliko, in soglašam, da se objavi na fakultetnih straneh;
- da je delo lektorirala in jezikovno uredila Ivanka Zobec, prof. slov. in nem. j.

Podpis: Uroš Gregorič